ZUGULA TIRKA WA

Yôa ada na ngimire

Ai biri ndum

Amma êriša doga gona di jeeyindigaa

Yuna gadde di tugusaa

Yôa ada gandir sagahan 2011 duro cambur lîbir urrundur. Lîbir dazaga wu te suru huma “Zugula tirkaa, Yôa ada na ngimire“ yindigi, “Centre Al-Mouna“ Jamena ciŋa duro jedin. Lîbir te, sagahan 2012 duro nasaraŋa di hûngur, lîbir êski “L’Harmattan“ Firãs ŋa ye, “Centre Almouna“ Cad ŋa ye cûu ginna duro guruu. Suru huma “Voyages et conversation en pays toubou“.
Sagahan 2021 tugusuũ, lîbiruũ saga gondir êski di, mêda kuda daha zîndir, naharaŋa di jendir “Yagabi“ duro guruu.
Unnu lîbir tee de ciidi dazaga ŋa ai de.

Ai mêdi aũ urruyima hadde.

Yôa lîbir ai duro cikaa

Sura hundaa		Kôi ciĩ
01-	Amma ebii niĩ di hedaa ;	13
02-	Aũ nubu barayinne di hakuma ;	17
03-	Aũ kee hun di buzuũ ;	23
04-	Zundu hatii yindinni ;	31
05-	Aũ dowiĩ tuũsoo daguũ ;	35
06-	Kôisa ye, amma mîšidehedaa ye ;	37
07-	Hode tusu di buzuũ ;	39
08-	Mêdi hailan gurtiĩ ;	45
09-	Hijire, tide doma ;	49
10-	Kisar daha urruda hêligaa cikiĩ ;	53
11-	Labar ngide wu ŋa ;	59
12-	Amma mûsuluã duro “ĩtegirist“ yindigaa ;	63
13-	Yege tînede ;	69
14-	Kalli ye Galiĩ ye.	71

Yandu dîdu

Yôa ada mara mêda šiša. Tê wu jini, dagumoo, ginna di saga di ciĩ na karaniĩgi. Mara duro karanuma ginna soom kudi ndedigi.

Mêdi mbô wu ŋa (5 wu) ye, ndûdusu wu ŋa (7 wu) ye, murdom saã naguzu wu ŋa (13 wu) ye ginna êska, lîbir gadde-ã duro bêki. Iše daha nûkunduda jilla zîndir.

Mêdaa ginna di kuu

Amma dazagada, gidde di gona di êriša doga jeeyindigi. Ammaa noko tirtiŋa, guru na doona gôyindig (adiyaa, dowaa doona cendig). Guru na yôayindigi. Tê wu jini, aũ guru, doona cusu yoo, yôa cusu yoo ginna « šen yôa cusu, lawa-i daku » yindigi. Aũ guru labmumoo, yôa njusu huma bes di, kîzei ai êrišiĩ ŋa ye, dahu gêli ye, gilekti ye, galau ye ginna njinihetigi. Amma aũ te kegeã ngilau huma daku. Te kege jini, yôa êriša wa di « zûgula tirka wa » yindigi.
Noko Hûrolina guruuma (Hûrolina mere suura Cad duro guruu, hokum ai naharuũ nawu teduũ di girsu cen, giru), suara hûrolinaã êriša tusa, owoni doga ginna gona di jeyundu. Êriša gona di dugusu tusudi na haraši. Dûski ndûgudii na zêiyundu. Dûgusu weske woo, dûski gêile woo, šipndin, cîi ngiŋime di lau numa doona gôyinoo, zaga dina yernjiniŋa, aũ dudime hunnoo hananimmi.
Wuddi wôtira urduũ na ginna, suara mundu ginna, wôturiyã saga di wôra duro ndeltindu busu cikii di yuwã kadiha tigandigi. Amma ta duro doonaa, yôa wa bekinnoo muši te kegeã kinetinni. Ndusa ta ye, kîzea ta ye, muska nuwuda ta ye ginna kombataã kidda Hûrolinaã, doona ye, yôa ye di suburcinduũ de, tusaa kuu di gôyindu.
Owoni na ginna, amma dazagada noko êriši tirtigoo, adaga hunta kubaa hûtude bêi ; lawaa duro yôa cusu na barayindig, digasu doona cusu na barayindigi.
Môliĩ noko dazaga urruyinigide tuŋosuũ, “amma dazagadaa zaga dazaga urruga dakude tigisiŋa înni“ yunoo de, zûgula tirka wa yadin, « Yôa ada êriši daha cusa kugoo, aũ dazaga hikiniŋa lau na cusa. Balig yôa cusa ada, aũ dazaga urruga hikinigoo daguũ di, njusu hunduũ bes di, labar danne di, owoni kîzei dunne di, hikdirtigoo koo ? Dazaga urruga hiktinoo dazagada lau budi gali. Iŋa dazagade ganji dazaga di êlifa hikinoo, êkol nahara ŋa ye, mederesa araga ŋa ye ginna mêre wu lau kîyai tugusu cenigi. Ka amma kudaa karaniigoo na kiyai tigisigi. Adaga ndira ye, daga ndira ye na tuhukugi. Kînjiga dazagada huski hundu, owoni ndûrta dîdinne jilla hukurde di hudakindoo kasara budi bu » yima de, zûgula tirkaa urruyi. Ada da karandu.

Amma ebii niĩ di hedaa

Nĩya ada Darhur waa duro, Worimi kêriyinii cii di Kîdei yutu turrutu. Gidde di aũ eb bu gisuũ ginna, cawu niĩ sowugi. Amma ta kegaa mundaa ginna, Sûdan tirtigi. Tirtoo, duro hudakindigi. Amma hunã na cinihetidigi. Mere amma cataa duro hasabtinigi. Te kege di, gini amma eb gôyindaa munda ginna, ndogo hunduũ Sûdan.
Worimi mere ôwura tuzoo gor di niĩ sowude. Dînaã na kandama sowude. Kôi tiganiŋa di, Dazagade dude bêi. Turonu niya gimiraa ye, foraa ye, kôbušaa ye... duro tiganii cii. Kîdiĩ jelĩ ŋa di, kêriyinii ciĩ hunnoo, « Yunu kisiriŋa înni ? » yinne bêi. Nasugoo na, aya danni.
Noko Kîdei yutu turrutuũ, mere budi lerci. Aũ dazagade mere kege, ŋila munda ada ginna iši buzude duduũ kandamadin. Owor di : « Aũ kôi ai duro haki iziĩŋa dudummei ! » yi.
Kîdei mere unuũ di, Darhur irride. Adaga bî tê wu waa na gôyine. Ka hundaa na hikine. Aliga nimeã na ndumaska migine. Hêdege huma dahu saga cen kalayî, agirde tiganigi. Kiši addi nawude. Kûsur jûba huma ŋa daha job mašaña ûwũŋa nok-ke. Bizide agir daha cii ciidi, ûrka hunã ai-ĩ dôa kîziriide wu waa di hunã bôla. « Aligiã bôliĩ, dî hiliyinni. », yindiŋa kege di, Kîdei, aũ yum tira dôa hiliyine tûrtu ši.
Kîdei mere undoo Worimi di dazaga di nûki cennoo, dazaga migine gor hanadinni. Kôi turrutu labara tuwitiŋa di, mara ginna ginna kišia hunã turci. Dêdi « Kilaha, Kilaha » yindiŋa, hunnoo, aũ kineci lau huma di « Inda ña ? » yinigide bêi. « Injii, înnii aũ dazagade ai kaadi (kôi ai di) gurti ? », owor di yundu.
Dînaa ciĩ ginna, amma dazagada cûu turrutu kilahadundoo, labara tuwitigi. Ciidi ndurruti hundu ai duro naudi addi cii. « Iña? » numoo, Worimi hanayiniŋa kugoo, yuna cûu dazagade di kôi ai gurtidigi. Tira huma na gire gôyine, te hunnoo zundu bu gîrki daha guduunne giside.
Niya amma kudaa di yunu tira “daŋai" yindigide cii. Aũ zunda gisuũ ginna duro dundu cîi jakindu sopugi. Owoni, bî guru di aũ yunu gîrki daha cen kirenne gisoo, aũ te, kee hun ni nasigi. Niya dazagada wa duro yuna ada bêki. Daŋai nda, kee hun ni nasiŋa nda, ada yuna dazagadaa ši.
Te kege jini, Worimi noko Kîdei di duduũ ginna, dahu huma di ŋîšinii cii : « Aũ dazagade ai niĩ huma sowu, amma huna ye, adaga ye, njika ye, kaaga ye ginna hûdu ai tûrtu tigisideã iña ? Aũ ai injii girede di ?... ».
Girede di « inda ña ? » tahatinne gor Worimi hanayinigi. Iña numoo, giredeã « tani šen », yinigoo ammaa cîtigi. Dazagada duro gire ndiriĩ ngisi jilla, aũ nasideã bahinã ginna giredeã di hanayindoo cîtigi. Gire dirtoo, aũ ceyima suru kûliyinduũ de : « Šen ni gire tirtir ! Kehenu di kandir ! » yindigi. Amma aũ môgiraa budi lercindigi.
Kîdei mere na zaga Worimi dahu wawudeã kege di, dahu wawude. Noko Worimi yutu turrutuũ, dazaga di nûki ceniŋa na ginna mere nawuši danni. Girede hinne jilla niya ada duro mere di dazagade gor hanadunoo aya danni. « Adaga niĩ njiŋaã » yindigi, niya ada duro eba dazagada wa aũ aya dîide bêi. Te kege jini, aũ dazagade yutu turrutugoo dagu. Worimi mere Dazagade gor wasal jilla Kîdei mere di duduũ de dazagade gor hanayi. Tê wu jini nûki cen. Kôi ai duro aũ « ayĩ » yindoo, yuna layindigaa dazagadaa waa yutu šiša.
Niya ada duro, Kîdei yunu gusu ni, niĩ tuũsuũ cinihetiŋa hanayinni. Ŋila ada ciĩ ginna dugusa mundaa, buzu cii di haraš-šinigi. Owor kizenii cen ñakinni.

« Injii adii taŋ, ai ginna buzu taŋudi garyinii ciyoo na ši ? » yinigi.
Noko guru tugusoo « Hêi ! Ammaa dinaside yindigi. Adii taŋ na huskide uũgugi. Taŋ di cinihetidigide hînnei ! » yinigi. Wôki te, owor huma cusu di nawugi.
Ciidi, « Aũ cûcu di ciĩ owor kizene ! » yindiŋa kege di, Kîdei ciĩ ginna wošawoša dewii cii. Ciĩ ginna owor kizenge huma njike adii huma ŋa. Mere njika nda, kînjiga nda, iska nda, hunã aya danni. Noko niĩ sowuma de kuruwã huma aya danni. « Aũ êski ai irrideã labara niĩ taŋuũ wa yenigoo koo ? » tuŋosuũ de, Kîdei hadigide nani :

- Tani aũ suruzunu gonir, ebii niĩ di yidirde, yima de, labara hunã cen.

Kîdei mere noko addi ciĩ, amma nimeã ginna mêre wu daha orro naku dîdii. Mere aŋgal di na gali, gûyoo na girsu dîi, cawoo na suun dîi, êriši daha na ngîmidi dîi, yôa cusu jilla lawa-i na daku. Yuna amma adda gala dîdaa ginna dîi. Noko mere girau bogoljiĩ tugusuũ, dôwiã duro ŋilaã di ôrudin uũ. Borkomadu êski tigiside, êriši ganji teduũ, Burka lau. Kôya ta di, ôwura aguzuu gora buzu.
Burka duro ôroza hilidindinne jilla, yiĩ bêi. Buda hunã ginna tîmaa, tîya wekedaa, yîna njordaa, bursu. Buda ta buĩ hûdum, yiĩ yamoo, cusnjinigi. Kîdei, mere noko êriši di irriĩ, êriši hun gadde jilla, yuna ada buĩ yiĩ yamoo, hunjinigide gor hanayinni.
Te kege di, irrii kûi, dî huma êgerdime cuu, yime durusu di njuk-ki cîi.
Aũ êriši di nuroo, înni di na ganum nûŋuda (ardaa, bigizaa) kilahaniigide jilla, hedege huma duru gôyi : « Amma ŋinasidaa ŋa nîgedi dahu tûkuli girigi ? » yi. Hedegeã layinoo de zini tugusu. Dêšini tira tara wayî gôyima de, yigeã gezeeyi. Torowaã daha šîi mu dunu tedii ciyoo de, kiši huma duro kišiga hunã sawuyindiŋa, šîĩ huma di bazigi. Owoni tedii ciyoo de, kiši huma dîi. Kôi berrege tira daha cuši. Širciniĩ galabci. « Torowo êde wu daha širu berrege daha tatartideã nîgedi ôrrummurig ! » yiniŋa goruũ dowiã ginna, yigeã di gorukuda, daha urdu.
Kîdei yunu gisiŋa hanayinne tugusoo de, ma layi, ji layi, dêšiniĩ tara wayi gôyi, širuũ daha tûmji, daha buzu.
Dôwiã hatigide:

- Hei ! Ai Kîdei hînnei ! Wosu niri da ? Kilaha niriĩ na bodu. » yundu.

Kîdei, mere na mara di :

- Kilaha ! yi.

Dowiã duro tenekerde huma na cii.

- Hêi ! Kîdei oŋgo di, êriši di irriĩ kege di, yigeã tedii ciĩ na !

Dowiã yundu. Mara guru na hedegeã dîi, mara guru na dêšinii dîi.
Kîdei wadigide tîrdeii wanni, dowiã dêšinii kidekundu.

- Wûu...! Yunu duduũ înni ? Yindiŋa kege di širuũ dutu.

Tuguũ burku wu, ŋahali ye, tîmi ye wu, nududu huma yîri lan. Dowiã di saga di kaliã nimeã na ginna, yigeã di gurukuda daha urdu.
Kîdei, kôi tê wu daha, nonoktin curuuma, tedii buzu. Garci kawili cendiŋa gîyuu de bêi.
Yum te di lau ai diĩ, saga kôi tira di niĩ tarii yinne bêi. Kêriyiniĩ de Sûdan irri. Duro buzu.
Worimi, labara Kîdei waa gîyuuma de, hadigi de nani:

- Tani na aši ninasii niĩ di yîdirde ! yi.

Gidde di aũ adii uũŋa ginna niĩ bigize huma ŋa tedigi. Dazagada duro ba toopunne jilla, niĩ bigizeã ŋa dogu cii. Amma niĩ tê wu waa di na, bugaã ginna, aguruma hanayinni. Aguruu kiroo dêdi buzinni. Yigeã di ôrozaa na îyi cenigi. Ai hudakinoo na barayinigi. Aa adda na madigi. Tirihaa, êzaa na garigi. Kêkera na jeeyinig, tirkaa na tuyinigi. Tedu ere na gurti aa di cenigi. Owoni noko îmbi tugusoo, mere di, wonaa sopuũ de îmbi tirtigi. Bugaã ginna, adii huma uũgu tirtuũ de, mere di turonu sopugi.

Nime di cikoo na adii huma noko daguũ ginna dunni. Tîi huma yege erdeã ŋa di jeeyindigi. Dugusu tugusoo, erdeã adime di uũma de, tĩĩ gôyi yege aguru huma ŋa kulo kiroo, adime di cema de, hadigi:

- Yege numa usu ! yinigi.

Saga layinne di, bo huma zaptinigi. Adime, bugaã ginna, tĩĩ kôi te daha turutci sowu, hun ni cawu tedigi. Aĩme kôi te daha, layiniĩ cii, berebereyi dîyoo na lugã hin. Hakinnoo na turonu yîsigi.
Te kege di, Worimi yege-tînede cii di, bigiza hunã îmbi turtu. Duro ôwura aguzuu busu. Yum tira bî mogorob tigiside, ôroza guwalu tirkige giidoo, îmbidaa irdida di daha irri. Kôi irriŋa lau di, adii huma Dakide, wûni samgaa da, legedebe tira kûriyi, duro tîi jeeyinii cii. Amma kudaa ginna addira dogu di, îmbidaa di labara wutii cikii.
Lau ai di layi, te layinoo de, mere irrii cide gor aũ ŋîšine bêi. Te kege gor hanayima de, bûrci legedebeã duro cakiyima de, adii huma dîi uũ taanu.
Mere šîã kiltide, adime:

- Hêi ! Ai kisimmi, berke giri ninirigi. Hêi ammaa yudutigi. Hêi, eb di yendig ! yiniŋa ginna bazinni, šĩĩ mîši wu kege.

Koĩ tê wu daha, ôbubur tira irriĩ de, legedebeme di tara wayi gôyi.
Amma munda ada îmbida labara wutigaa ginna « Hêi ! legedebe duro wûni hudideã, ôbuburii gôyi. Hêi ! Wûni yercinigi. » yunduũ de, carkii kirdoo dêdi Worimi haburtide!
Worimi kôi aŋgaltiniŋa di, ammaa ginna mere di kûriyindu cikii. Têla wadin, kôi tê wu daha curruuma Sûdan ni tuzu.
Kîdei hadigide nani :

- Hei ! Inda na eb bu gonuma na. Adii taŋ yunu gusuũ hananimmi da ? yi.

Worimi ŋîši layima de :

- Hei ! Inda "Kîdei torowa daha huši wamuŋa" yindiŋa inda yêi? Aũ te unuũ di naside kisidirdeã na ! Inda nîri da? yi.

Worimi êski di dahu wawu. « Aũ ai giddedi, iŋa torowo daha buzugoo na ginna wura cendigide « Kîdei ŋa kisimmi ! » yindigi, owoni cegeni di dundude « Torowo daha huši wamuŋa, huši daha nanaa dudiŋa ! » yindiŋa ai gisu da? Injii, taŋ di înni yahatigi ? » Tuŋosu.

Aũ nubu barayinne di hakuma

Alaci, agu niĩ huma duro aĩya kallaa duro kûliyindigi. Iŋaa na dîi. Amma buruwaa duro ôrozi na dîi. Gîrki daha na mêdi dîi. Niĩ huma di na ôsurda dîi. Naku sopu êširi na tirtinni, sôori na cendigi. Amma, kôi hayi ciĩ di, mere di hiyindu na kirdigi. Mere owoni addi wo na, amma aŋgallaa tira kege di niĩ hunduũ duro cii. Dôwĩ huma na owoni jidãĩ, yarige kiride ši ciidi mere biri nauza dîi : « Hei ! Šen abba huma ! » yundu kûliyindigi. Suru huma Alaci, kîyakiyai di kûliyindinni.

Maluwa hiyinoo de, yunu agu, mere di gabci cema « Al Haji ! » yindiŋa turonu. Noko te, aũ hajiyinigoo, kôi ai, bî ai Cad di yerci, niĩ ai Maka ŋa ginna, amma gona di tirtigi. Kôi ai di yerci Sûdan da ngirigaã mere kîlometira dûbu di dogu. Busau Sûdan ngorĩ na kîlometira dûba cûu kiridigi. Kisiĩ dee hodiĩ nguroo, tele goniigi. Êski di basau Maka ŋa duro šîi tunĩ. Te na owoni kôi saga gabcima addiĩ ši.

Ai ginna kisim, Maka ndedu saga nirigoo, inda lugã tîri kugoo, sagahana munda muzugi. Amma tirtoo tirtii busugaa na budi mundu.

Unnu niya ada Cad di gôyi Sûdan ngirigaã daha cikaa mundaa ginna, amma Maka tirtii, galapcindu, duro busuda wa niya. Nigeria di yerci Sûdan ngiriŋa, niya ada cikaa munda ginna amma hundaa duro Borna ye, Hausa ye haŋiigi.

Alaci, mere amma yeska mûsulumndidaa de kege, dînuu koya ndîra hunã bes bazide. Mere kôi ciŋa na njusu di dîn irri cene. Aũwĩ dina di, cuši dîn duro mere di dunude na ši. Amma niĩ humaã, dazagada na dina di dîn duro tûũsuda ši. Te kege jini, mara dînuu duro, yuna mara wu lau tîraa ye, yuna hundaa duro, yuna haktundu tûhutinnaa ye ginna hokundu jeeyindigi. Tee de jini, yuna mûsuluwã Cad waa jeeyindigaa duro, adaga hunda kuba guru na cikii, daga hunda guru na cikii. Yuna guru eb dazagada ŋa daha na yîsida. Amma mundaa ginna, dazagada wo, ebuũ jilla šeliyinidigi. Guru na ebuũ jini ôzumnjindigi. « Tani kahude yee, iña dûski ôzum duro aramala yariŋa ? » te na dazagada duro njiyoo mazigi. Aũ woši guru, ôzumnjinoo nasig ciidi kaguyiredin nasiŋa hunnoo ôzum sowunni.

Owoni, noko amma ganjindu dîn islam ŋa niĩ dazagada ŋa duro gurtudaa, guru ginna, yunu gusudu amma dazagada di, ôrozi uũguŋa na yutu jeeyindu :

- Aî ten nani barka ninirig ! yindigi.

Dazagada guru na ai cendu, barka uũgu. Mara guru na cetuũ de :

- Hei ! Inda iña barka tamoo aî tammaa ? yundu.

Agu amma te hatigaa di, maluma na hadigi :

- Šen ni barka tirde ! Dîna di na hai danni. Kîyama di na jene hakinni. yi.

Te kege di, noko tira amma dazagadaa duro aî cendu barka gôyindida na cikii. Aî watu barka curukudaa na cikii. Amma barka curukida guru, sagahan ai 1913 duro, naharuũ irriĩ de, ôroza hundaa ye, yala hundaa ye ginna cidu. Ammaa na naharuũ yutu gûdii de wôzertundu. Te kege di amma saga cikaa « Šen barkadaa barka dirtide jini wôzertin ! » yindigi ciidi, te layindoo jire šinne gor mara guru hanayindu. « Barkadeã ndiĩŋa, mere na wôzertinnei ? » amma guru yindu. Ciidi, nahara kôi urduũ di, ammaa barka curukugoo awušindigide tugusu. Amma hûi busude jini, Dazagada, nôogiri ai bu dîdii, yunu aũ haduũ ginna gîyikinneã na addaki.

Te di aguũ ginna, amma Dazagada araktida guru ginna, malum barayindu, bo hunduũ gurtudu, mara di Ala landayi cenigi. Mara maluma di aî na cendigi. Amma guru dôu tuũgunne dîdoo na cendigi. Coza kuba unnu cikaa, hinimoo, mara hatigi : « Hei ! Tinda, gidde di noko suura irrenneã (1969) aũ mûsulum ndugusoo, yunu guru inda jenum, Ala inda landanum jene haŋĩigide gor didi hanandirdi ! Malum di aî yenum woo, egere tam yenum woo, dôu yenum woo, mere Ala landayinigoo, barka njinigoo, tedi jene njenig ndirig ! » yindigi.

Amma guru Sênusia di na zaga sura hundaa « Barkadaa ! » yindiŋa kege. Mara na ammaa di « Barka nindirigi ! » yundu aa wopugi.
Alaci, agu tedu ŋila buzugai cii, lôoša hunã ginna hadu. Êriši ai ndusu huma kuruwã kege ciidi, hêši tedu, saga irroo, « Al Haj » tigisigi. Te yunu tîriza danni. « Aũ biri Ala ŋa daha kee naude », yindigi. « Îyi zam-zam cîide. Hedege Maka ŋa dîi. Kôi ôtu kiriĩ di, zunda hunã ginna, aligi sawun ni jabmume kege, Alai sarci hûdigi ! » yindigi.
Unnu hajiĩ aũ ginna-i tediŋa hunnoo, noko te « Haji » yindiŋa yunu budi tusu.
Te kege di Alaci teduũ, sagahana munda tiganude wuddi, kôi tira di, yunu uwuŋa na danni, aša hunã ginna tuside, tedii aũ agir dîide tira, mere na torowo tedii ciĩ na tedii cide tira yutu hoktundu. Amma, agir êdi odomiĩ daha têlta zuu dîi. Kôi niĩ kirdenne di bî duguši. Bî hanadinnaã duro haki dugusu ndigandinne jilla, mara yîsu.
Alaci layinoo, aũ agirdaã têltaa duro êgiši dîi, zuu cîi cii. Mere, aũ Ala wu jini hajiyinii ciĩ, haki êgiši cîigi yêi ? Sowu, hun ni yîsu. Layinii ciyoo, aũ lau huma, noko sakaranjima, hurgusa zunci : « Hã ! Hã ! » Yinii galabcima êski ñaki. Berke tugusuũ, Alaci, hîcini yercima de, kôi šêliyima di, Ala huma landayi : « Ala taŋ, jire di inda wu jini hajinirii yiyoo, aũ ai yutu ngilahade di nê tizir ! » yi. Lau huma turkuyi, agir huma zuu cen. Yutu êriši hunduũ tirtu.
Kôi tirtiŋa, Alaci lau huma di hiyi.

- Inda kuno di na yerdime, kuno lau na ndedii nji? Tani niĩ taŋ Tû. Bî te di yerdir, kôi ai di tiriŋa sagahana munda diganide. Bîdi Maka dedii yii, yi.

Lau huma hadigi

- Tani, yiŋa ginna, cusu di duuzugide baranirii yii. Yuniya guru wûnir na burugi. Ôrozi aũ wu haŋuroo na soordi.... Te kege di, niĩ giriĩ ginna ammaa yidakinne tugusoo de, unnu niya dogu cika, taŋu di hanadiyindinna baranir dedii yii. Amma hanadiyindigaa wadiyindide. Yendu niya hundaa duro duuzunne tigiside ! yi.

Tirtii cikoo, niĩ huskiyi. Alaci lercima de « Ala taŋidi yidagu ! Niĩ ai giroo, aũ agirdeã yutu nênirigi ! » Orro di tuŋosu.
Nime êdingeyundoo, dêdi, amma ada cikaa ginna, aga guruku, kôi hurau gidde di dee amma ginna, dirde nime ŋa nasoo captindigide, daha captida.
Kirdoo, mara ôsurdaa di na kûliyundu. Niĩ te duro adaga ciĩ de, noko dirde nasoo, kôi hurau te daha, aũ ginna kiri tuzugi. Aũ ôsurde ciyoo na yutu. Côhuri kûrbulo duro dundu dîdii, noko ammaa ginna, kôiyĩ daha tusoo, dirtu sopugi. Côhuriĩ êhiri au-ũ daha buzuũ ginna, aũ te di diri nime ŋa cendigi. Owoni « Šen dirde êskiĩ ! » yinidigi.
Mara noko kurdu, amma captidea duro tusuũ, côhuriĩ irriĩ de, êhiri ai Alaci lau huma ŋa daha busu. Kôi te daha, amma nimaã, aũ êgize, agir daha bîi tiganiŋa di, dirde niĩ hunduũ gusuduũ de, mara duro naku. Alaci, undoo de hajiyinii cii, kûro talaki.
Kôi haji huma tedigi, saga irriŋa di sagahana munda kanjindu. Cii dee haji huma jeeyima de saga torowo teduũ daha irrii, niĩ ai duro lau huma dirde di buzuũ irri.
Noko nime gûpkigiyima, wôki šêlige wu tigiside. Irriĩ de kege di, jamiya tira ngirige di cii, duro cûlukigiyinoo, dêdi amma coza kuba tusuda, tira tira di kidekinnoo hakindu yercindu gali di šêliyindinna, aguzuu gora bes duro cikii. Noko Alaci jamiyã duro irriĩ, cozaa ginna êrriyinduũ de, ôrkucuyindu hatigide :

- Hêi ! Kumanu urug ! Inda aũ addi ai keleke jamiya nirigide tammi ! Dirdeã wade. Dudoo mere tai numa dirig ! yundu.

Alaci, dirde nime ŋa yunu wadeã nîgedi gisigi ? Sowu kîyai di, aga curuuma de jiradin šeliyi. Budi dahu wawude, ammaa di tûũsu “dirde nime ŋa“ yi, hiyinoo, owoni aũ lau huma kubuũ dee dirde.

Mere buzu ŋîšiniĩ galapcinoo de « Aũ ai niĩ ai di dirde di ciĩ, ngiska hunã zundaa di aguũ, giri duda ! Tani aũ yum tira labyinaã, hêši gîyuu yen, zunda guru hûdu, tîra jeeyinigoo na ši ! » yima de, yerci yege dirdaã ŋa kiri. Suru huma cema de garcinii, dirdaã mere di kûliyi. Lau hun kubu gor hanayima de, dirdeã mere di gali di kuudi uũ.
Amma hidimada, yege dirdeã ŋa duro cikaa mara na budi ejeb gusu : « Aũ dêdi ai injii, înni yunu dirdaã dagu de dĩĩ ! » yundu. Cikiĩ ginna, dirde hunduũ aũ gali di kapcinigoo, tira huma na amma buruwe, ôrozi huma kandamadide, te hunnoo dôu ŋila dîi.
Alaci, noko dirdaã yutu kilahadundu, labara tuwutu, mašayunduũ, dirdeã di wura cenigide tuŋosu. Hadigide :

- Hêi ! Dirdaã iña inda, Ala-i diri ginna njenoo, zunda Ala-i daginna jeniiŋa ? Undoo, tani jamiya girii yii di na, ammaa « Dirdaã njîdigi ! » yundu. Tani awuzir. Iña ammaa hûdum šêli Ala ŋa šêliyindinnaã ? Iña aũ ŋila murta hoo dannoo yenum jamiya tennaã ? yi.

Dirdaã lau huma mêdi ai kege gurtigide gor dahu di danni. Addira captin hadigide :

- Hêi ! Lau taŋ. Êriši numa jenu. Tani na awa mûurigi. Baila naarigi, halagan jenirigi ; amma adda taŋaa na hidimayindinni, jamiya duro busugoo, ña yugudundigi ? Inda yunu hananiigide bêi. Torowo numa gon ! yi.

Mere owoni na sowunni, hadigi :

- Hei ! Lau taŋu di dirde taŋuũ, Ala-i bu njugusuũ 'tîra gis !' yine ši da ? …

Yinii cii di dirdaã mere di cîi goruũ de, suzur mu dunuũ de, hadigi:

- Hêi ! Inda êriši numa usu ! Ala tîra barayinigoo, iña diriĩ amma tîra dakaa di cennaã ? Tani êgize, wûde, agira dûi diganiŋa di yeniŋa, iña inda bîdi Maka ndediŋa di njennaã ? Noko tee de, Ala taŋu di, « Amma niĩ ai môgira zunda. Zûmu yi ! Cuzu hidimahe ! Njiŋa goruũ, yunu kisum inda cusu di muzug, mara wudu di busuŋa bes jenu ! » yine. Inda usu ! Tani nîri yiĩ goruũ, amma ada cusu di busu 'Haî !' yindinni, yima de, bûrci yerci, Alaci di aga duru, torowo daha nawu sowu zaptin.

Eskera hunã di hadu cen : « aũ ai di cusu bî tindaŋa di aga durtu sopu ! » yi.
Alaci gisii bî Cad ŋa, niĩ huma duro kûduũhu. Noko tediŋa di biri dîi, suru dîi, ngiša dîi. Unnu irriŋa Al-haj tigiside. Agu mere aũ tîriza danne tugusu irrii cii.
Te wo na, niĩ huma Cad duro amma guru cikii : "guru na tinda bûguda" yindigi, guru "tinda sultana" yindigi, guru owoni sura kuda dîdii, nubu hokuma wu ye, adaga wu ye ginna tîdirii yindigi ciidi bugaã ginna jire ši. Amma ta cikiĩ ginna hatigi : « aũ ôuni taŋu ai soor kûro dîyoo, suru duroo, ôrozi wûdoo, karayinoo, owoni ta ginna di zunduũ hokuma duro hidima bu hakinoo te êi taŋ lau dîinni da ? Amma hokumaã niĩ taŋuu urdoo taŋ di yusopu mêre wu ŋa kirdenni da ? iŋaã hunã iŋaa taŋaã yutu cuurtundu madadindinni da ? » yindigi.
Alaci noko lardu hunduũ kûduhuũ de kege di, bûgudi huma labar nirige huma ŋa bazu. Sûltama yerci kumayi cawii supirehe nime ŋa kôi ciĩ kiriĩ de hadigi de :

- Bu nduruũ kîyig ! Aũ ôuni taŋu tira êriši dogu tedu, unnu saga irrii cii. Mere te mere ammia guru amma ba jîkeyundu dîdii, hokuã bira dûtunnaã tira. Mere ammia unjôliyã, aŋgala wuda, wundii dûla tugusu tigandigaa tira. Tani bûgudi nime wu ngiske taŋuũ de, hokuma di labar yeniriŋa. Berke tugusoo, ba Cad waa taŋ di amanyundu dîdaa, haki lomyindinni : « Iña ôuna numaa zunda gisigoo jiraniiŋa ? », yindinni. Alaci ai ammiĩ zunda môgiri. Ere kôi irriŋa di, yuna hokum dagina dîi de na tigisigi. Mere, tani hananiriŋa kugoo yuna tûhuta na hûnni. Hêi ! Bu taŋ, Alaci adi gali di gûũgûũsu.

Huluhulusu. Tîna hunã hûlumbu. Wôzer hetu yendu. Yuna guru hesu wopu ninda wudu, kîzei eskera ndumã mêre wu jini dutuũ kôi di. Yuna huna saga busaa mundaa gina bibihetu yendu. Tani noko giri landanuroo, biri taŋu di sopu têindu. Bu taŋ, ai kege kusum amma mîskina hokumbiĩgoo, tinda bûgudaa na biri tîdirii, ninda amma hokumaã di na ammaa awusnjidigide tigisigi.

Noko tee de, alaci ebede huma miĩ aũ tira yutu mêdi adii wu dîi, bûgidiĩ ŋa di hag tedii cii. Bûgudiĩ, yege alaci nda ŋa duro miskile gurtigide, mêdiĩ dahu gidesu sowu. Ada muduluã na gideu hûdu. Muduluã mara gûduũ de, Alaci ebede huma miĩ girsideã di cubu, ŋo dunu. Mere di dîdu daŋai dundu. Amma aũ ŋodidaã bahinã êhidundu. Hêš-ši wošiĩ nasoo, Alaci bahinã yutu sahu yercinigi de kege tigiside.
Bûgudiĩ mêda ada bes daha tuzude bêi. Mere yercima de, maluma ye, aũ gira layiniŋa ye ginna di kûliyima de, hiyinigide :

- Niri alaci wu ai landu têindu ! Haji huma mere haji înni kege nani ai kegaã ?

Yunu barayiniŋa te wo na, Alaci daha zundu tira zapcinigai cii.
Giradeã na gira hunã sarci dûdu, maluma na kortokorto huma urruyi, sûru cîiyi, wôtiga herci lanji. Ciidi, mêdi hunduũ turonji. Mara hatigi :

- Alaci ai kôi haji teduũ di yunu zundu bu tira giside. Tira huma na ôroza iŋaa lûhaa wûyi gôyine. Tira huma na aũ cîde. Te hunnoo, zaga didi irrii kûi, dehiŋĩ huma aũ cubugide bêi. Haji hun ai êriši kûrou. » yundu.

Nime duro, ngûrou ai saga zau Alaci ŋa ŋa na tahatu.
Alaci mere na haji tusu ai ginna jeeyi saga urroo, amma hunã lercindiŋa kegaã, mûrcindu ni, owoni gêirtida di daha irri. Mere na lercinne di oworkizene tugusu. Dahu mêdii uũ. Buzu ŋîšinoo de, yuna zunda ada mere di hatii cikaa, aũ tiraii yubcinaã hunnoo, dêdi tahatidii bêki. Aũ mêda ada hûi ciĩ barayiniĩ ciyoo, dêdi bûgudi huma tugusu. Noko dôlumeã hanayima, yerci wura baradiya tedu. Mere abba huma nasu de aguũ ginna, yunu dahu kirennoo ebede huma ŋa tedigi.
Ebedeã mere aũ aŋgale. Kôi aũ bahideã daha kiride. Orro nagi nda, kiši nuwudu nda di kanjine. Mere wu ŋa kurroo, mêdi dûliĩ hadu cenigide gor hanayinigi. Irri hadigi:

- Ebede ! Bûgudi taŋ mere di tani yiŋa ginna biri naar taruũ na ! Iña durruyiniĩ ciĩ? Injii, tani zundu mere di na kisirde bêi, zundu aũ kudi di kisir ni, mere taŋuũ lau oworcinigide na bênnea na !

- Hêi ! Mi taŋ. Inda noko ôrozi wûdum, suru tirima de, girside bûguda wu ndugusude ši da ? Zundu zundaa ginna di bu, bûguda Cad waa, ôuni hundu di wayindiŋa de, inda suru tiriĩgi, kûro tãigi, ôrozi wûdiĩŋa.

- Hêi ! Te mêdi înni ? Aŋgal saga ndûũsuu ai înni ! Cad duro kôi bûguda bêkinne so bêi, bûgudi naana ginna, ôuna huna kûro dîdigaa ye, buruwayindigaa ye, karayindigaa ye, hidimayindu njike hunduũ dûli gisidigaa ye, ginna di girsu cendu saga wulendigoo, Cad înni kege di (nîgedi) kûro dîigi ? kûro ndidai nime ŋa de, amma nimeã cusu di busuŋa ši da ? Aũ ginna ginna soo, bo huma di, bûgudi humai, kûro dîigoo durruyiniĩ ci. Ña haki njusu huma jeeyinigi ? te kege kugoo, bûgudaa Cad di saga dundii bêki da ?

- Ñа kudi Cad di saga dunu, nii ? Nahara urdu de di aguũ ginna, bûguda dûtigi. Bûgudiĩ mere kôi huma huugide, hidima nahara wa bes jeeyinigi. Te kege di mara nahara wa saã tugusu, aũ ginna šekeyundu cîtu de ši da ? Mara nahara ada amma taya hetaa di kûro mara zunda budi gusudu. Naharuũ ôrozi aũ wu uũgide barayinoo ye, amma di cîdigide yercinoo ye ginna bûgudiĩ di têskide di gôyi gisigi. Mere di bûgudi di dirinnoo înni zundu gis yima ginna gisigi. Bûguda turona guru amma hunda turkuyundoo, naharuũ mara ta di hedu tigeã daha amma kuda ngîyuuda dudigi.

- Injii, nahara turtuũ na budi unuma na, hokuã ada Cad duro busugaa ginna, “tinda amma nimeã di, hag di ye, hidima di ye ginna tîriza kisizirig” yindiŋa mêdi înni? Hokuã ta owoni, nime kûro tundurug yindiŋa hakundu, amma ada bûguda yoo, sultana yoo, cikiĩ ginna yunu gusudu ôuna hundaa saga ûuguga tigandigaa di haki watunnoo, înni kege di (nigedi) Cad kûro gudukugai ciki? Nigedi ammaa na tîriza gisidig?

- Kîyaĩ ndigisinni! Aŋgal di bî lan! Amma hokuã num hadiĩgaa, ña di hanayindigi? Înni jini nime kiyai di hokumjindigoo wayindigi? Mara na niĩ naana ginna duro, amma bûguda yindigi, aũ hokum yi, irriĩ ginna hûi cikii, ôuna hundaa ginna di cidu, mara di êi hunduũ daha hûdigoo na aya dîdinna ciki de gor hanayindigi. Mara bûgudaa di barayindu gôyindigi. Amma Cad waa ginna tîriza kisirigi yindiŋa te mêdi cîi wu. Dogu ndenni, supirehaã ña? Pirehaã na ña? Ada ginna cuzumoo, iŋaa bûgudaa. Te hunnoo bûguda gîra. Mara ada aligi hokuma ŋa masudu urdoo de, kumayindu bûgudaa yutu hogtunduũ de, ôuna bûgudiĩ-ã di sa gortigi. Cendu kûro dîdinni, saga uũgugi. Hokum buũ noko amma ginna tîriza kisirigi yiniŋa, amma aligi huma dîdaa, yunu te ngadida ši, amma ôuna kûro dîdugoo, bûgudaa yutu hoktundu watigi. Tê wu jinni, amma dĩzira ôroza hiliyindigaa ye, amma wona urrutigaa ye hakundu kûro dîdinni. Mêda hokuã duro na haki tirtinni. Hokum nime ŋa na keleke dîdinne kege cikii. Ammaa ginna di hidimedã bizideã iña nimmi di? Te iña numoo, amma guru, nubu hokuma cene, dugusu ye, dûski ye ginna hidima jeeyindiŋa, zaga amma kîzei dutu hidimayindigaa di cendu kûro tirtinni, saga uũguŋa bes hîdime hundu. Owoni, bûguda unnu cikaa, yunu gisudu, ôuna hundaa mara wu hûi cikiĩ hunnoo, mara yutu tîrizayindinneã bes jeeyindigi. Unu Cad duro aũ diri tarii yunoo ye, turdurug yunoo ye ginna di « inda kiši wudu, hôsud, aũ amma saga uũgide » numoo mu ši. Nikege di, niĩ duro hôsuduũ zaga hokumdiĩ duro ciĩ, kûro dîigi?

- Hêi ! Ebede, bûguda cad waa ginna hôsuda niĩgoo tûrtu da?

- Hôsuduũ mere yunu gusu Cad duro êi turke tigiside. « hôsud addi tammoo êi yege numa duro turdimmi » yindigi. Hokum bu ciyoo, hûdi hokum kudi addiĩ cide ginna durrude. Undoo Cad duro bûguda bekinnoo, inda unnu suru tirimeã jilla aũ zendigide bêi. Aũ buruwaniigide ye, karaniigide ye, boniigide ye jilla na aũ-ĩ zendinni. Te kege tugusoo, êski di hokum tira “amma nimeã tîrizahedirig“ yinigoo jire tigisigi. Iŋa taŋ! Hokum amma nimeã tîrizahedii cii ni, inda nganiĩŋa de, hokum ni, yuna ada bûguda yindigoo, sultana yindigoo… ta ginna « kidesirig » yiniŋa. Ciidi, hokum unuu buzugoo dagude, kineci mara di cuurcinigide bêi. Iña numoo, amma amma di saga cikii, aŋgal di saga cikii, nigine di saga cikii, hidime di na saga cikii, ciidi, amma

kudaa di billa tugusu tigandig « gidde di dûzou taŋ bûgudi, êi tîdirii » yindigaa ginna mere di sopunni. Owoni, diri wu jilla amma hidimeyindinne di, hidime amma ŋa wudii cikaa ginna hokum te di sopunni…

Alaci, ebede huma gîyuuma budi dahu wawu. Didi mere, aŋgalle huma, mêdi ai kede bûgidaa Cad waa daha dîi de gor hanayinni. Agu mêdi hun gôyi irriĩ, babdirigide hadiga :

- Ebede ! Bûgudi tinda ŋa budi zundu yugusu. Iña mere mara bûgudi dîdii ciidi tinda tîzirdeã?

- Niĩ duro ammaa ginna hakundu bûguda tigisinni. Êi yindiŋa na tîri ši. Yege duro êi ciŋa duro dehiŋia beki. Inda mere undoo abba daŋuu bûgudi kegoo kinenum niri taŋuũ daha wura gonimmi.

- Injii, tani nîgedi deŋir duuzugi noko bûgudi taŋ, kiši nuwudu bes di, kûro tariŋa wadigide, zunda ai kega yigisigo? Cad ginna duro bûguda kidesirig nirdoo na yunu mere di kisiriŋa dudigi. Bûgudiã mara …

- Iŋa taŋ, yunu aũ kisiĩ de tigisinne bêi. Noko tinda adda yikiĩ bûgudaa ye, naharuũ ye hoktunduũ de, yendu înni na jendir gondir kûro tirdenni. Unnu inda, yuna tinda gidde di kugoo kandama dindinna, haŋum kisiĩ cii. Dînaã na horostiniĩ tedigi, ngišaa na horostindigi. Hôsud ai bûgudaa ŋa hudakinnoo na ginna, njusu ai kubu wuduũ hakindinni. Balik aũ amma di hidimayi cen, yîsu di wudiŋa hakindinne tigisigi. Ciidi, êriši ai yunu hadiŋa hiŋu : bôtu torowo daha tedii ciyoo de, kûrbulo taanu cii daha kiri. Duro kogoya cikii ciidi yunu gusu haki hedu gôyiniŋa hanayinne tugusu. Noko hakiniĩ bêi hanayima, hîdimbili huma duro dunuũ de, kalakalayima de, hadigi : « tira haŋirdoo na hûdur môgiriĩ irriŋa goruũ ngîyai hakindinni. »

Aũ dahu hun di buzuũ

Worĩ gêrdi di cii. Aũ yege môgiriĩ budi buruwe. Worĩ mere gêrdi bes ši. Hidema yegeã waa ginna mêre-i jeyenigi: aka calti ye, îyi ndeni ye nda, sûk usu yuna yegeã di baradindigaa yob nda, hani ndîdi nda, yuna zina yegeã di cikaa dogu gurgišaa da wulen nda, aka wûni wa haharti nda, yuna ta ginna, hidime huma gêridiĩ ŋa di daha jeeyinigi.
Worĩ mere gêrdi gali di jeeyinigi. Dugusu, noko ammaa ginna ñakindoo, mere gurãdu cii. Bî malayinĩ cii. Heš-ši wûde irrigoo, mere dudig bes. Noko addiĩ cûlumnjinoo na, sôorki jilla kuru sawuyinoo na mere bûrci yercinigi. Yegeã ginna kûriyi layinigi.
Worĩ yege ai cîi gêrdi di buzude wuddiĩ, amma yege môgiraa, eršena hundaa hetu ñakindigi. Înni na awušindinni. Mara gêrdi hunduũ daha orro nakide.
Te na ginna, yunu ôwuri di hakiniŋa bu ši. Bide yala hunã wu na kirenni. Yalaa tira wošiyinoo, haki sûra na cobu cenni.
Bo huma di mere budi ši wudu di iši cii. Te kege di, yum tira adii huma wošiyi. Mere gursa danne jilla, ai ai yinĩ, adime haki labtan guduunne tugusu. Adime na šiptin. Aŋgal danne tugusu. Kisar huma wûni maduũ kege. Malum môši hun tira na kûliyi, daha « tuha! tuha! » yinĩ cii di na wanni, adime saga dîi tedii cii.
Mere awuši. Cawii aũ ekede tira ŋa kiri. Aũ te di kûliyi gurti daha nawu. Ekedeã, sûku duro koba ûũ dîide, tira lanci. Koba hunã, kîdi ai adime daha yîsu cii kulo dedeyi dûduũ de, tira tira di cîi lanci. Duro illa šiša dîi gehedu, kanun daha dagaa dûdu. Te ginna yêgei Worĩ ŋa sonuũ, owoni amma wošiĩ ladidaa urdu ŋaltideã duro. Yege te duro îĩši ginna bêi. Illi naana ginna wûni cenigide buzu : izi ai cîiyinii, te cîiyinii, adime undoo wošiĩ duro mûkduru. Dêdi maiyãyinigide tugusoo de, agu ekedeã, mere kôi daguũ daha adime irride gor hanayima de, hadigi :

- Aũ ña njuwi ? Inda di ña njuwi ? yi.

Te aũ ekedeã hiyinigi.
Injii, aũ ai kege di woši, aŋgal danni, tikartii cii, maiyãyinii cii, owor huma kôi lau ciĩ hanayinnneã, haki mêdi bazigi da ? haki gîyuu gôyi dahu uũgi da ? Yunu ejebuũ, orro baradide, Adime dêdi bûromndi di tûũsu.
Ekedeã, lercima de, nigine huma kûro dîi cide gor hanayima de, illa didi êska wûni cen. Wošiĩ di êski di gali di mûkdurugide barayi.
Adime, koya bûromnjinigaa duro, orro baradide, šibu ai ekedeã ŋa di curuugide, cîrri ekedeã ŋa di curuugide, nûki. Mêdi haduũ dahu tuũgugi : malum ai môši hunduũ ye, ai-ĩ huma Worĩ ye di sura kûliyima de :

- Worĩ ye, Foki Seme ye yuwudu ! yi.

Worĩ yundoo, ai-ĩ huma. Foki Seme na, malum môši hundu ai adime di sûra dêdi Ala landayi, mere di kadirigide gisii ciĩ.
Amma yegeã wošiĩ ladia kirdidaa mêda adime hadaa basu. Dahu uũgu. Mara ginna šada. Hag kuno wu guduumoo na arakundu šadadindigi. Cii di, mara ginna dahu budi wawu : « Injii, maluma ye, Worĩ ye soo masasa ši. Adime di nîgedi wudu? » yundu. Cad cirri guru di, aũ masas yundoo, aũ amma dogu di uwi cidigide.
Maluma na awuši kûsur tugortu : « Ammaa mere di jire di masas yindigoo na koo? » yi tuŋosu. Adii woši ai nasoo, mere di ammaa sopunne gor hanayinigi. Girede ŋa di gôyidigi. Ngilaha huma kage adime ŋa yutu hoda. Worĩ na awuši. Mere di na adii huma masas yiniĩ cii ciidi, maluma di bursayinne tugusu. Mere masas hinne gor hanadinigide jilla, « adii taŋ di, maluma wudeã dudimmei ! Jire di malum ai irri, adii taŋ di kûrikuriyine wuddi adime šîptin. » yi, tuŋosu. Amma hunã di huza barayi.

Worĩ mere ye, bahina hunã ye, ginna asuwa gôyindu, maluma ŋa girraku. Maluma kuruã awuši, ngiske danni, cawu birigad tedu. kee hun ni daŋai tûũsu.
Kôi te gisidiŋa di adime, yêge-i wûnige, owoni izi kanidide duro jakundu sopude, mûkima de, nasu.
Maluma na girede di godin. Worĩ ye, amma hunã ye hoktundu, girekona cîrrakii, giredeã, yandarma kee tûusude, hakindinne tugusoode, anja hunã ye, yege huma ye, ginna wûni cendu (malum ai môši). Yegeã wûnii wui halaš-ši. Adii hunduũ di, êski di saga urduũ de, sîdirayunduũ de, wunetu.
Amma bahinaa, undoo noko adime wošiĩ, urdu layindude bennea na ginna urdu. Yuna budi na giitu daha sadaga jeeyindu.
Iña noko adime wošiĩ urdu sûra cendinneã, nimmi di ? Amma cataa di ai kege gisu sadaga cendiŋa, iña nîraa di turkuyindinneã ? Cata nîra di sûruda da ? Suura kudi, ngiša ndira zundaa hûturugide wu jendirdoo didi tigisinni. Yunu amma cikaa lau sûrude hinne kisiĩgide ginna dêdi kîzei dîi.
Birigadũ na maluma di daŋai dunu. Mere di Masas di gôyi.
Dugusa tûdusuu ginna, yege Worĩ ŋa di, amma bahinã tanda kokundu, yuna hunda giitu, wudigi, cîdigi, cikii. Kôi kelewaã ŋa didi kôi yôa wu tugusu. Nduwii na hurcak-ke. Amma guru kîridi, dêdi yunu ginna, êyir baradida, aû sadaga dĩĩ di gurtudu cendiga na nime duro cikii.
Worĩ bîzideã mere yunu dîi ginaugide bêi, ciidi aũ aya dîide bêi. Mere owor kîzene, adii huma gêircinii ciŋa, amma kudaa kulo busu wûltindig, wûlikindigi. Mere na budi wudu di buzu amma wundii cahuni gôyindiga kuudi wowii dugusa tûdusuu ginna buzu.
Moliĩ ai adaga zunduũ, yuna ammaa ginna hanayindiga tibitiŋa, mere te na bî te di cii. Mere ai didi yunu tira dahu uũnne tugusoo, hiyiniŋa hunnoo, aũ bêrki nda, mere ammaa “kêyãi“ yindige nda, amma oworcindigide nda ginna didi aya danni. Yuna guru hiyinigaa, amma ginna hanayindigide ŋa di cikide jilla : « muniĩ iña hiniiŋa ? » yundu biri yešindigi. Ciidi, mere sowunni yunu ginna ginna « Ai înni ? Te înni ? » yinigi. Mere gidde di suar kide hûrolina wu na tugusu. Te kege di, hokum ai nahara-i naku turtuũ di noko gûu cendu galcindiŋa na mere awušine bêi ciidi, unnu zaga amma hunã kîyeã, owoni amma-i zaga aŋagala di wudii cikiĩ, mêre wu lau budi nauši tugusu cen. Mere ciĩ ginna hadigi : « ngôyohur Cad duro tîziruũ tinda di dûruyindigi. » yiniĩ cii.
Noko, « Wori adii huma masasii uwi ! » yindii bazuũ, Moliĩ budi dahu wawu : « injii, aũ aũ di nîgedi uwugi ? Aũ yindiŋa Ala yee, mere nîgedi amma uwugi ? Dina te ginna dina înni? Nigine huma na iña bu? Dêdi buzu ciidi amma uwi catigoo...» yima de, yerci lawa huna guru yutu, doktoraa ŋa kiri. Mara di labara wudu. Hiyinigide :

- Masas yindiŋa înni ? Dina ai amma uwuŋa kuno di gôyi? Iña wošiĩ cîiyindoo, sura amma guru wa kûliyiniŋa? ..., yiniĩ.

Doktor tira mere di zabci cen. Ciidi « masas cii da? Bêi da? » daha yunu hadu cene bennoo na ginna, yunu tira yi :

- Aũ woši, gîga tira dahu kûi bîigide tira cii, gîga te aũ uũwoo, mere di yuna guru naharaŋa di « košemar » yindiga kirdu cendigi. Ta înna ndumoo: Ammaa duro, amma mere bu di hanayinigaa, guru naa yaya dîda tugusu, guru naa wûni dîda tugusu, guru yuna kuda nawuša tugusu kirdu cendigi. Aũ wošiĩ di awusdirtigi. Maiyãdirtigi. Aũ woši guru, zaga kôi yîsu ciĩ di, awuši bursu tîrdeiŋa au-ĩ haŋum turdum orronimme tigisigi. Aũ woši te kege, aŋgal danni, maiyãyinii ciidi, tam mûktirim, labara wudumoo, amma hanayiniga, košemaraa duro dudigaa ginna sura kûliyinig? Aũ…, yinii.

Moliĩ yuna tigisidea ginna hûi uũ. Lerke ai turonu lercima, kôi doktoru wu di cide gor cinihetu. Dêdi mere lau hunã di wura cenigide yerci. Hadigide :

- Amma owoni kôyohuraa ginna gîyike ! Aũ « masas » yindigide aû wošiĩ yutu hanage dîdinne bêi ! Woši suru au-ũ kûliyi « šen yuwide » yinigide, mere di undo ganjidu mûkdirtide hinne na bêi ! Mere di šipcindu labara wutide hinne na bêi ! Yunu jireã de unnu doktor hadu. Aũ masas kôuli bêi ! Dina aũ dêdi dogu di buzu, aũ mere kegeã di cîdu uwuŋa owoni haktinne bêi ! Amma ada Cad waa kegea, înni hanayindigide nani aũ ginna dêdi dogu di busu wudigi? Aũ mere owoni dina te gor danni. Ngôyohura ada ginna, niya duro amma hunã owoni yunu hanayindiŋa bu hinneã duro tahatigi. Nubu ye, dina ye ginna bu di nganum, nubu danne yenumoo, ngadi te, kina tugusoo na niĩ saga dunigi. Njendu kûro tîdimmi. Ninda kôi njikiĩ di « aũ masasa-i wude » yundoo, te aũ gîga ai erelem duro tedigi, suru huma naharaŋa di « palu neurologique » yindiŋa têede-i uũde. Ammaa dahu tududa, aũ tira di “masas“ yundu cîtii woo, daŋai dundii woo, dudumoo, aũ migizi di, amma dinada, hag watu, cîi šara wu na cendinni, cîtii cikii. Aũ « masasa-i yuwudu » yinoo, kumandu labtan guduku. Aũ te gîgayine.

Mêda ada ginna hadii, kôi ciĩ layinoo de, sopu aga curuku. Aũ lau hunã tira, noko undoo doktoruũ nûkunii ciiŋa, wununne di hadigide : « Hei ! Gidde di yunu yuũma de, gîga ai erelem di tûũsuŋã dudimmei ! » yine. Moliĩ, lau hun te yutu bira dekoode, mêdi hadeã yadin :

- Hei ! Inda undoo noko doktorũ nûkuniŋa, mere di dektirim gûbcima, yunu mûrnjima înni ? yi.

- Taŋ di, nooši ai doktorũ hadiŋa, gidde di yuũde ! yi.

Moliĩ : « înni kusum ? », yinoode, mere hadigi :

- Yum tira, yege tira duro, gîgadide, dîšu yiyoo, amma munda ginna, taŋu di ladida urdu. Yegeã ŋaltindu. Balig yegeã budi wûnigi tugusu di ? Mûkinni ? Yunu tigusuũ didi munurdi. Tani kôi yiŋa di dêdi, hadai bu ênnedi wu, tani hananirigide tira hûi dîsuyide gusu yen. Hadaĩ hûi kôi dîsu yiŋa di, ŋûli lanirii yiyoo, hadai tûkuli tira, bu wôtir gor, šilik-ki curuu, kaãnu taŋuũ lau baragiyi. Hadame cîi yenirigide, kuruã duzurii goši yuwĩ, tanasyiniĩ ciĩ di kanirigide, tîla wadin yerdir. Dina aũ orro godide wu taruũ dina ši. Amma ladida irdidaa êrriyindu. Yercindu yidadu, turyindu, subur yindigide barayundu. Tani soo woši, dina ai noko te haŋuruũ dina înni kege (nikege) ? Tani šîšišišika ai turonu šîšikdima, amma yidadigaa duro tuzoo gora ŋoda, ša tugaasida jûmñindig…

- Kaa! yundu.

Mara gina bu di gasu. Amma wôša ada doktorũ ŋa urdu sûra barayindigaa, kîši hunduũ garcindii cikaa ginna mara wu lau laayindu. Mundaa ginna bira tuyindu dîdii: amma ada gasigaa nuwudu hunduũ aya dîdinne ŋa dutigi. Aũ woši ciĩ ngiri kulo kaziĩgoo, amma amma di wayaniĩ cide ŋa gôyinigi.

Noko labtan di curukuũ na ginna, Moliĩ, lau hunã di gîrki hun gisu, hadiŋa sowunni:

- Niĩ naana ginna duro, amma guru nigiza amma guru wa daha bîdu, hôidadindigi. Owoni dakinna hundaa di na durruyindigi. Niĩ duro ngôyohur buũ ginna, nigiza ammaa daha hôida budi amma-i gôyindigi. Kôi ai di (kaadi) landu : Aũ gîgadideã gôyindu daha « masas » jeeyindu. Amma guru nime duro ûnjula cikii. Aũ dakunnoo

de, aũ gîgayine, košemara dĩĩ daha bîduũ de « Aũ ai wošiĩ di uwi ! » yindigi. Owoni, aũ te di dîdu daha naku « Kadir!» yindigi. Kôya guru duro amma dakinnea di : « ekede nda, saã dîi nda, bada nda… » yindigi. Yuna ada, niya amma hundaa nigine ginna dîdinni, yunu aũ haduũ ginna jûrusunne di ngayindigaa waa duro tahatigi. Niĩ duro bêrki bennaã duro nigine na kirenni ! kôi duro kisirdi tahatinneã duro na nôogiri bêi ! yi.

Worĩ, noko adii huma nasu « masasii wude » yinigi, amma bahina hunã tartunduũ, hidime huma gôyima, owor kizenii cen buzinne tugusu. Gidde di na sôorki budi dîi, unnu didi haki ñakinne tugusu.
Adii huma ceyima iŋaa cûu hûdu cen. Iŋaa kaliã, karaa na tirtida ši. Owor huma di « Tani dinasoo iŋaa taŋã înni kege gisidigi ? » yiniŋa curuunne tugusu. Ñakinne di dugusa tûdusuu gora buzuũ mere na wošiyi.
Amma hidime di dîdaa na, aũ migizi mere kegeã di, nooši huma yunu dêdi gusuduũ de, hidima hundaa turtu. Mere di woši di sopu. Aũ doktor kûliyi cene na bêi. Mere di labtan guduude na bêi.
Te kege di, bĩĩ addi kugayima de, wošiĩ šiptin. Iŋaa bes kulo cikii. Înni na hakundu gisidinne di, dêdi mara cutii, mere nasu.
Te di wudi, amma yege môgiraa, kuruaã basu, urdu. Addira aša catida di, aũ nasideã di sîdirayindu. Sadaga na citu cendu. Mara buruwa jilla nuzundu hunduũ, aũ kineci hadde bêi.
Iŋaa, agu aĩmia tigisii cikii. Mara noko ammaa ginna tartinduũ, busu sôortindu.
Iŋa dûmuruũ ganji nûkuniŋa kegeã, addira yunu hadiŋa hanayinne kege, gênigêniyiniĩ ciyoode, êdeã nûkima de, hadigi:

- Kôi ai tîri ši. Aya tinda ŋa masasii uwi. Masasuũ mere daŋai duro buzu. Abba tinda ŋa daha owor kizenii cîdu. Noko woši ciĩ, buruwaa duro irri, layi, daha tuzude benne di nasu. Tinda, unnu, kôi ai sopa. Amma ada, Abba tinda ŋa, sagahana ada ginna, hidime hundu jeeyima na tîra ši. Dogu dirte. « Yunu lugã numa na baraniigoo êski di haŋiigi » yindig…

Yiniĩ, iŋa dûmuruũ, dahu kalakalayima de :

- aã waã ! Kuno dirtigi? Te kisirdi. Iŋaa šêgela digisigi. Kôi dirtigide bêi. Yunu abba tinda ŋa jeeyima jenda, hêši buwuraa gisidigoo. Kêridii njike danni. Lugã tîdiroo, kaadi yikoo na haŋgirigi, yi.

Êdeã dûmuruũ di gîyuuma, budi kisar nasu. Hadigide:

- Inda te hadimmi. Aũ kee lanum wudu di muzuŋa di ndanide di njiĩ bodu. Tinda dirtu, kee ndir di duusoo, ndani ye, nuwudu ye, ginna tîdiroo na, owor kizen di kandirigi. Dehiŋĩ taŋ kurug dirte. Tani kaadi didi duuzunni! yi.

Ai yunu wuddi haduũ layinoo, mere di dûmur di gôyi, yunu hadiŋa daha tedigai benne gor hanayi. Addira zenduũ de :

- Inda ndedigoo, ndedigide hunnoo, tani kuno na denni ! yi.

Kôi te daha iŋaa worĩ waa nêyindu.
Addi ai buzunneã tedu. Kêriyinii kôi buzugide hakinne tugusoo de, êniriĩ duro tedu. Aka guru hûi tige nawu. Tîna munda danni ciidi, deŋgidiĩ tira ye, aligiã huna kubiã guru ye, ginna ŋûli eke tira nuluge huma daha dûdu. Mere dugusu tugusoo, bî awušinigi ciidi ngiske danne jilla, ekeã daha bîi, tirgašaa duro tûũsu yîsigi. Berke tugusoo, kôi amma cikiĩ tedu, yuna uwuga

barayinigi. Yunu ammaa : « ai gis ! » yunduũ ginna gisigi. Yunu uwuŋa cendigoo, înni na aya danni. Kîzei na awušinni, mere na kizadinni.
Kôi hidimayiniŋa di, yunu uwuŋa di bu hakinoo, êniri huma gurti, kubu dunu, jirayinigi. Te kege gisii dee unuũ buzude agu, kubu hun duwi gusu dĩĩ lanci. Gûrsa hunâ hasabcinoo, munjudu. Kurdu cendu, côlu hun aka di jeeyi.
Ammaa mere di « Šen kali ! hidime yenumoo gali di jeeyinig! » yunduũ de, aũ hidima dĩĩ ginna mere di kûliyiniĩ, hidima nime duro cikaa ginna mere di cendigide tugusu.
Agu tirgaša da yîsiŋa sowu. Côlu huma duro yîsii, yege aka wu gali jeeyi. Takara dunu. Gisii dee, wonu hun jeeyi.
Agu ai-ĩ yege dîi, wonu dîi, êniri duro ciyoo na, njike dîide tugusu.
Addiĩ addiĩ di, aũ tugusu. Wonu huma na, amma capci urrudigi. Yunu hakuma mere di šiyi. Daha adii na uũ. Mere ôsurda huna na dîide tugusu. Adii huma iŋaa na husu.
Yum tira tugusoo, dehiŋĩ huma yadin. « Injii, mere înni gusu ? Noo dedu lana ! » yima de, niĩ ai giddedi, dehiŋĩ huma ciĩ tedu.
« Tani ôrozi camur. Adii muur. Iŋaa husur. Gîrki tarii. Biri tarii. Injii, dehiŋĩ taŋ înni gusu? », orro di yinigi.
Tedii nime kûroo, dehiŋĩ huma owoni na gêrdi di cii. Yege amma buruwaa ŋa cîi buzu cii. Ganjidu naa, mere di biri nakigi. Abba huma ceyima suru kûliyinduũ de, aga curukugoo na kilahayindigi. Bo urdigoo na kilahayindigi. Noko da kûliyindu « Inda, iŋa Worĩ ŋa, iŋa tinda wu » na yindigi. Iŋaa na mere di addira biri nakigi. Te kege di tirtii duro kôwuli mere di cinihetudu. Kûlyindigoo te « Ai gis! Te gis! » yindigai cikii. Gidde di addira awušindig : « Owor hîrtirtiroo tedigi ! » yindiŋa, noko tenne gor hanayinduũ, nawuši te sopu. Unnu aũ mere di biri nawugide bêi. Mara yunu dakuũ ginna « gis ! » yindiŋa hunnoo, mere aũ ni, yuna daga na dîide gor amma yutu ciyaa hanayindinni.
Yunu uwuŋa na cendinni. Mere dagoo, buda hûiya duro barayi uwugi. Hakinoo na haki. Hakinnoo lugã hun ši. « Dagoo wude yîse ! » yindigide kege. Amma yutu ciyaa ginna duro, aũ mere di « Ai šen daginni » yinigide bêi.
Te kege di ciidi dehiŋĩ huma saga irri. Mara noko turrutu, kilahadundu, labara tuwutuũ, dehiŋĩ gêrdi lau, dehiŋĩ ôodi hagidide :

- Inda lûgã tamoo na yunu tugusu lugã te, inda wu ŋa kiriŋa înni ? yi.

Woriĩ miã êski di busu, njike hunduũ daha sôortundu. Wuddi, yercindu hodadi ebede hundu tira nime duro irri ciĩ di kurdu kilahayundu. Mere te, gidde di noko addiã cikiĩ ginna, aga niya addiã duro iŋaa karahedii cii. Unnu hidima di cakine (retiret tede). Owoni yerci sîyasa jeeyiniĩ cii.
Mara noko kurdu kilahayinduũ, coziĩ mara naana ginna di njika hunã hiyima de, yunu gisidii êde wu da urduũ ginna hanayi tuzu, iña numoo, mara duro njike huma jirayine bêi.
Coziĩ, gûrsa munda danne di sîyasa duro tûũsude. Tê wu jini, amma mere di gîyiku cendiga munda danni. Mara di gîrki hun gusu, dîskur gôyi : Gêrdiĩ zaga yege amma buruwaa ŋa cîi buzuũ ye, niĩ nduruũ Cad ngimire huma zaga sônduk niĩ ai Hurãs ŋa duro sowu ciĩ ye, tûrta ŋa di hadu. Yuna hadaa ada go :

- Amma tinda, nîa ada hurãsii gidde di hokumyindaa, noko hurãs yûhutu, nôogir yenduũ, yunu tammoo nôogiri na tammi, hûriye na tamme tira sopur yendir. Mere na dîi buzu. Noko Hurãs gûrsa hunã hûdu, gûrs Êrop ŋa « ero » yindiŋa gôyima na, yunu tinda wu ai sopur yindirdéã, gidesude bêi. Yunu te înni ndumoo, Ngimire niĩ Cad ŋa (niya Afîrik wa « FCFA » gûrs di dîdaa na ginna Cad kegea) tuzoo daha buzoo, aguzuu waa ginna kondogo Hurãs ŋa duro buzugi. Niĩ hunduũ duro tinakigi. Te kege jini, gûrsa tindaa unnu « FCFA » ndirigaa wotiga dêdi cuwa, daha bôi turusuda, hurãsii bes gûrsa tindaa gor hanayinigi. Ciidi, niĩ huma duro na godindinni. Yunu tira

niya kuda di yopur gondurugoo, FCFA cambur, kondogo Hurãs ŋa di yendirigi. Mere gôyi gûrsa huna hedu yendoo de, êski di yunu dakurũ durtu sûga kuda da yopurugi. Yunu tinda wu aga gudukir, sûga kudaa daha yopur kidesuroo na ginna, gûrsa tindaa kondogo (sônduk) hurãs ŋa tirtigi. Ai de kege di, yunu gûrsa tindaa halalaa di yopur gondirigoo na kondogo Hurãs ŋa di hindirdoo, haŋgir yopur gondirdi. Te yunu, unnu daha ngirigeã ginna, niya ada FCFA tîdiraa ye, hurãs ye kûi tigisii ciĩ. Tinda niya ada FCFA tîdiraa nôoguri (hûria) ôroziu tîdirdi. Ôrozi tinda ŋa na zaga Hurãs daguũ kege di buzurigi. Unnu, sagahan ai yikiĩ, 2011 duro, niĩ tira « Kot Dîbuar » yindiŋa duro unnu yunu tigisii ciĩ lanumoo de, amma nime wa guru, mara duro Hurãs lau bekinneã di gûrsaa daha šîi naku, šipcindu dîdii. Balik gûrsaa tuyundoo, ammaa ta di, taya êza ûũgugi. Niĩ te duro, mêda sîyasaa cikaa kudaa ginna hûturoo na, niĩ duro, noko niĩ kudi hurãs kege, gûrsaa cîi tuyi, sîyasa nime duro ŋa duro kee dunu, aũ daguũ na nawugi, daguũ na dirigi, êrezi nime ŋa na kondogo huma duro nawu dîyoo, niĩ te, Cad kegeã, nôogiri înni wu na danni ! Tinda ada ôrozi nduruũ Hurãs kee ciyaa ginna, sîyasa nime ŋa daha nûke nduruũ sûru danni. Yunu guru ginna aga di ŋîstinigi. Aũ nôogiri ôrozi numa ŋa tammaã, nîgedi (înni kege di) kûro tarig nda, njika taŋa di dûuzig nda, hokum kûro yûũguŋa naarig nda, adaga nda, daga nda, taŋa jenir yiig nda, nii ? Aũ nôoguri ginna tammaa, njike numa nigine huma kee num di bêi ! Landu ! Niya môša ndira ada Aŋgile nôori cenaa, mara naana ginna gûrsa huna jeeyi. Yunu te daha kîzei addi na dutu. Gûrsa Nîgeriaa « naira », Sudan waa « dinara », ... yunu te, jire mara di kîzei addi na cen. Gûrsa hundaa noko guru na bîdig, noko guru na tîlendigi. Ciidi, ndusa ta ginna ndusa njike nime ŋaa. Gûrs ginna ngimire nime ŋa ye, hidime amma nimeã jeeyindiŋa ye daha tupude. Tê wu jini, hokum naana ginna, sîyasa huma ôrozi nime ŋa zaga tûwutiŋa ye, captiniŋa ye, daha jeeyinigi. Yuna ta ginna gûrs nime ŋa daha tûrusuda. Te kege jini, niya gûrsa hunda jeeyindaa, kûro dîdigoo, saga dîdigoo ginna kîšiga hunda tirtii cikii. Njika hunda di na cikii. Yunu nime lau tîriĩ ye, zunduũ ye, ammaa di ngimire ceniŋa ye, cenneã ye… hokum nime ŋa zaga buzui, curuwui ciŋa ginna, nime buruwayiniĩ, bizidayininŋa daha layindu jeeyindigi. Gûrsaa nime duro jedindigide tugusoo, yunu tîriĩ ye, zunduũ ye ginna aũ hadiŋa nime duro guruuŋa hunnoo agade ši ! Tinda unnu yunu yoopudeã, te yunu nime duro tigisiŋa tîri ye, zundu ye kûi aũ gînesiŋa agade. Amma hokum nime ŋa deleyundu horošindigoo dakaa na aga tirtu mudulumndidiŋa hunnoo amma nimeã nûke dîde gor hanayindinni. Iña nomoo, horosti ginna aũ gûrsaa kee di dîĩ lau guruunnoo tigisinne gor hanayindigi. Ôtu carkiŋa hunnoo, amma nimeã hûuga ŋa di dîdii. Tinda niya « FCFA» gûrs di tîdira, ninda iŋaa duro yege buruweã ŋa cîi buzuũ kega. Hurãsii, kûro nduni huma layi, gûrsa tindaa dagoo na wulenig, dagoo na kidekinii cii. Tinda na, biziĩ duro kalakaladundu, yunu irriĩ ginna kûsur daha gondirii yikii. Înni gor ndiki niĩ ai yendii ciĩ araŋgir gondirigi ? Tinda amma Cad waa ye, amma Afîrik waa, « FCFA » sûk duturugaa ye, ŋîsa: yunu ai jendirii yikiĩ, kee aũ di yehetii bêi. Aũ kee aũ wu di njiĩ, kûro tammi. Unnu nahara Hurãs waa yunu budi barayindii cikiĩ, te înni ndumoo: « gûrsa niĩ tira di yercindu, horostundu, niĩ kudi tirtigoo, hokuã toope. » yindigi. Yunu ai tigisoo, gûrsa tindaa, hokuã hundaa bes nahara Hurãs waa di gudundigi. Tinda na, yuna ta, dišii yuna tindaa lauwaa ginna hudakhetirigi. Yikoo, yandir tîdirdoo, amma gûrsa tindaa gôyindu buruwa tigisii cikaa, saga niĩ tinda ŋa urdu, amma tîra, boda ŋa

> di, amma tindaa wuda, ôrozi hunduũ mara ada-i wuddea di, mûmbula wilendu cendigi. Owoni, amma ndira di « ninda amma Ala-i wayinnea ! Jili di amma aizana ! Hokuã nduã na hag dîdinni ! … » yindigi. Nizam jeyundu, ôrozi tinda ŋa wudii cikide gor hatinni …

Coziĩ nûkunii mûdayi. Worĩ miã, ekol na karadida ši, yuna ebede hunduũ hadigaa didi înni na dahu uũginni. Mara wu lau kugoo, yuna hûuga hadii cide kege. Orozi nime ŋa ye, nôogiri nime ŋa ye, hokum nime ŋa ye ginna daha yunu nûke dîdinne jilla yunu mara di layinne kege. Mara dêdi ai ginna busu gîyikuũ, aũ birinauze hundu kôrobcindideã hunnoo, yunu kudi jilla ši. Aũ ai kegeã nôogiri tama ?

Zunduũ hatii gisinni

Amma guru Cad duro « bulala » yindigaa, mara kubu di kôi ai di hanadida. Cad duro amma adaga kuba dîdaa guru. Noko gini hokua bêkinneã, mara dirde na dîdii.

Amma kubaa « mêdi kugoo, hûi huma adii wu. Te hunnoo, ôrozi wu » yindiŋa kege di, Aũ addi, dahu huma bu di dagude, suru huma Coroma yindigide tira, nĩĩ hunduũ duro ciyoo, yum tira, aũ tira yutu mêdi adii wu haki. Dôu mere dogu barayiniĩ ciiŋa auwĩ ũwoo de, mere gôyi mêdi hun bu gisu. Daha gîrki tedu. Gadiĩ haguũ torowo ai ammaa ginna curukuŋa, adaga ye daga ye da nawu goru. « Aũ ai adime ũũma na adii hun, Coroma na keleke ma wu na Danni, ji wu na Danni ! » yi. Mere di te kege di, šere di galci. Bî te di kugoo, mêdiĩ dûli di naside. Saga cûktinni.

Coroma deki buzunne di, gîrki daha, ammaa ginna dutii, basii, aũ kanahartideã, adime môgiriĩ, dowiĩ ai mere daguũ, aiyĩ hun tigisideã di hadigide nani:

- Inda dôlumdinum. Adii dagurũ muuma di aguũ, tani wonu num korum soomeã, bî tayiniŋa goruũ, wûni yenirigi ! Inda yunu tugusuma woniĩ numa wûni yeniroo na gaini kordi ciidi. yi.

Gîrki mêdi te haduũ daha, amma budi cikii. Wôkiĩ na adir tigiside, dugusu tigisiŋa dogu ši.

Gidde di šara tugortugoo, kôi dazagada ŋa de kege, ai-ĩ nime di ciĩ ginna kirigi. Mêdi tahatuũ gîyuugi. Mêdiĩ adaga di tugortide ye, gînei di tugortide ye na ngišada gôyinigi.

Tee de kege di, noko mêdi ai tugortu, aũ tira yerci wonu ôodi ŋa di « wûni yenirig ! » yiniŋa, ai-ã nimeã ginna basu. “Wonu ai wûni yenirig“ yiniŋa na êniriĩ duro kôi ciĩ, amma nimeã ginna hanayindigi. Keleke di, hag kôi tugortuũ daha amma kuda šadaa nûke dîdinni. Aû hêši kinecinni nûkunoo, amma kudaa mere di « šen šĩĩde aũ wu tigiside ! » yindigi.

Noko ammaa tartinduũ, aũ addi gîrki daha buzu « Wonu wûni yenirig ! » yiniŋa di, cozi tira êdingeyima de, kûliyi :

- Hêi ! Inda aũ mišide di ? Aŋgala tammi di ? Tani abba numa noko nîri ciĩ, tîri yigiside. Unnu inda di iŋa taŋu ŋa di ndarii. Yîri ! yi.

Kaš-ši ũu, cirri di diruũ de, mêda ada ginna hadu cen:

- Amma ada hoda di cikaa ginna, guru guru di dagu cikide ši. Aũ hušinii aũ di zundu gisigide benneã hunnoo, mara tira tira ŋa zundu, ammaã hanayindinne di, kiri cenigoo dakinne ši. Yunu kudi ši, adii ai, amma ũu inda soommaã na, inda hananummoo na munirdi, hananiig ciidi muniĩ kisiĩ njiyoo na munirdi, mere di amma kuda na daka cikii. Hakindinnaã jilla ka hundaa dîdu busu. Nûkindinni, ciidi, inda aũ adii môgiriĩ di yîdim, niĩ soome ye, amma hêši inda di njîde ye tira tugusu, mara adime di ũugugoo dakinne ši ! Munimmi « ninda wôzernundu ! », yundu cutigi nii yêi ? Tani kugoo, « amma lercindu, doume di carkii ũuguga na cikii » nirigi.

Coziĩ layima bogolcime êrridide duduũ êski di tuzu ĩĩši duru, mêdi huma hadiŋa sowunni :

- Inda hananummã hunnoo, amma cikiĩ ginna, amma hodaa kinecindu, husu di, ebuũ jilla, aũ yutu cikiĩ di zunda gisidinnaã hunnoo, aũ aũ di ôrku gisu, aũ di wawii bes cii. Aũ kineci zunda numã dudig ciidi, haki daha njahanneã na ginna, garciĩ noko, adii numa woo, aũ kudi woo, yutu ŋûde tugusoo, njahadigi. Inda di delenjinigi. Inda na undoo ŋûide, yari di haki mêdi hadimmi. Ciidi, mere mêdi njahaduũ, ammaa basude jini, tedigi...

yiĩ ciidi, aũ addiĩ dahu uũ. Gînei di gîrki daha nûkine gor hanayi. Coziĩ lau hadigi :

- Injii, mêdi hadurũ soo zaptinni. Unnu nîkege (înni kege) kisirigi ? yi.

Cozii hadigi :

- Unnu de, bĩĩ dugušiniŋa di kuu, asua numã mas nani, wonu amma ŋa šigire. Jirasin. Hici tigisiŋa gorũ, inda some di suus. Aũ wûni cenigoo wa. Ñaŋimmi. Hici daha kuduumoo, tani aũ yutu mêdi tama yutu je nehetirigi. Te kisimmoo, ammaa dugusu inda tugusu kurdu wonuũ wûni cendigi. Ammaa bursa dîdinni. yi.

Aũ addi, wura tendide, wonuũ tedu. Jiradin buzu. Muskora hunã ye, asua hunã ye ginna maside. Êdi ye, kulai ye, ŋîli ye, towor ye, bônu ye ginna dîi.
Noko te, yuna ada unnu wûni dirtigaa bêki: Wôgide nda, bîrike nda ginna bêki. Wûni nime ŋa ginna amma kolu dirtiga cikii. Kolu ndiriĩ kĩyai ši. Aũ naana ginna-i haki dirinni. Kolu mere hadai hadai daha wapu, wûni maliã capcindu, mali woo, mûzon woo, yunu wûni kumayi gôyinigide tira daha hûdirtigi. Amma migina cikii. Mara ta kolu dirtoo de, amma kudaa wûnii kôi hunduũ di gôyindigi.
Aũ wonuũ wûni cenigoo daguũ ginna, nime di, tagau ômbola cûu kûi nawu, gôyi, wonuũ guduugi. Wûniĩ êniriĩ gudiĩŋa na kĩyai ši. Aũ bu di kandamadide, turkona korume hunnoo didi yunu ai kisimmi.
Wonuũ di ciyoo, wôki êski di dugušima de kege di, aũ mere di daginne tira, kaa hunã kôi owonuũ tediŋa lau, yunu yesku gîriši tira jaaki dîi, iziĩ addiĩ têliteliyinig, irrii cii.
Coroma some tigiside, cen wonuũ wûni cene bêi. Kulai daba dîi, guruu boki. Ai wûni galci sowu. Cawu tedu. Aũ cii duduũ hunnoo « ña ? » gor hanayinni. Ciidi, mere aũ wûni gurtiĩ di hanayi. Mere ai yutu, dôwia kuu, dêdi ka tîrdedu. Wuddi na jedindu cikiĩ hunnoo, mere di owoni daginni ni, nuwudu huma barayinĩ cide gor hanayinni.
Saga kôi jiradiniŋa, owor huma di tuŋosigi : « dêdi injii, amma adda ka dîrdedeã hunnoo, mêdi bu na benneã na ! Saga dûli di jedunduũ na ! Ngilaha di yikiĩ na ! Ai ginna noko yikesiŋa garciniĩ ciĩ dudimmei ! Jedi huma dêdi cîi wu bes ŋa hînnei ! Iña aũ ai kiši wudu ! zundiĩ ni ...
Yiniĩ ciidi, aũ bahin, mere yutu huski digirda. Wonu hunduũ na hoda di urrutida, ngahalaa gircindigai cikide tira, tagau huma mûl-ke, agapkiyi. Mere na wonuũ Coroma tugusu wûni cenigide irrede. Someã, kôi ciŋa di, bûrke ai bûrkiyima, êda wûliyi, cîi huma di yuna gurukugaa kawula kuruwaã :

- Hêi ! šen ! Edi towor numa njigir …

Yiniŋa kege di, ôodi tagau maduũ galci sowu. Dîgirtin, cawu tedu.
Aũ addiĩ, kôi jiradideã duro tedu. Oworkizenii aŋgal wade. Yum tira na yunu ai kege tigisigide gor wuninni. Amma-i gidde di hatigide : « noko goru, aũ kandama-i cušinoo, aŋgal ôrozi wu na danne tigisigi. » yindiŋa bazig ciidi, mere dudigide gor hanayinni. Mere dahu-ndau bahuma daha dĩĩ : « Injii, ŋahala digirke jilla zundu ai gor daha yinawu, yikesige barayinĩ ciĩ na! Iña amma taŋaa hananirdi ? Iña amma banira nir yutu yiyaa zunda ? Tani mara wu jilla kugoo dinasig !…» yinĩ ciidi, aũ sawuyi. Ôtu, bî yêski sêk-kirnjima duro layinoo, tagau môs-sinji, kôiyĩ lau di irrii cii. Layinii ciyoo, dêdi, wûnii samgaa da, aũ lau huma tigisu. Gidde di cikiĩ ginna yutu tigandigi. Êšira hoda na dîdii, agu sarduu hun kege, aũ te wûni dîi irrii cii.
Coroma mere, guruu boki. (Too na) Te wo na, lau hun ai na, dowime di dagu. « Hêši, ada tîrdedigaa, wonuu wûni wude kege, mara gude kege, dowime dêdi buzude kege, tani haŋirde kege, ...» yima de, wûni gôyi irride.
Aũ addi ai, kide kehene, dugusuũ ginna, noko amma hunã nuzundu hunduũ hanayi tuzuũ, dahu mêdi ginna sowu, ndêgaa, gulaa na awušinni, some jîre wu tugusuũ de, amma mere tugusu, wonuũ wûni cendiga irdigaa di bokinĩ tayi. Undoo adir noko « wonu wûni yenirig »

yima di yerci bî tage da ngirigeã, wôki bu ši, dugusu turonu. Ciidi, Coroma wura hakineã ye, yuna dudaa ye kugoo wôki njike aũ guru di bu barayindigi.
Amma ada dugusu wûni dîdii irdigaa duro yariĩ na irri. Mere na hokoã wowugaa hasabcinĩ, kandamai-ĩ cuši gurti.
Berke hîc-cini, Coroma, dugusu ginna ñakine bêi, sã hunã môs-sinji, cawii cozi ai mere di wura cema ŋa kiri. Yuna dugusu gisaa ginna hadu. Kôi tê wu daha, coziĩ yercima de, aũ yutu mêdi adii wu dĩĩ yutu je hedu. Aũ addiĩ lau hadige nani :

- Cîi tirim, zundu kisirig nimmi ! yi.

Aũ iŋa dowĩ tuũsoo daguũ

Tôgiĩ ye adii huma Mêdie ye êski di yege dombu, hayindu. Ammaã didi bo hunduũ irdiŋa tuzunni. Dugusu na hanayindinni, dûski na hanayindinni, tûũsii, curukui bes cikii. Adii huma yutu busu yôayindigaa yindii ginna, aũ tira agapkiyinig : " Yege tombuma bodu" yinigi. Cendu adime ye aĩme ye yege hunduũ duro busu yôayindinne tugusoo de, mara busu sôortundu.
Adime hadigi : "Sa tira nakir nani, wôki te tugusoo, yege nduruũ cîi jaŋga. Ña urroo na ginna landir yindirdi. » yi. Adime ye mere ye mêdi te daha tusu.
Bî hunduũ di kegoo, ammaã ginna yegeã aĩme wu bes ŋa di dîde jilla, amma budi kirdigaa ginna, amma tôgiĩ bahunaã ye, lawa hunaã ye, sarduwa hunã ye. Owoni, Tôgiĩ bahunã kirdennoo, lûlige sopude ŋa di dîdii. Te kege jeni, aũ ginna ginna kiri cennoo tigisinne ŋa di cii.
Tôgiĩ ye adii huma ye, mêdi hunduũ tuyundude di laadiĩ, saã tugusoo, yegeã cĩĩ kîp-cindu jakindigi bes. Te di wuddiĩ, ña di na lanjidu cendinni. Aũ irriĩ ginna, yegeã cîi wawii galapcinoo, saga tedigi.
Amma urdu boktidaa duro, tôgiĩ aba huma na cii. Mere irri gogoyiniĩ galapci ciidi oworde di tedu. Tôgiĩ aya huma na irri ciidi sôũlia wileniĩ wanni galapci tedu. Ai ginna, Tôgiĩ lau ngilau adii huma ŋa budi sûrude ŋa di na cii, mêdi adii huma yutu tuyima didi na girigayi bêi : « Ammaã tê wu jini oworcindigoo dagoo oworcinde ! » yinigi.
Te kege di hayindu cikii dee dugusa na munda di kañidu, tûdusa na munda di kañidu, ôwura na munda busu. Te ginna da ngirigeã, mara mêdi hundu tuyundideã girtude bêi.
Yum tira dêdi layindoo, doume aba huma irride, yegeã cîi wawii cii. Wôkiĩ na wôki landi wu ši ciidi Mêdie, nûkkinne di yercima de, Togiĩ koli cenii na wanni, kiri aba huma di yegeã cîi lanji cema de, kuu di uũ.
Noko bigize huma tedu, mere ye adii huma ye cûu busuũ, Tôgiĩ adii huma di hiyi : « Wôki na wôki landi wu hinnaã na, yege na lanum yenuma na ! » yi.
Mêdie hadigi : « Amma aba taŋuũ tira ! » yima de, deki buzu.
Yum te di sagaã ginna, mêdi hundu tududeã addiĩ addiĩ di tuhurtu. Mara bursu hoda di busugoo dakoo na ginna, ai gisidigoo amma di curukugi de gor êski di hanayindu.
Noko te di kuu di de, ammaa ginna Tôgiĩ di deleyindide. Mere di « adia kade ! Adii huma cîi-ĩ di kanjinni. » yindide.
Sagahana guru, kañidu de wuddi, Mêdie iŋa hundu bûgur di sopci. Yege tomum adii numa bûgurcinoo, te agu, aĩ lau kegoo, yunu budi bu. Tê wu jini, mere, zaga naana ginna di yerci iŋa huma suru cenigi. Êgiša gôyinigoo na ginna, cahuna bu tai da dîi. Iŋaã kaliĩ kegoo, cahunaã budi bu. Mara na bûgur hunduũ galiĩ ciidi Togiĩ hiyine bêi. Iŋa huma, yum suru cendiŋa tigisiŋa ginna, kiri layine na bêi. Didi hiyinni tedii tedu. Lûluga hûdumoo, suru zunu gonii de gor hanayiniĩ deki buzu.
Noko, Mêdie sopcima dugusa tûdusuu tugusuũ, amma bahundaa ye, sardua hundaa ye, ngazida hundaa ye, orro tuzuda hundaa ginna, « bini suru » yundu kurdoo, înni na bêi. Amma kirdaa ye, bo cikaa ye, ginna budi dahu wawu.
« Iña Tôgi ai kege tugusuũ ? Iña eb ai gor gôyima ? Iña aši wor ai kege tugusu, "ammaã lomyindigi" yine bennaã ? » yindii tartundu.
Amma mundaa ginna, gidedi cikiĩ, Tôgiĩ di, aĩ wa kalla tira ŋa di dîdii. Mere noko te, owoni iŋa suru cene na bêi. Amma ta ginna « Gaŋanduruũ dudimme-i » yundu. Amma kubaa gidedi de hatu : « Aĩ di tîri nomoo, gaŋanum. » yindigi.
Nime duro, Tôgiĩ lûluge sowude gor na tahatu. Mere di aĩ wa bahidaa duro aũ dunigide na bêi.

Te na ginna, Mêdie aĩ huma da orro nawu buzude. Yege hunduũ na tîhitude bêi. Sudoã aĩ huma-ã na bazigi, ciidi, šĩĩ lele di cenigi. Noko amma kubaa kôndogu Tôgiĩ ŋa cûkundigoo na, mêda kûi ûũ, curuu tige bûgi cenigi.
Te kege di hayindu cikii, iŋa kudi na hakudu. Te na ginna, Tôgiĩ yunu gisii cii huskiyinigide bêi. Dugusa ada tûdusuu suru ndenuũ waa tigisiŋa ginna, Mêdie oworkizen cîdii ciŋa, kizena ada sopti waa di mara tusa. Oworkizene jilla dugušinoo ñakinni, korok-ke buzu cii di tayinigi.
Yum suruũ ŋa tugusu ciidi, ai na ginna, Tôgiĩ suru cîdde bêi. Amma kirdennoo tigisinne kegaa na urdu. Tôgiĩ di, busu deleyindiŋa, adime haki arraki gîyuunne jilla, šîã hunã duro gutun dunu buzu. Dele aca bahunaã ŋa didi haki kinenum kîyiimmi. Mara Tôgiĩ di dakinni deleyindinni. Mêre wu lau yunu dakinnaã, « yege tindaŋa duro suru zunu gurtigi » yundoo, Tôgiĩ tîri tugusu, ngiša zunda ada hûdigide barayindigi. Te na ginna, Mêdie Tôgiĩ yutu buzu. Hayindu cikii di, iŋa naguzuu tuũsu. Iŋa ai dowiĩ.
Ayaã kîdi ai soptiĩ ŋa daha cii di, iŋa huma tuũsuũ owoni dude na bênne di, dêdi layinoo, aĩ huma Tôgiĩ, iŋame adia sopdirtaa di heš-ši uũde, gôyi dîi, amma kûi cikaa ginna di teterci, kôi yîsu ciŋa irri, lertide, Mêdie di « kanuma bodu ! » yi. Gidedi, iŋaa kaliã cûu husuŋa ginna Tôgiĩ yunu ai kege gusude bêi. Noko gaddaa ginna, kiri adia sopdirtaa di labara wudu, mêre wu ŋa irrenne di saga tedu.
Kîši ai, Tôgiĩ iŋa huma suru cenigide yerci. Cahuna bu hûi nawu. Amma ngazida hunaã ginna di kûliyi. Adii huma di na hadu cen : « Amma camu ! » yi. Mere ba nime-ã na hûnni, alcaã nime-ã na ginna kûliyi.
Cahunaã domdinigide barayinigide, kîdida wa na kûliyi, dowa hîmmi gôyindigaa na hûde bêi. "Doona, suru dôu taŋuũ ŋa daha godindaa, kina kinayinoo na ammaã yadindigi. » yi. Cahunaã ŋila gisigide, hur door ye, goni kirane tĩide ye, yiraã ye ginna giidu, cidu.
Tôgiĩ dôu huma suru cenigide cahuna jeeyima didi ejeb. Amma nime-ã ginna dahu wawu. « Tôgiĩ na kôndogide suru tedeã na, cahuna huma na ndûrtu danneã na, ai înni ! » yundu. Amma dahu wawudaa duro adii huma Mêdie na cii.
Noko cahunaa tartin, ammaa ginna bo hundaa turtuũ, Mêdie aĩ huma êski di aũ ammaã de kege tigiside, budi lerti di, hiyi : « Hêi Togiĩ ! Tani bini budi lerde. Gidde di iŋa suru yendirde bênnaã jini suru zunu bu gondirde. Unu eb te ginna sardum. Iña gidde di noko mea numaã tuũsuduũ ai kege di sura yenummaã ? Ai undoo kisime kegoo, suru zunu ai ginna gondirde šida ! » yi.
Togiĩ adii huma di hadigi : « Mêdie ! Jire mea cûu tuũsu. Mara di na dakirde ši. Ciidi, tani yunu jini kîzei dudur sura yeniriŋa hananirdi. Noko te ginna, iŋa noko yege huma giri, cîi baaroo, lanji yenigide haŋirde bêi. » yi.
Êski di, Mêdie, aba huma jilla, mêdi ãi-ĩ huma yutu tuyima, goruũ yadin.

Kôisa ye, amma mîšidehedaa ye

Niĩ tira Mûsuo yindiŋa, Cad cirri hun yala ŋa di cii. Aũ kirĩ ginna, Šuku di dudigi. Šuku mere, ŋila di kugoo agu aũ aŋgalle. Mere aũ ôsurde ngiroo de, kirigi. Kiroo de hadigi :

- Hei ! Kôisa di hananiĩgi da ? yinigi.
- Hananirdi! numoo,
- Yiri ! Kôisa labara hunã nahada. yinigi.
- Yoo ! Numoo, têhi tira hûi, kîlime kubuĩ tira hûrci dîi, njûguduu :
- Suus ! yinigi.

Kanûn tagaa cikide tira daha šahi nawugi.

- Gaã ! Kôisa noko girauma, ejep ! yinigi.

Kaa hunã kaa daha wawu, ôtu layi nûkunig :

- Tedigoo busu layindigi. Niŋila huma ndûrtu danni. Daha hunã kûsur huma daha cikii. Gûrunna hunã tugaã hunã daha urdida. Samsara hunã lelee-ge. Cîi huma lancinoo, tĩa njuwu huma di dugusu tagaã goniigi....

Aũ êrišide ngirideã, dahu njawu ni, owor di nduŋosu : « ai aũ mîšidedide kûludiyi adia gagalciniĩ ciĩ na ! » num, ndedigaa numoo, mere hanayinigi.

- Hei ! Ôsurde taŋ gaŋanimmi ! Kôisa yadiyima jilla dahu cediyima hunnoo, dahu njawunni. Labar Kôisa ŋa nina ! yinigi.

Agu gali di buzuũde, labara doumeã êski di cenig :

- Kôisa noko girauma amma adda yikaa ginna barandir. Yege hunduũ kulo amma ôrudida, tirkiga hundaa hasab dîdinni. Dugusu tugusoo, wûna hundaa yau wuga. Aũ yege hunduũ di haki sakan gôyi, aga curuunni. Noko Kôisa girauma, abbaa, maa, dîhaa, dîgišaa, binaa, kêrdegaa ... ginna ôrundundu. Yigaa kaa di, ôrozaa worii cidu. Aiĩ ginna Kôisa ôrudidaa duro buzuũde, adia wa têri gôyindu. Hidime ginna tusopude. Nime zunciniĩ cide tugusoo de, amma aŋgallaa captunduũ de, Kôisa abba huma ŋa kirdu. « Hei ! Inda Kôisa abba huma. Dôu numa aũ yeniiŋa ginna yen ! Aũ naana ginna hidimaa tede. Te hunnoo, niĩ nduruũ nasii cii » yundu.

Kôisa abba huma budi dahu wawu. Yunu gisiŋa hanayinne tugusu. Aũ di cema ginna, amma munda biri gorigi. Ôrudida duro amma ŋinasida huna budi cikii : Sarduwa huna ye, kunjoda huna ye, ngazida huna ye ginna cikii. Kôisa abbaã, te kege tugusoode, ŋîšima de, berke tira ammaa ginna capci. Hadigi : « Aũ dôwĩ taŋ koisa di barayiniŋa ginna irre ! » yi. Amma ôrudidaa ginna yîk-kundoo de, owoni daha wôki nawu cenigide hadigi : « Yum ai kegeã dowĩ taŋ ai-ĩ huma mêre-i ûrruu gôyinigi.» yi.
Mêdi êski ai, ammaa ginna basuũ budi dahu wawu. Gidde di yunu ai kege tugusude bêi. Dôwĩ bes, aĩ-i huma aĩ-ã duro ûrruu gôyiniŋa te yunu êski. Adaga duro na bêi, daga duro na bêi. Ciidi, adaga nda, daga nda yindigaa mara na gidde di gañindu yunu tigisinne tira,

aũ tira-ii wawu dina di gisoo de, amma saga cikaa layindu gisidii dee dagu tigisigi. Saga adaga tigisigi.

Te kee di, berke tira ôrudidaa ginna captida di, Kôisa di kûliyinduũ de, hiyindigide: « ai-ĩ numa koo ? » yundu.

Hôho ! Tinda noko adda ŋila dîgidema yikiĩ, unnu tûrta ši. Yiĩ yîdirii gartirda, gali di kirakirda, zaga aũ ŋilã ginna di ŋila. Owoni, yunuũ ejebuũ jilla amma nimeã ginna cabtida. Dowime haki tinda wu daha layinne tugusu. Ciidi, amma aŋgallaa sopunni awusdirtoo de, mere šĩĩ aya huma ŋa duro munomunoyi. Yunu tira hadu. Uũũũ! ... kôi tê wu daha, « aũ Kôisa-i uũ ! » yinduũ, tinda ôrudidaa ginna di saga cii. Mere hurgi sagid. Yunu aĩya wu kege dîi, Kôisa tinda ginna di yûhutu, mere di gôyima hananirdi...

Šuku ôtu layi buzuũde, Kôisa aĩ huma di doona di uwii cii. Owoni mere wodiniĩ cii. Šahi huma hûnjal turonĩ dowu, sur-rukiniĩ mere môgiri cîi cii. Ôtu bî ye, mîši ye kûi layinigi. Aũ ôsurde dîide gor cinihetide.

Inda aũ kîyiĩ njiŋa, Šuku di aŋgal di kurtĩgide, nûŋum yenum ni, hadĩgide :

- Wudi înni tugusu ? Numoo,

- Hei ! Tinda wôki te kirakira duro, aũ bini gîrki dĩĩ, tani turonu ! yinigi.

Aũ labara šuku njenigaa kîyiĩ njiŋa, muska Šuku waa lanum, nûka hunã kîyim, gîrki huma hadiŋa dudumoo de, owor di : « amma adda Kôisa yutu girakaa ginna mîšideyinduũ dudummei ! » num nduŋosigi.

Tôgĩ tusu di yaridin

Tôgĩ bôrdogu addiĩ na gôyine bênne di bogolji tugusu. Gisii dee, ãi-ĩ gîrka da kirigide tugusu. Noko addiĩ ciŋa, kahuda mere kegaa di awušinni. Girside taŋ dinade ndaa, kidde ndaa, daba ndaa, taŋ di bu ndaa, durusu ndaa didi yinni. Înni kege kugoo na, kahude tira mere di wawoo, mere na wawugi.
Bî hunduũ di kugoo, aũ mere di ammaã ginna di dinade, kidde, owon, daba, durusu sigis yinigide bêi. Nigiziĩ eb ši ciidi nawušiĩ eb. Mere di aũ wawoo, cîdigoo na ginna mere zapci wawugide barayindigi. Tugusopu cen, babarke ammaã yunu dakuũ ginna gisidiŋa eb.
Noko ãi-ĩ tugusuũ, ngima hunã ginna hanayinigide jilla, dowa bahuna na têrekinni. Wûda-i êreza gôyindoo ye, aũ warradinoo ye ginna mere huzade, owoni huza da sa kûrulou. Êrezi yige duro taanoo na mere amma dirtigaa duro cii. Aũ nasoo na yuruske da cii. Ada ginna ãi-ĩ neme njii di kisime bênnoo, zerde goniĩgi de gor hanayinigi.
Aũ zerdede ndigisoo, amma nime-ã ginna njusopugi. Mere di, yigeã ndaa, awaã ndaa, gîrki ndaa ginna cendu kirenni. Aũ mere di keleke nûki cenigide na danni. Aũ zerdede di kilahayinigide na bêi. Te kege di cii dee zerde tišu kayinigi. Ndišiĩ kegoo, zerdedeã êrezi cîdigi, ammaã ginna tûgud hedigi. Hêši aũ guru di bûdu giside kugoo, bûdu wu te tišigi. Bûdu wu yundoo taman huma adaga di hanadide. Zundu naana ginna lûluge hun dîi. Zundu ginna di buũ kisimoo, lûli aŋgirde ndišigi.
Tôgĩ, niĩ hundũ Zîriŋa duro, yuna ai-ĩ kugoo hanayinno tigisinnaã ginna hiki : Kêkera na tuyinigi, êzaa, tirihaa, tagaã ginna na garigi. Tirki tigirtide kegoo tuyinigi. Dûha na madu, tirka nda, kêza nda ginna hikhedigi. Tîna na ai daha hanayi ôdulci zuugi. Êza tuga na megine. Êzi mere tuyima na torowo da tuhurtinni.
Zîriŋa di kugoo, êzi tuduma torowo da tuhurtuŋa te yunu budi zundu. Bogolciĩ di, agu ãi-ĩ bahide tugusu ye tugusinne ye kûi layindigoo, êza tuyinaã layindigi. Bogolcime êza tuga hikine hunnoo, yuna tuyinaã tuhurtigi. Tuhurtudoo, tîna tilendigi, gonaã di na mûr hetigi, hakindii, zukii, êrišidaa hakindu wurka gûmcindinne tigisigi.
Êriši da curuwoo, ngilaha kai huma ŋa na yayi dîi, tîna duro îyi dîyaa na gali di huugi. Mere owoni haki hanni aši šîni di dirigi. šîni kûuli di na dirigi. Ciidi, owoni hanayi aši na guurcinni. Šîni na hanayi jeeyinni. Owoni haki šîni jeeyi, kômuši di duru, lili gusu, îyi addiĩ na tilak-kinne gisinni, cii yuni te hidime êriši wu ši, hidime bo wu. Hanayinnoo na jini danni.
Tôgiĩ mere ai-ĩ yagidide, dinade na dinade, ũnjol di wûreide. Êriši doguũ daha, awi durusu-ũ duro, wori ye, kîri ye, owonu ye, êgi ye ginna di bahide, aũ tira-i arrakinigoo, mere na arrakinigi.
Addiĩ di de, Tôgĩ mere di, êriši da lau lawa-i dakude tigiside. Te kege jini, niĩ hundũ duro, aũ êriši jeeyiniŋa ginna, mere di ganji labarcinigi.
Te na ginna, Tôgi mere dili. Dili kugoo owoni borkomada di saga cii. Tê wu jini, kaga hunã ye, dada hunã ye, baa hunã ye ginna tibitii cikii. « Tôgĩ di dôu ña wu mukur yendirigi ? » yindii cikii.
Zîriŋa di adii muĩgoo, ngime ye, ngimede ye ginna kuradiĩgi. Ngime cii di yarindinigoo na banumaa dakinni. Ngimede na dôu môgiraa dakinni. Aũ dôu cindiŋa, adiya dehiŋia hunã, ebeda hunã maã waa ye, ginna layindi. « Ta duro, adii dôu tindaŋa bahin cii da ? » yundigi. Bênnoo, êskidi dôu hunduũ yaridirtigi. Ciyoo, watigi. Te iña ndumoo : « Ngimede gire di waki ! » yindigi. Te ginna, hêši Togĩ nasoo ye, dehiŋii ai adii huma dôu hunduũ di bahunuũ nasoo ye ginna, huskide di dowa baa, mara tirai-i hoki mada gisigoo dakinni.
Aca Togĩ bahunaã, mara ginna « Mêdie kugoo adii Tôgĩ wu tigisigi ! » yundu. Tê wu da tusu.

Noko dugusu tugusuũ, ôdula ginna ñakundũ, adiyaa aĩ-ã di, sôori hunduũ duro ûũgu.
Te kege, unuu busunne di, Tôgĩ aba huma yara jidu : « Mêdie aba huma di hatu. Mi taŋ Tôgĩ na ôruda dowĩ numa Mêdie wa duro cii, ndu. » yi.
Zîriŋa di kugoo, aũ tira dôu barayinoo, yara hunã kurdu, yeke bigizeã ŋa kulo tirkige dirtigi. Amma kuda dôu te barayindigaa ginna yara hetu, kurdu tirkiga hetigi. Te ke di, dôu ôruda hunã munduũ ginna, amma dôu môguraa lau ngiler cii.
Noko Togĩ Mêdie di barayima, amma ôrudaa nuwudu hundũ bes di, môšaa hakundu sakan gôyindinne tugusu. Aũ môši hundũ hadigi : « Dôu numa aũ yeniiŋa ginna di kumanu yen ! Yala ndiraa budi ši basii cikii. » yi.
Yara Tôgĩ aba huma, Mêdie aba huma ŋa guduwaa, kaa bûga turtu de bêi. Laãsa kirdida di gôyindu turtu. Amma Mêdie abaã ye, ayaã ye yutu berke ye adir ye di turutigaa ginna laãsa hunta dîdii.
Laãsa yindigaa, yuna budi tusa hunnoo na ginna, amma hakindigaa lau biri nauši dîdii. « Aguruu êski ai, mbôu, tani ye Mêdie aba huma ye kûi tîdiruũ huugi. » yinigi. Aũ te di, hêši sôorcindoo, yunu hadiŋa hanadide. Abaã amma laãsa hakindigaa tira di wo na sôorcinigi. Amma ta kinni, haki yunu gisigide bêi. Môšaa tira di wo na mêdega di dunigi. Tê wu jini, Tôgĩ aba huma, amma doma abaã, haki yunu tira jeeyinigoo, mêda di hennaã ginna di laãsa guduu cen.
Mêdie aba huma, sôorda hunã ginna di sôorcima de, yara ada munda, tirkiga dîdii urdu cikaa ginna ŋa tira tira di kiriĩ de, hadigi : « Dôu taŋ yaritirde ! Ala-i lugaã kudi njende. » yi. Yara Tôgĩ abaã waa lau hadigi : « Surtu nani, capsundu, te di wuddi saga yûrdu. » yi.
Tôgĩ aba huma, noko yara hunã saga urduũ, yuna doume aba huma hadaa gîyuuma, agu yunu gabcima hode gor hanayi.
Mi huma di, adii ũwu cenii cide gor hadigide êski di kûliyi.
Jire, Tôgĩ mere na, noko da baa hunã ye, deda hunã ye, kaga hunã ye, ginna mara duro, ngiñari huma daha yôayindiŋa, bazigi ciidi mere di aũ hade bêi. Noko tira, suru Mêdie ŋa na cûkundii bazu, ciidi kineci hiyine bêi. Mêdi ngiñari wu kugoo, mere keleke adia yutu cûkunigi de danni. Owoni, mêda adia yôa duro hatigaa, goŋum šĩĩ naiŋa na dûli ši. Tê wu jini nûkune bêi. Adia bahunaã duro na mere di dahu duru cene na bêi. Tôgĩ aba huma hadigi: “ Iŋa taŋ ! Inta agu ai-ĩ ndugusu. Naddi numa aligi yege numa wu godi njuwanni. Halagan nda, dili nda, šîgidiri nda, njiyoo, yunu gisiĩ ŋa ginna zundu. Amma kubaa hatigi : « Addiĩ di yaridide ye, êriši ammaa di kuu tede ye, tira gûptinni, yundu. » yi. Iŋaa kugoo addiĩ di husidigi, ciidi, êrezi ngiša numa di wûdiĩgi de jilla, Ala-i buruwe njigisigai ciyoo, ngubu da buruwaniĩgi. Dî mere na yege cîi tagamiĩgi, yege cîi êrei huma tuniĩgi. Mêdie Girside do, Girside yindiŋa, cozi ai, yige durusu di ma orroo gor di hayi ciŋa, tee de mukur nindirde. Bini di ôtuũ, yan da, amma hunã ŋinasida numa, inta di na aguruu hundu.
Adir tira, Tôgĩ aba huma, aliga huna tîni hûi wa masu, bahuna hunã ye, môša hunã ye, lawa hunã ye ginna yutu, Mêdie aba huma ŋa kiri. Tôgĩ di bo sowu. Mere keleke adii huma hodeã ŋa tedigide danni.
Yegaã kulo, kôi ammaã kuu di wopuŋa, ŋôski di sartide. Kirdiŋa kuu, Mêdie aba huma, amma hunã ginna capci yutu busu cikii. Amma ta ginna Mêdie aba huma di saga di busu cikii. Noko Tôgĩ aba huma amma hunã dîi irriĩ, mere Mêdie aba huma kuu, biriga deu, buzu. Amma lau hunã mere di saga di busu. Dêdi muska hundaa lanumoo de, ña na dôu konaã lau, ña na dôu cendigaa lau gor njahatinne di hananiigi.
Mêdie di na, hode huma mere di jirayindigide, aya huma mere di niĩ dede hun tira, ndûgudi gor di hadide tira cii, tê wu ŋa guduu. Odoor da, ayaã mere di hadigi : « Kumanu dugušiniŋa di, dede numa ŋa šigire. « Tani kegaã yugurduu » nu. Šiš nani, hici mere yuna guru ŋjenigi, kii tên. » yi.

Ai ginna gisiŋa, Mêdie di, hode huma daha mere di yunu hiyindigide bêi. Hiyindoo mere înni hanayinigi ? ai-ĩ di cendii cikiĩ di soo undoo de hanayinni.
Zîriŋa di kugoo, adii ôgu kugoo na sôorcindu yaridirtigi. Dowĩ herĩ di na sôocindinne di hode nakigi.
Gidedi kugoo, adii na noko guru, amma hunã sînadou tuyundu, aĩme dagunnoo na ginna, êzi gortigi. Te adime bahunã di, ai-ĩ huma yutu haki busunne gor nga hedigi. Dêdi adii oworcima ginna daha šînadou tuyindinni. Unnu yunu ai mere hudakiniĩ cii. Aĩme êzi ceniŋa dagunnoo, lêjina maluā ŋa tedu, yunu gusu adime haki êzi tugortinnã bes jeeyinigi. Ammaã unnu na noko yaridindigoo, adaga di toopugi ciidi, noko nêdi wu tugusu, mêda kuda urdoo, adaga hûtu torowa kuda barayindigi. Tê wu jini, gidedi adia nôogiri ai dîduũ, unnu addakiniĩ cii.
Adaga niĩ hunduũ waa kugoo, kaliĩ addiĩ êski di adii uũgoo, lôora hunã uũgu cendigi. Mara bes benaã na hetigi, ômbugaa na cendigi, dahundiraa na copugi. Wuddi, ye na gudukugi. Ciidi, ai-ĩ dahu hune, êreza huna dîi de kugoo, mêre-i adii daguũ uũgi.
Noko Tôgĩ aba huma nda urdu, ammaã ginna kilaha dunduũ, Tôgĩ aba huma nûki :
-Tinda turdu ! yi.
Mêdie Aba huma hadigi :
- Nurduũ gali. Înni barandum ? yi.
Tôgĩ aba huma :
- Dôu numa barandir.
- Nindir.
-Dôu numa barandir.
- Nindir.
- Dôu numa barandir.
- Nindir.
- Dôu tenduma suru huma ña ?
- Mêdie.
- Dôu tenduma suru huma ña ?
- Mêdie.
- Dôu tenduma suru huma ña ?
- Mêdie.
Mêdie aba huma hiyi :
- Kali dôu yenuruũ suru huma ña ?
Tôgĩ aba huma sapci cen :
- Tôgĩ.
- kali dôu yenruũ suru huma ña ?
- Tôgĩ.
- Kali dôu yenuruũ suru huma ña ?
- Tôgĩ.
Tôgĩ aba huma hadigi : « Ai na Sidak. » Dahaba dûdu. « Ada na benã guru. Saga gapcindigaa, ngiñari jendirii yikiĩ di aguũ, cambur kiitirigi.
Mêdie aba huma hadigi : « Dôu yîsoo bena na yîsu. » yindigi, ciidi yutu hatu : « Aũ tediŋa, aũ nasiŋa kege, bahuna danni. Ciidi aũ irriŋa tudiniĩ cii. » Tinda dôu nindiriŋa, yunu kurtidiĩŋa bu ye addiĩ ye kûi landirdi. Înni tamoo na dînaã da soom ndidigi. Tinda yunu barandiriŋa nduhui. Dowiĩ taŋ kawula di na tuwunni, mi numa îyi dîi di na gode di buzunni, juwe dîi di na wude di na yîsinni, ôrka dîi di na ôruwi di curuunni. Amma kubaa hatigi : « Dôu hus nani mi di horozu. » yindu. Bini di ôtuũ tani mere di mi taŋu di gonirigi. Mere mêda huna di ye, ngiša huna di ye, mi taŋu hinne tugusunnoo, mi taŋu di buzugi.

Te di wuddi, maluma yercima de, ndîri ngiñari duro ciŋa ye, amma yaridindaa sura hundaa ye, sidaguũ yunu goruũ ye, benã yunu goraa ye, yunu tinakuũ ye, bêrke wu tugusuũ ye ginna haduũ de, « amma nirdaa kîyiku ! Ninda, Ala di šada ! Tôgĩ ye Mêdie yaridundu. » Êski di Ala landadi di buzu : « Nduhui ye, ngilaha ye, iŋaa adaga hukuga ye, êrezi ye ginna hakinde. » yi. Ammaa ginna « Amîn ! » yundu. Gûnugunu te adia wa êski di basu. Undoo ginna, mara ye, aĩ wa ye kûi legedebe cii, yunu tahatii ciĩ adia wa basinni. Noko « Amîn ! » basuũ de kege di, adii tira yûlu kalkal-ci dunu. Adii yûlu dunuũ na digir hun cii. Adia wa yûlu hunduũ di mara na ngišada gôyindigi. Ngiler buũ na mara wu lau cii.
Kôi hode buzuũ da, bena wa di kûli di, yûlu wu ŋa ye, maluma ŋa ye, adia wu ye, dowa wu ye ginna cikii. Amma dôu kunaã giitigi.
Gîrki ai ginna da, Tôgĩ aĩ-i Mêdie wu tugusu ciidi dowume owoni, mere adii aũ wu gor hanayinni. Dowi-ã ngiñari dakinni. Dowĩ di « ai-ĩ di njedu ! » numoo, mere êriyinigi. Cudu na cudigi. Suũla na wilenigi. Dowi-ã mara wundinni kuruwã kege di dîdii. “Njuũgu“ yundu bazoo, doume budi mûrcinigi. Bugaã ginna yunu gisiŋa hanayinne tigisigi. Yunu daginne tigiside gor gudosigi. Aya huma bes mere di awusduru, wura cen, nawugi. Tê wu jini, mere sopu, cahuna hode huma ŋa irrenni.
Doû ginna hode daginne gor gudosigide jilla, dôu jire di, ai-ĩ cenduũ di daginnaã hanadinni. Adaga di de, dôu ginna mere yege daginne di domiĩ cide gor gudosii dee, wuddi buzugi.
Tôgĩ, bî hunduũ di kugoo, adii hun ũwuma di, keleke kiri dudigide danni. Yege yîsiŋa goruũ, mere ye adii huma ye hoktindinni.
Aũ kudi tira suru huma Bãndi yindigi, mere na kôi ciŋa di, Mêdie girawudeã bazu, hode nawu. Mêdie ye Bãndi ye kûi na tugaã, ngaza ngiñari watigaa na ginna bêki. Bãndi mere niĩ kudi di cii. Niĩ te di, Mêdie dûmur huma ye, ebede huma ye ginna hayindu cikii. Bãndi mara wu ŋa kiri, hode barayi. Ebedeã ye, dûmuruũ ye na, Mêdie Tôgĩ di cendideã labar dîdinni. Kôi mara hayundu cikiĩ ye, Mêdie aba huma hayi ciŋa ye kûi budi dogu. Goni di kugoo, dugusa hoo gor ndiganigi. Mara yunu hanayindiŋa de, Mêdie na girawude, mere ye Bãndi ye kûi na yunu ngiñari wadigide kege bêi. Owoni, Bãndi na aguruu kiride. Ebedeã ye dûmuruũ ye sôortundu layindoo : « Hodondur yenda ! » yundu. Ebedeã hadigi : « Mêdie dôu dûmur taŋ ŋa, tani yariturrugoo, ña yuwadigi ? » yi.
Dûmuruũ hadigi : « Îde taŋ, lôori huma de tani ši da ? Aba soo kuboyine, aligi êdaa taŋaa ŋa tani tarde ši da ? Unnu de, Mêdie di yaritir nani, ngûloori êdea taŋaa ŋa gonurde gor kudosa. » yi.
Amma nimeã ginna yege Mêdie dûmur huma ŋa di captundu. Yara Bãndi waa di na kuu di wopu. Cahuna jeeyinduũ, bu zaga yege abaã ŋa kege hunnoo na, cahuna nerde. Mêdie dûmur huma ye, ebede huma ye ginna, amma nime duro biri naυši dîdaa guru jilla amma budi captundu. Te kege di, amma gîrki te da kirdaa ginna šada di, Bãndi na Mêdie di uũ. Dugusa guru kanjidu de wuddi, Mêdie Girside doma, amma cûu-i hode naku de gor tahatu. Tôgĩ ye Bãndi ye, naana ginna : « Tani Mêdie di muurde. Aũ kudi keleke danni. Adii taŋu. » yiniĩ cii.
Bî hunduũ duro kugoo, adii hode naayigoo kiyayi ciidi, êzi koriĩgoo tusu. Noko guru ammaã zida da na kirdigi. kuruwaã, kehenaã na irdigi.
Nime duro amma wûreida cikii. Zunda nime duro urdugoo, gañindu guraatigide yercindu. Bãndi ye Tôgĩ ye di, ngilaha di nê hetigide, yara kuu guduku, owoni hatu cendu : « Ninda naana ginna, yunu yara hatuũ daha curuwe ! » yundu cendu. Mara na : « Yoo ! » yundu. Ciidi, yaraa duro, haki, mêdi hunduũ gorde bêi.
Bî hunduũ di, Tôgĩ ye Bãndi ye na šiša. Bãndi ai-ĩ bahide. Tirkige huma daha na gîrki kalla wu dîi. Êriši tedigoo na tûnga dîi, saga noko irrigoo na capcingi. Gîrki halagana ŋa daha, mere nûkinne di amma guru dahu gûdukundu cendiga cikii. Gîrka kallaa ye dowaa

ye ginna duro yôayindigoo, « Bãndi hadu, gisu… » yindigi. Bogolcĩya Tôgĩ kega, mere di maska citu cendiga na dîi. Amma aŋgalla nimaã na mere di biri nakigi.
Tôgĩ mere owoni aũ addi. Kee lôora huna wu di curuude na ši. Ngiša huna na owoni danni. Dêdi « iŋa šen ŋa. » yindiŋa hunnoo, aũ mere di « Šen. » yinigide bêi.
Mêdie dûmur huma ye, ebede huma ye, mara na amma zîriŋa duro gîrki dîdii, mêdi dîdii, êdi dîdii, aligi nime ŋa ginna mara wu kee ciyaa guru. Nime ginna mara di biri nawugi. Ciidi, Mêdie aba huma mere amma kuba, dîna hunduũ wuddaa tira. Mere amma mêda di curukudaa duro cii. Lau hunaã guru na catida, guru na ogûlupcindida. Aligi nime ŋa, îdaa hundaa di sopu cendida. Êriša doga na hûtuda, udura di na curukuda. Ngiši ginna amma addaa di sopu cendida. Te na ginna Mêdie aba huma dahu hun ni cii. Adii hun addi dîi, yala huna kubaa di dogu hayi cii. Lûluge yege wu woo, tuguũ wu woo, ginna nime duro urroo, îde huma ye, mi huma ye guraatigi. Mêre wu ŋa aũ lûluge barayinigide kirigide bêi.

Noko Mêdie koya cûu di hode tinakuũ, Tôgĩ ye Bãndi ye, yari gaddeã kuu, mara naana ginna hadigi : « Tani bes Mêdie wu ai-ĩ. » Yara wuddaa kuu na yunu hatuũ tee de. Amma aŋgalla mineã layidoo, mêdi ai jini zundu niĩ duro gurtii cii. Jini ai kegeã gursu na gurtigi. Amma nime-ã duro na yaga kaa, jilaa, ngazaa, tugaã ginna di gînesigi. Mêdi ai kegaã di, amma bubaa hatigi : « Jenii ndûgunno, wunediĩ tayinigi. » yundu. Te kege di aŋgalla nimeã guru yercundu, mêdi môguraa di, yari yara ginna di galiĩ Mardaĩ ŋa guduku. Yari te, mêdi mêre wu ŋa kuroo, gorugi bes. Mere yari dûli gor suru tede. Yari te mere ciĩ ginna hadigi : « Šara korrugoo, banir tardi. Sarduu na tardi. Tani aũ turkunirigide turonu na bêi. » Mere owoni hadigi : « Zaga hak tugortiŋa, amma gîrkiĩ da cikaa ginna, yariĩ aũ tira lau yîsoo hanayindigi. Te kege jini, yariĩ mere na šara buzii cii. » yinigi.
Te kege di, Tôgĩ ye Bãndi ye, gîrki Mardaĩ ŋa kurdu. Mara di mere ganji nûki cen :
« Ninda taŋuũ kuu nurduũ, turku taŋu barandiĩgide nirdide hinne gor yandu dîdu. Jire hatir, hag di nê nehetirigide nirdida. Ninda cûu kûi mêdi cii. Mêdiĩ nuzundu dîi. Amma cûu hag turtugoo, mara tira na hag dîi, tira hag danni. Yari dûli yindiŋa, jire duru aũ hag dĩĩ ye dînneã ye kûi gudosugi, owoni kineci, aũ hag dannaã di « inta hag tammi ! » yiniŋa. Ninta naana ginna zaga mere hag dĩĩ hade. Kîyiku dîdu ! Tani aũ nûŋu nuroo, nûkunigi. Aũ nûŋu nîrde di nûkunoo, šara di taanide ! gali di yandu dîdu, daasinni di kandu. »
Tôgĩ ye, Bãndi ye, kîši kîši di, gîrki Mardaĩ ŋa da nûkundu. Mara naana ginna zaga Mêdie di uũma hadu. Tôgĩ na « Aba huma kuu hode naar ! » yi, Bãndi na « dûmur huma ye, ebede huma ye kuu hode naar ! » yi.
Mardaĩ êski di mêdi hunduũ daha nûki : « Yunu jini, yara ada ginna ŋa ngirdu ciidi mêdi nduma tugortinnaã hananir » yi. « Ninta keleke tira tira di hag uũ tedigide tabimmi. Amma hag ai gortu njetigaa, doume aba huma ye, doume dûmur huma ye. Mara urdoo de, êski di, yariĩ mara duro keleke doume di yaridirigide dîi hanayinigi. Mara duro aligi te dĩĩ ninta duro di cema bes doume ai-ĩ hun. Abaã ye, miĩ ye bes arakundu ninta di nê njehetigi. Te goruũ, jini kurtidimmi. Doume di ninta duro keleke « adii taŋu ! » yinigide dai de bêi. Amma gîrkiĩ daha njikaa kîyiku ! Abaã ye miĩ ye di hatu yendu, kumayindu urdu mêdi ai di yehete » yi.
Miĩ gîrkiĩ daha cii. Amma tartidinne di yercima de : « Yariĩ kîyig ! Tani de doume dehiŋiĩ huma. Tani iña aba tuŋ yutu šara dediŋa ? Aligi aba ŋa tani tarii. Îde taŋ Bãndi di yenirde » yima de, kee huma tôgĩ lau jaakima de « Iŋa ôtu ai keleke ma wu na danni, ji wu na danni » yi.
Noko te hadiŋa, amma gîrkiĩ da cikaa yercindii cikii. Yariĩ amma lau hadigi : « Gîrkiĩ yertimmi, gartu. Mêdi unu tigeã da nasiŋa hici wu kusumoo, jini na kurtigi. Ala-i jini dogu guduwe. Doume dehiŋiĩ huma yunu haduũ kîyikum. Mere de lôori dehiŋidou huma wu ŋa di nûki. Aligi aba huma ŋa na dîi de kege. Mere ngûloori aba huma ŋa ye, dehiŋidou huma ŋa ye ginna dîi de gor yukosoo, gîrkiĩ di nga duroo, tinda mêdiĩ kôi ai daha yîtir yertirigi.

Dehiŋime inta te dûli di dudiĩgoo, kûro yîri nani, gîrkiĩ di nga dir. yuna hindidirigaa na zamu têyindu. »
Mêdie dûmur huma, gîrkiĩ kuu guruu, yariĩ di biriga dewu tuzu. Yariĩ hadigi : « Amma adda ada mêda hataa mazu. Mara naana ginna dehiŋidou numa di "hode naarde !" yinii cii. Mara tira na aba numa kuu hode nawude, kudiĩ na unta wu kuu hode nawude. Mara cûu kûi mêdi ciyoo na ginna, mêdiĩ yege nduma duro tudude. Inta unu, aligi aba numa ŋa na tãyi, lôori denirdou numa ŋa na unta. Owoni êzi aba numa tuyima na araŋum huriĩgi, yunu mere gisuũ na šêliniigide ŋa di nûŋiĩ cii. Gîrkiĩ di zaga ali aba numa ŋa ye, ngûloori dehiŋidou numa ŋa tama ye, dahu dirtu têyindu. » yi.
Dehiŋime hadigi : « Aba aũ kubu. Tê wu jini, muur gîrki dogu ai ginna tirenni. Aũ aligi huma ye, aligi îde wa taŋaa ŋa ye dĩĩ de tani. »
Doume ebede huma na yerci, kûro irri, nûkunigide barayi, ciidi yariĩ cîi wadu.
yariĩ hadigi:
- Dehiŋime mere aũ aŋgalle. Mere jire hadigoo, turkude barayinni. tinda jire yahatoo, mêdiĩ kumandir yîtirigi.
Dehiŋime lau yariĩ hiyi :
- Kina aba numa ŋa ngiri ?
Dehiŋime hadigi :
- Aba budi dogu di hayi cii. Dugusa munda diganinne di haki giri yennirdi. Unu giride bennoo, ôwura dêšee gora kirdigi.
Yariĩ :
- Înni bide hun kege kuduum yenum ?
Dehiŋime :
- Aba dahu hun di cii. Jôlua wuddaa duro na gona môši huma di tûnga di cen. yuna barayinigaa ginna giitu cendu. Yuna ta mere di sagahan daha gudukugi.
yariĩ
- Hadiĩŋa kugoo, bude hun ye, îyi hun ye, ôrka huna ye ginna di mere môgiri araktide hînnei ?
- Dehiŋime « Aã! Hêši turku barayinigoo, môši huma cii, mere te na aũ bandir êdinge wu. Aba înni na yunu dahu wawugide Danni. Aya huna kuda addiã bodi cikaa na adii huma ye, iŋaa hunã ye, mere di dileku cendigi. » yi.

Yariĩ agu dehiŋime di sowu, gîrkiĩ lau dahu cen :
- Aũ ai zaga haduũ kugoo, aba huma gûr kôi ai irrenni.

Yariĩ Mêdie dehiŋiĩ huma di hadigi :
- Aligi wurda wu aũ gôyiniŋa, mere berke ye, dûski ye, adir ye ginna wurde huma zaga ciŋa hanayinigi. Woši wo na labar dîi. Mere kulo cii. Aũ dogu cii, wurdeã zaga ciŋa hanayinneã, woši woo, wode woo, gode woo, zini woo ginna amma kuda-i turkuyindii cikiĩ, mere yunu wurde te jeeyima keleke šêliyinigide danni. Unta hadum : " Yuna hunã môši huma dilewu cenii cii "num. Hêši hurgusa ôgulou wa jeeyinigoo na môši hun tê-i wadigi. Jire, êrezi huski nduma gînei di bibidinii ciyoo, unta kelebe bêrkiniigide tãi ciidi, ngûloori aba numa ŋa tammi.

Yariĩ gîrkiĩ lau hûrumdin hadigi :
- Tani aũ kuu tarde ai, aba huma nasoo, kiri huski gôyiniŋa hunnoo, haki ngûloori gôyi, yunu aba huma unnu jeeyima šêliyinni. Dowiĩ Girside ŋa ai-ĩ huma Tôgĩ. Êrezi Bãndi ŋa dehiŋime zapci cene. Tôgĩ ye Bandi ye na je hetu. Mara kûi yunu ciĩ, mara wu duro jeeyine bêi.

Ai de kege di Tôgĩ ye Mêdie ye yaridundu.

Mêdi hailan gurtiĩ

Ma bî ai Lîbye ŋa duro, aũ addi magade tira suru huma Muhtah yindigi, dowĩ dagude uũ. Mere zaga dowime di daguũ bes di, mere ye, dowime ye ginna Mederasa hunduũ dûli di karayundu de bêi. Mara ginna kara hunduũ kûdi sopu.
Kôi tedi kugoo, inda yege kêlidide duro têleviziũ na cii, talaja na cii, owoni daha wôtir mîdu ndigandiŋa tammoo, amma Lîbye waa, njendu dôu hunduũ muummi. Mara niĩ hunduũ budi buruwe ciidi adii muĩŋa budi tusu. Te na ginna wanni, bogoljime abba huma nda, yunaã ginna capcindu cendu. Yegeã na dombu kêliyindu, mere duro adii huma daguũ yege yîsu.
Hayindu cikii dee sagahana busu ciidi iŋa hakindinni. Mara yercindu tibitoo de, amma aŋgallaa hatigide : « Malum gondu. Bo nduma di naku. Nigine hun ni iŋa haŋiigi. » yundu. Te kege di malum gôyindu. Bo hunduu duro yege tira cendu, duro naku. Ŋila hoo busude wuddi, maluma sagahan gor hidimayima, iŋa tira tuũsu. Saga kudi na tuũsu. Mara ye, amma hundaa ye ginna lercinduũ de, maluma di bayad cendu. Agu maluma zuu. Kartie kudi tedu. Owoni adime, noko da tugusoo, maluma kôi ciŋa kiri, îya kortokorta kega cîi, saga irrii dee, iŋa naguzuu na tuũsu. Agu yegeã duro amma munjidu.
Abbaã ye, ayaã ye ginna hidima dûla dîdinnoo na, mara iŋaa hakundude di laadĩ (lau ai dĩ) ginna, cusu di hayindu cikii. « Kôi duro nagi ciĩ cusu ! » yindiŋa tee de.
Niĩ ai Lîbye yindiŋa niĩ budi buruwe. Amma hunã didi hidimayindinnoo na yunu wudiŋa hudakinni. Ciidi aũ iŋaa tamoo, yuna barayindigaa mundu jilla, aũ addiĩ agu abba tigiside, yerci Bêlediya duro tûũsu. Kôi te di aũ bêlediya duro ndûusugoo, nigine tammoo na aya dîdinni. Hidime te duro yunu jeniigi de benne bêi. Amma torowa sarcindiga na cicii, gûguršа ada Tirabilis waa bûroyindiga na cikii, amma noko lêjina šaabiyaa captindoo, korro dundiga na cikii. Kôi te duro ndûusoo, inda yerkidiĩ amma wu ndigiside. Kôi te duro suru tiriĩde baranumoo, inda yunu tîri ye, zundu ye, jenu yunduũ ginna jeniigi. Yanum tommoo êgerei amma wu na ndigisigi. Te ši, nigine înni na tamme di suru bu na tiriĩgi. Tê wu jini, mara duro amma amma ollo lambuga na cikii. Amma hizik-ka tusu cika na cikii. Te kege jini, amma baa, belediyaa guru di jôsusa di na gôyindigi, amma maã amma da dûtiga na gisidigi. Mara guru di na hidima dûla, hakundu amma migiza turkuyindigi, amma hudaktida torowa gudosiga yoo, amma tuwuda lotiga yoo, hidima gala cendigi. Te kege di, Muhtah noko irri bêlediya tugusuũ, mere di wôtir bêlediyaa ŋa cendu : « cuzu ! », yundu.
Te kege di, berke yercinoo de, tiganii dee dûski bo irrigi. Mašayi curuwoo, dugusu ñakinigoo irrigi. Ai kege di, yunu wudiŋa na hakinigi. Owoni daha na yunu « hêšinoo koo » wu na hakinigi.
Bo hunduũ di na galidi cikii. Iŋa hundu buũ na mederasa gudukude.
Yum tira berke wôtir huma, bêlediyaa ŋa daha cii, torowoã daha guruwoo, adii jerde cuwu kalaptide, kisar huma ginna jaktide, sa hunã bî dudigaa daha na sosoda dîi, owoni ca huma daha hîniĩ kudi addiĩ tuũsude, aũ mumummoo, « adii ai kôi tedigai ciĩ yuna duda cikiĩ dûdimmei ! » niide tira mere di kee šeercima de :

- Baladiya ! Baladiya ! yi.

Niĩ ai Lîbye yindiŋa duro adia ada yarididaa ginna ai de kege di aliga masidigi.
Noko Muhtah sudur adii wu šîĩ huma di bazuũ de, firen daha šîi goš-ši nawuma de, wôtirũ bereeyi, adime tîriziĩ da kiriĩ de, yurci tuzu.
Adime irri daha bîi. Mere hadigi :

- Tani woši ! Labtan Aljamahiriya tugudug ! yi.

Te kege di Muhtah, adime di, wôtir baladiyaa ŋa daha gôyima de, labtan guduu. Adime mere, noko tirtiŋa ginna jûmnjinii cii. Cîi daha kurduũ de kege di, owoni jûnjinii na cii, cudii na cii, hadigi de :

- Tani budi woši ! haŋir turonu caŋirdi ! Turkudinimmoo, turonu caŋirgoo daanigi ! yi.

Te kege di, suwak ai bêlediyaa ŋa cakiyi, kûriyi kiriŋa goruũ adime dêdi taanii cii. Ai aû tîri jilla êhiri huma cokiyi cen, daha tekedima de, labtanuũ cîi di duro guduu. Gisii de kôi amma woša kuu di wopuŋa daha guduu.
Adime mere didi aŋgal di curuude, zaga jûmnjinii ciĩ, aũ munummoo « owor huma curuwii cii » nii. Noko wošiĩ doktoraa kuudi uũguũ, amma woša sejelcindigaa hakundu wošiĩ di labara wutinne tugusoo de, Muhtah di « adime ña? », yundu. Mere « hananirdi. Tani bêlediya. Torowo daha gonir…» yinii wanni mere di hatigi : « aû wosi kurtumoo, haŋgir tûgii daha suru huma urrundirde di ndenni. Gardu nani aũ aminu wu ŋa irre. » yundu. Kôi te di kugoo, labtan duro na amma amin wa cikii.
Muhtah agu garti di buzu. Cii unuu buzu de wuddi, aũ aminu-ũ ŋa guruuma de, mere di kûliyi :

- Hêi ! aũ adime gurtiĩ, yîri ! yi.

Dêdi ai ginna buzude, agu kûliyinduũ šĩĩ di dagude di bazu, Muhtah kuroo, aũ aminu-ũ ŋa hadigi :

- Butaga numa kurtu ! yi.

Butaga yundoo, kôi ai di, yunu tira « kart dandîte » ndiriŋa, wasal numa tee de. Mere addira dahu wawude ciidi, wasal huma cen. Hokuma yunu tira barayinoo haki wadĩgi yêi? Amma wasaluũ gôyi duro tedu. Mere di aga sowu. Addi buzoode, adia ada adia sop hetigaa « mumarrid », naharaŋa di « ĩfîrmier » yindigaa cûu ye, aũ aminũ ŋa ye, aga guruku. Mara lertida. Muhtah di, dêdi :

- Môburuk ! Môburuk ! (Kûluha ! Kûluha !) yundu.

Mere kôi te daha didi budi êriyima de :

- Hei ! Iña ? Iña ?

Yunoo, mara hatigide :

- Adii numa sopci. Mašaala, iŋaa anjaa haŋum ! yundu.

Muhtah hadigi :

- Te hatimmi ! Adime taŋu ši ! yi.

Aũ aminũ ŋa ye, mumarridaa ye, dahu wawu. Aũ aminũ ŋa hadigi :

- Ayã iŋaa abba hunduũ inda ! Yiniŋa na ? yi.

Te na Muhtah ngayinni, cedde tugusoo de, mere di dîi daŋai dunu.

- Adime noko kayi, šara ndirtiŋa goruũ, inda daŋai duro muzug ! yi.

- Tani aũ bêlediya wu, adii adi turkunir labtan kurturoo, taŋ di înni tuwutiĩgi ? yi.

Aũ aminũ ŋa dahu wawuma de, bêladiyaa baa di hiyinoo, mara hatigi de : « aũ tinda wu miskile adia wu dîyoo, tinda duro dirtinni ! » yundu. Te kege di, Muhtah ngiske danni, daŋai duro buzu.
Niĩ ai Lîbye yindiŋa duro, adii iŋa husoo, iŋaã abba huma hiyindigi. Noko abbaã hanayindoo, ngĩšada ayaã yutu yarige hunduũ ŋa na layindigi. Yunu te « Akt zuaj », yindigi. Naharaŋa di na : « akt dmariaj », yindigi. Hêsi iŋaã bĩĩ kugoo, ayaã di sopunni. Dîdu daŋai dundigi. Aũ bĩĩ cema hanayindoo, te di na dîdu daŋai dundigi. Sagahana aguzuu ginna, dôu bĩĩ gôyima ye, aĩ

bĩĩ cema ye, ginna daŋai duro busugi. Gidde di bĩĩdaa hûtu toopii cikii di, te unnu sopu. Daŋai sagahana aguzuu ŋa dirtinne di, cîi înni wu na cendinni.
Muhtah kôi daŋai duro cĩĩ di, adii huma na wuninni, « ai-ĩ taŋ, aga di iŋaa husude ! » yima de, cawu bo hunduũ tedu (bo abba huma ŋa). Iŋaa hundaa di na šêgela hûdu. Dêdi aũ môšiĩ buda cenii, ekol guduii cii.
Muhtah mere, kôi daŋai duro cĩĩ di, noko te, têlehuna ada « môbil », yindiga bêkinnne jilla, aũ guduu. Adii huma di hadigide : « Tani înni na zundu kisirde bêi. Iŋaa na taŋa ši. Adime di na hananirdi ! » yinĩ, adii huma ngayinni. Te kege di, mere njika hunã na bibidundu. Owor kizene tugusu. Lom na bu gôyi.
Ôwura aguzuu daŋai duro buzude agu, gadiĩ, adime ye, mere ye ginna di kûliyi. Adime mêdi hadiŋa sowunni : « Iŋaa Muhtah bes yen ! » yinigi. Muhtah na : « Tani aũ hanir yii. Adii ai di na hananirdi. Yum tira na dudurde bêi ! » yinigi.
Gadiĩ doktorũ di kûliyi :

- Mêdi ai înni kisidir kînesirig ! Ilim yunu gusu aũ dêdi di, hanandirde, di daŋai tûũsuŋa haki wadigide bêi da ? yinoo de, Doktorũ hadigi :

- Gardu lanirig ! yi.

Doktorũ, gire Muhtah ŋa na gôyi. Adime ŋa na gôyi. Iŋaa ŋa na gôyi. Labtan Aljamahiriya tedu.
Wôki te duro, gadiĩ ŋa adii Muhtah ŋa ye, abba adime ŋa ye, hoktundu kurdu. Coziĩ hadigi :

- Tinda muduluã. Muhtah hayinyindide. Nê tehetu ! yi.

Gadiĩ mara di hadigi :

- Gartu ! Šara ai gaddeã tugortoo nduma landa ! yima de, mara di gar hedu.

Noko doktorũ giraa layi, saga gadiĩ ŋa irriĩ, hadigide :

- Iŋaa ada Muhtah wa ši !

Yima de, yuna huna saga cikaa turci. Te iña ndumoo, mere keleke êšira amma dêdi aga hedigide danni. Mere yunu tugusoo hadiŋa turonu : Gadiĩ mere di wôtige kee nawu cenoo. Kôi-ĩ daha, gadiĩ doktorũ di wôtige barayiniŋa cen. Agu dokturũ mêdi huma gôyi irrideã tômudi di tûũsu :

- Aũ ai Muhtah yindiŋa, iŋaa ada ši, kuda na haki husunni. Mere magir. Yuna ada adii di iŋa cendigaa danni ! yi.

Kôi te daha gadiĩ, adii ai, undoo saã worci, wunnĩ Muhtah daha kalakaladinĩ cĩĩ di, šipcima de, babardiruũ de, adime dôduu huma jirayi dĩĩ, girtuu. Te wo na, aũ te dehiŋĩ hin. Yutu wûyindu zunda tigisinna giside. Adime mere hôbušindu dîdii bes di kuboyine. Dôu di acayine. Cendu aga na curuunni. Dîna ginna kandama sowude. Aũ kudi benne tugusuũ, dehiŋĩ hun ai mere di gardîyi dîi yutu zunda gusu. Amma kubaa hatigide : « amma addaa budi šibmum zunda di kôuli hedirig, numoo, zunda budi ba jeeyindigi. », yindiŋa de ai de kege.
Gadiĩ, kôi mêdiĩ cîdiŋa di, Muhtah di na duru sowu. Kôi diriŋa di, gadiĩ hadigide :

- Inda na mu hadime. Dêdi wo daŋai addi tãi. Ciidi dugusa ada daŋai duro muzaa, kôi hunduũ daha turtu. yi.

Muhtah hadigide :

- Tani înni mu hadir ? yi.

Gadiĩ oworci, sudur gôyi hadigi :

- Gîrki ai daha muzu, inda aũ magir. Tîgi yutu ginna turonu. Tugor yutu na turonu. Dêdi iŋaa tarii num ni, urrudide ! Ai de yunu muũ. Daŋai wôki muzuũ yutu kideerde ! yi.

Te kege di, haguũ goruũ de mêdiĩ cîdu.
Muhtah, bo huma kiriĩ, yunu gisiŋa hanayinne tugusu. Iŋaa na orro di curuku cendu. Adime caudeã di na : « adii, ai-ĩ kudi dîi, iŋaa ada ginna husideã înni kisirig zamuriŋa ? » owor huma di yinĩ cii.
Te kege di, dugusa guru busude wudi, adii huma abbaã, gadiĩ di na kiri dude, yunu gadiĩ yutu hatuũ wuninni, dôu huma cuši dîi, gurti nûkunne di, bo sowu, tedu.
Muhtah yerci layinoo, adime êridide. Kûsur tugortide. Babarcinigi. Haki nûkinni. Mere sowu yîsu. Berke, kôi yercima di, adime di jireã hiyinoode, adime, yuna tigisaa ginna, înni na saga naunne di, hadu cen.
Te wo na, kôi sagahana tuzoo ginna, iŋa dîdinne di busuũ, adime, mêdi iŋa hakindinneã ŋa owor kizenge hun tugusuũ de, ma yinĩ, ji yinĩ galapci. Yuna kôi tedu tibitigaa di "jenu" yindaa ginna jeeyiniĩ na sûru danni. Wura awiĩ cenigaa ginna jôrobcinnii wanni hûuge. Înni giside na wanni wôki huma tugusoo ada wadig bes. Agu noko kandama curuuma, ai-ĩ huma di cuš-šima de, hadigi:

- Malum bo kurtu ! nigine hun ni iŋa barandaa ! yi.

Te kege di, maluma bo hunduũ duro, cirri tira di hadirtu. Mere karayinig, kortokorta jeeyinigi. Aĩme ye, adime ye ginna di cen cîdigi. Te kege gisidii na wanni, iŋa bêi. Saga gisii maluma yuna cîiyiniga jôrobci. Saga owoni yuna kisar adime daha urusuga giidu. Te na kôi iŋa hušinne bêi. Addiĩ addiĩ di gisii adime laara wowu. Ôwuri kudiĩ adime ada wade bêi. Te kege di yegeã duro Iŋa tuũsu. Êski di adime iŋa zaga hakiniŋa hanayi. Mere agu aĩ wa cûu yegeã duro dîi. Gisidii iŋa ñûnjuu na tuũsu. Maluma di agu kôi bayad huma ŋa di gûrsa Mahtah wa cenduũ de, mere zuu, kartîe kudi tedu hayi. Te na ginna, adime noko iŋa barayinigoo kiri cenigi. Ai kege di iŋa naguzuu ŋa tuũsu. Muhath mere na yum tira na, yuna ada ginna hûi uũ de bêi. Mêda jiradida ada ginna, adii taanide adêi-i cûcuk-ki aga gehedu, hailan ai ginna gurti.
Te kege di, Muhtah, yuna tigisidaa ginna hanayima de, gûrsa huna jirayi dîyaa ginna gôyima de , teduũ tedii buzu.

Hijire, tide doma (dazagade doma)

Aũ dazagade dudum, hinum ni : « inda dûzua numaã kuno di urdu ? », numoo : « hêi ! Tani gidde di dûzua taŋaã Maka di urdu. Hêi ! Taŋaã Yemen di urdu, Hêi ! Taŋaã Bôrnu di urdu, hêi ! Taŋaã tuwarega, hêi ! Taŋaã magareba, hêi ! Taŋaã Araã, taŋaã wadaya, taŋaã ai, taŋaã te...» yinigi.
Injii, ña dazagade hêlige wu? Dazagada hûi môguraa koo?
Dazagada kubu di cikide gor, amma unnu arã yindigaa di dazagada gañindu cikii, owoni amma unnu tinda jôhuda yindigaa di na dazagada gañindu ciki de gor Kuran, kitab mûsuluã ŋa ye, ãnjil, kitab kiretiĩ ŋa ye, tôurat, kitab jôhuda ŋa ye, ginna duro urrudide.
Te înni ndumoo, noko tira dowĩ yesku tira, tîdeide, bire di yege ai dirda dinada guru Masar duro cikii, wuddi « haraun » yindigaa ŋa di cii. Mere, tahatideã kugoo, Masar di owoni ji di, kôi hadai cide duro tidaide. Tê wu jinni suru huma mere na ka amma kubaa di kugoo « hadame ŋa » yindide. Noko te, nêba ada Musa nda, Isa nda, Mahamat nda, ginna owoni hêlikindida ši.
Aũ tira, noko te, suru huma Bîrahim yindigide cii. Mere adii budi ŋila dîi. Eskera haraun waa tigandii cikoo adii dêdi budi ŋila, aũ sagidii dîi :

- Adii ŋila ai haraun yutu bes jooza. Iña amiĩ êdei dĩĩ ?

yunduũ de, adime di dîduũ de, haraun ni guduku cendu. Haraun adime niŋila huma duduũ de sêndiyi. Bîrei addiĩ ai ji di gurtudu centideã daha kee hun daha katub, ciĩ ja wakima de, adime di gudosuũ de, hadigi :

- Ai bini di ôtuũ, bire num.

Bireme lau layima de, hadigi :

- Inda bini di ôtuũ hidima adii ŋila êdeu wu di njii.

Te kege di Hijere hidimade adii ai Brahim ŋa, dirde ai haraun heš-ši uũdeã ŋa wu tigisu.
Dirde ai haraun yindiŋa, mere na dahu huma di, Ala kege di cii. Yunu daguũ ginna gisigi. Aũ cîduũ na cîde, yunu haduũ na tahatide ; Adii aũ wu nda, dôu aũ wuu nda, heš-ši uũwoo, aũ keleke hiyinigide dîi de bêi.
Bîrahim, adii huma daguũ di, heš-šindu uũgude, owor kizene, yunu gisiŋa hanayinni. Gûiŋa naa dina danni, kûriyinii ciyoo, amma ada tîga adia haraun waa gêrdi di cikaa tira di dudu. Aũ te di landayiniĩ ciyoo de, aũ tîgiĩ mere, zaga Bîrahim adii huma daguũ layinoo de, mûnjunjuyima de, hadigi :

- Gardu, tani lanirigi. yi.

Noko te, dirde haraun, teneneme uũde. Mere budi wošiyine. Maiyãyinii cii. Aũ ai tîgiĩ, aũ dirdeã di sûra ceniŋa « doktor » yindiŋa di tûũsuũ de, hadigi :

- Inda yunu tira gis tên ! yi.

Doktorũ aũ tîgiĩ yunu barayima gusu cennoo, êšira huna na dîide jilla, “aga gehedigi“ yi, awûšima de, gar dirinne di, hadigi:

- Înni ? Yunu inda daguma ginna jendirigide ši di.

Tîgĩ lercima de hadigide :

- Aũ tira Bîrahim yindigi, adii huma, tuwatu tuũgude, budi owor yigiru. Unnu, dirdeã woši. Dirdeã di ha yen nani « adime soommoo ninasigi ! » nu. Mere awudeã adime sowugi. Sowoo, môgiriĩ di yenda.

Te kege di, doktorũ tîgiĩ di awušinigide jilla, mara hoktunduũ de, dirdeã di awusdirtu.
Kôi tê wu daha, haraun kuruã bazide, kumayi, Bîrahim di kûliyi. Adii huma cen. Bîrei ai yeskĩ undoo adime di ceneã na yutu sowu cen. Mara di boki. Niĩ huma di hedu. Masar ginna di hedu.
Bîrahim, adii huma hakine, bireme yutu gôyi. Cawii, cawii dee, niĩ haraun ŋa ginna sowu. ôtu, awi ai unnu Maka nda cikiĩ duro niĩ tira kiri, duro buzu. Kôi tê wu daha hayi ciyoo, adii huma da iŋa danni. Bireme na boyi, girau, adii dêdi aũ niŋila amma yeska wa dudiŋa lau kugoo ŋila tugusu.
Noko te, kôi Bîrahim nda ŋa di kugoo, bire hunduũ ŋa na dakoo kirdigi. Te kege di, bireme ôgune tugusuũ de, iŋa Bîrahimuũ husu. Iŋa te suru huma Ismael yindu. Unnu amma ada arã yindigaa ginna dûzou, hunduũ aũ tee de.
Adii ai Bîrahim ŋa, bireã môgiriĩ, mere na iŋa danne di, ai-ĩ huma bire huma da, iŋa hakima jilla wayima de, zenduũ de, oworcima de, bireã di mede di gôyima de, Bîrahim di kûliyi. Hadigide:

- Yalla ! Bire ai ye, iŋa huma ye, bî tayiniŋa goruũ, niĩ ai di he ! Biri taŋ daha saga kehedimmi ! yi.

Bîrahim, buzu layi, tuzu layinoo de, ngiske danni, bireã ye, iŋa môiduũ ye, wowuma de, hurau hûugeã duro tedu.
Kôi ma aũ bêi, ji aũ bêi, awi îyi danne tira, owoni hadai bizi zîdu tira kulo kirdoo de, mara di dûdu hûdu.
Bireã hadigi :

- Hêi ! Ai kôi hurau ai kege da tilendum ndedoo, înni kege kisirigi ? Tani ye, iŋaa ye, ginna yatirduũ ? Ña yutu tûhutum ndedii nji ? yi.

Bîrahim hadigide nani :

- Ala nduma yutu nûhutir dedii yii ! yi.

Kôi tê wu da mere, adii huma ŋa zaptin. Mara di hurau hûugeã daha tusu cikii di hûdu.
Hijire, bireã iŋame hadame hûi nawu sowu, cawii biziĩ daha bîigi. Saga owor huma gisinni, iŋaã ŋa cakinigi ! kinecinni te kege gisii, tûdusuu gora di ŋûli ye kaãnu ye kûi tiganoo de:
Iŋã kôi sa hunã wutigwutigkiniŋa di, îyi giligili yiniĩ daha irri. Îyiĩ duduũ de, kaa hunã kûi uũ, hurau ai daha îyi hakine, cîi hadigide :

- Zamu ! zamu ! yi.

Bireã iŋa huma dîi, îyi huma cîi, Iŋa huma di na cen. Îyi huma di na suru cen. Suru tee de « îyi zam-zamu ».
Awi ai, gidde di amma êrišidaa daha worii cidigi, daha îyi guruuma jilla, amma torowo te gôyindigaa ginna lercindu. Amma kandidaa ginna, bireã di maša giitu cendii, iŋaa na garci. Ai-ĩ tugusu. Amma kantidaa ginna, mere di yige môgiriĩ ŋa di gôyinduũ de, digir cendigi. Digir te hûski iŋaa hunã wu tigisu. Aũ unnu aram yindigide ginna aũ te daha hêliki. Te kege di urrudide.
Hijire mere dôu, yesku bire yundu, Masar di ji di tîdeide. Noko îyi, iŋaã saa duro giligiliyiniĩ kiriĩ, kaa hunã kûi uũ « zamu ! zamu ! », yinigide kugoo, mere ka hunã dazaga, tidaga. Mere na dazagade dôwu. Hadai tû ŋa woo, ênnedi ŋa woo, tira di dina di tîdeide. Te lanumoo de, tinda tidagada dazagada amma arã yindigaa di tinda kubu di yikii. Aram ginna dazagada wu dîgiši.
Owoni, adii ai Bîrahim ŋa saga souma daha iŋa kudi haki. Iŋa te daha amma hêlikindaa, unnu jôhuda yindigi.

Yunu kudi tira hanandu dîdu : amma « Gã », yindigaa, hadai da hayindu yikide jilla, aũ boktideã ginna hadai da ndogo baradide kirigi. Te kege jini, aũ « dûzou taŋ aga di irri ! » yinigoo na mu ši. Ciidi, dazagada ginna kôi tira di irdida ši. Mara hûi hunduũ budi kubu di cii. Owoni ka ada arãga woo, kuda woo ginna duro yuna dazaga tûrta cikii. Amma mundaa ginna « Hêi ! Ai arãga di hãŋirde ! » yindigi.
Injii arã dazaga duro gôyindoo na ši ! Ai na ŋîstine.
Hêi ! Yunu tira yinihetu : kôi ai iŋaã îyi girtuu, bireã nĩĩ naama, suru huma unnu « Maka ! » yindigi. Îyiĩ na suru huma owoni na « zam-zam » yindigi. Hadai te hûi îyi guruuma na, unnu na cii. Zaga bireã iŋai huma cudiŋa ye, orro huma ye, kûi, tûdusuu di, hadame daha, bîi cakima kege di unnu na amma hajiyindigaa tûdusuu di bîdig, cakindigi.

Yuna kuda ada na landu

Amma guru "harauna" yindiga, budi unuũ di, busau ai Masar ŋa duro, yaga guru "Pîramid" yindigaa dombu. Yaga ta guru, nêbi Isa tuũsuŋa di kuu ŋila 5000 di munda tigiside. Mara ta, noko te di urruga migina. Eliha hunda êiyerogilif yindiga di, ngiša hundaa urruyundu hutude. Pîramidaa daha urruda hundaa unu na cikii. urruda ta, ŋila 200 gor di wuddiĩ ginna amma illimaa hakundi karayindigi. zaga Haraunaa nûkudundiŋa kege di hakundu kayayindii cikii. Yunu aga girtuku haut de bennaã de, unu amma ka ta nûkundiga ciki yee bêki ?

Mêda ada na urrududa

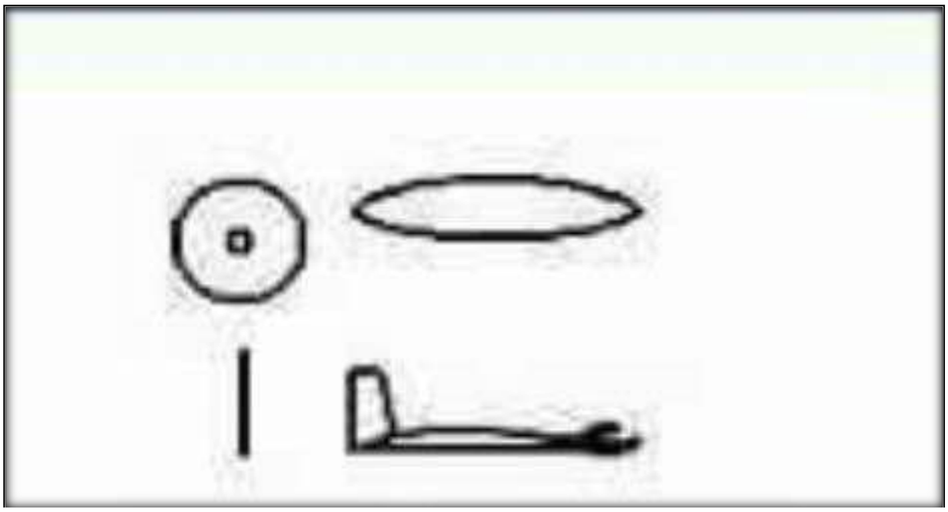

Mêdi ai zaga haraunaa karayindiŋa : Ko duro saon turo = 101.
Aũ koduro saon turo di « 101 » yiniŋa Tide.

Aũ ai suru huma Tôgoi yindigi. Tôgoi yundoo, aũ ndogo dîi.
yuna kuda cûu daha araga di urrudidaa dira na “so“ yindigi.
“moĩ“. so ye moĩ soo tudaga. dazaga di kegoo sa ye côhuri gîmi ye.
Urruga ada unu na pîramidaa daha cikii.

Aũ mêda ada urruyima dazagade tudagade.

Kisar daha urruga hêligaa cikiĩ

Moliĩ mere aũ addi, dazagade. Mere ka cûu ada Cad duro hokuma ka nimeã ŋa di hanayinaã ginna migine. Ekol nahara ŋa di na karayine, mederasa araga ŋa di na karayine. Ada ginna di karayi cakine. Ka naharaa na hiki, araã na hiki ciidi na yunu daguũ ginna, zaga mere daguũ kege di, ka ada hikinneã di haki urruyinne tugusu. Ta înna ndumoo, yuna mûhima guru kînjiga dazagadaa duro cika ginna haki urruyinne tugusu. Ta doona tirka wa ye, kîdi azaa ŋa ye, himi dowiyã ŋa ye, doona ôga wa ye… yuna ada layinoo ka kuda di didi tarjamdindinni. « Injii, yuna ada bekinnoo, dazaga duro înni gabcinigi ? Yuna ada soo ka kuda di urrudindinni, urrudundinnoo soo hudakindigi. Yuna ada hudakindoo, saga înni dazaga duro ci ? Yuna ada urrundurdoo dazaga hudakindiŋa dudimme-i ! » yima de, yunu gisu dazaga urrudindiŋa barayi. Êlifa dazagaa jeeyinigide tuŋosu. Kôi êlifa tira tira di gôyiniŋa di, ŋîši layima de, « ere di wuddi êlifa êska ordinater duro bekinna goniroo haŋir kîyai di urrundirdi ! » yima de, êlifa dazagaa êskaa ginna wasala ordinater duro cika bes gôyima de, jeeyi.

Yum tira, niĩ Cad ŋa niã ginna di buũ, suru huma Jamena yindiŋa duro hayi ciyoo, amma mûsuluã cikaa mundaa ginna hatigide : « Yunu ejeb tira, Alai hêlikine ! » yunduũ de, ladiya yercindu : Aĩ-ã , adia , addaa, baa, iŋaa, amma aŋgallaa ginna, duduũ dunnaã di gudosugide barayinig, maa, jii, ônuu, yalaa yundu. Mêdi te êrediyã di na tahatu : « Jamia buũ duro ammaa urdu dute ! » yundu.

Yunu ejebuũ înni ndumoo, iŋa môidu êski di tuũsude, kisar huma daha urruda dîi. Urrudaa ka arãgaa. Owoni « urrudaa hêligaa. Aũ-ĩ urruyine ši. Sartindu na sartindinni. Hudakindu na hudakindinni. Ai Ala-i ngudoske gisigi de gurtide. Dîn Ala ŋa jire gor ye, ôrosul mêdi haduũ jire gisigi de ye gudosii cii ! » yundu.

Amma iŋaã môgiraa, abbaã ye, ayaã ye, ginna amma ônu wa, Mara mûsuluã ši. Amma guru « kîretiĩ », naharaŋa di yindigi, nêbi Îsa ngadidaa na ši. Mara dêdi, bî hunduũ da, adaga hunda jeeyindii, aka hunda kôhuyindii, yurusa dûzoa hundaa zûurcindii cikiĩ hunnoo, dîna kitaba di caktida, jamia woo, njapa woo, duro hatigaa hanayindinni. Mara, Ala di na kunakuna hundaa awušindigi.

Te kege di, niĩ hunduũ duro cikii di maluã yunu gusu iŋa hunduũ kisar daha urruda dîŋa dutuũ Moliĩ wununni. Ciidi maluã basuũ de, lêjina islamiã di hatu (lêjina islamiã yindiŋa, gîrki ai mûsuluã ŋa Cad ginna duro buũ). Lêjinã, iŋaã môgiraa di kûliyi, gôyi. Jamena giidu. Iŋa môiduũ di na suru arãga wu cen. Abbaã ye, ayaã ye di na yuna budi cen. Balig mara di na mûsuluã gusu.

Urruda ada kisar iŋaã ŋa daha hêligtida yindigaa, arãga di urrudida. Êlifa ka arãga wa, êlif nda, baa nda, taa nda.... Urruda hêligea yindigaa duro, Ala na « الله » alif, lam, lam, ha di urrudide. Mahomad na « محمد », mim, ha, mim, dal.... Ai de kege di urrudide.

Môliĩ, mere bazideã kugoo, êlifa yindigaa ginna amma gurii jeeyindide jilla aũ aŋgalle hun suru huma Coziĩ yindiŋa ŋa tedu. Coziĩ mere aũ dazagade kubu, kara addi na dîi, dînaa na yuna munda wasaga cene. Moliĩ kôi kiri tibitiŋa di, yuna dahu wawudaa hadu cen. Mêdi ai kisar iŋaa ŋa daha urruda hêligtidaa dîiŋa ye, yuna kuda ye ginna hiyi. « Yunu hananummã mêda munda di tahatig » yindiŋa kege di, Môliĩ mêda munda hade di agu aŋgalleã nûki :

- Dînaã kubu di ciĩ ginna lanumoo, « êlifa » ka ammaa urrudidaa ginna, noko tira, amma ka ta nûkindigaa, ŋîšiduũ de, zaga ka hundaa nûktundiŋa kege di « yunu wasal ai gondir, nûke ai di suru hun kisidir yenda ! » yundu. Te kege di êlifa dînã daha cikaa ginna jeeyindu.

Moliĩ kûdi nûki:

- Zaga tinda unnu dazaga wa êlifa jendir urrundirii yikiĩ kege.

Coziĩ hadigi:

- Unnu ka guru na urrudindig, ka guru owoni na urrudindinni. Ka urrudindigaa duro, ka kubu di urrudida na cikii. Ka êski di urruyindii cika na cikii. Tinda dazaga zaga êski di urrundirii yikiĩ kege.Yunu tira ŋîsu dîdu : aũ ka numã urrudindinnaã ginna, amma kuda yutu kezendiniĩ ginna, yuna numã hudakindig : ka numa woo, adaga numa woo...

Moliĩ :

- Injii, amma dazagadaa zaga yuna hundaa urruyindinne di huku dîdii di unnu da urduũ înni ?

Coziĩ :

- Yunu kisimoo, yuna numã urrudindinne di busuŋa turonu. Te amma kuda yutu kezendunnoo bes. Gidde di dazagada yuna hundaa huku dîdii cikiĩ, bî hunduũ amma kuda di watu dîdii. Cikii di nahara urdu. Êkol lanjindu. Amma kuda na urdu. Mara na tirtu, amma Cad wa kudaa yutu kezedindu. Bî kudiĩ duro, amma yutu na kezedindu. Unnu zaga dirtii yikiĩ kegoo, adaga ndira ye, ka ndira ye, kînjiga ndira ye ginna tûhutidigi.

Moliĩ :

- Unnu amma guru hatigi : « dazagaa înni wa, dagoo hudakinde ni ! » yindigi.

Coziĩ :

- Hei ! Inda kîyig : ka ammaa na hiŋiigi, kînjiga hundaa na hananiigi, te na ginna, didi inda di njusopu mara tira ndigisinni. Naharaŋa hiŋime jilla haki nahar ndigisinni. Nahara môgiraa na mara tira ndigisigoo njuwatigi. Arãga migine jilla na haŋum aram tigisinni araã môgiraa na njuwatigi. Ka numã ye, adaga numã ye, kînjiga numã ye hananummoo, inda aũ hudaŋime.

  Amma mundu ginna unnu Cad duro, arãga turona hanayindiŋa jilla, « Inda ña ? », numoo « Tani Aram ! » yindigi. Ciidi, mere di araã aram di dîdinni. Te kege di, yuna numã hûdumoo, amma yuna hundaa goniigaa boknjiduũ de, inda aũ jili tamme ndigisigi. Yunu tîriĩ, yuna numã hananum, turdum, yuna amma kudaa baranum hiŋiiŋa. Niĩ kûro dîiŋa, niĩ diro kînjiga cikaa ginna sartundu, kînjigi aũ dinadaã ŋa turonu tigisiŋa ši. Yunu tîriĩ yuna munda di jedide.
  Owoni, iŋa mere ka hunã di, ganji urruga hikinoo, ka kuda di karaga kîyai di hikinigi. Te kege jini, undoo iŋa dazaga di, êlifa haŋgir hikhetiroo, êkol ye, mederasa ye ginna kîyai di karayindigi.

Moliĩ:

- Ka yindigaa mara înna? Yunu înni kege kegoo ka yindig?

Coziĩ:

- Ka yindigaa (naharaŋa di na « lãg », arãga di na « lûga »), amma hoda di cikoo, tira tira di mêdi huma hadu cenigi, ôodi na gîyuuma de, owoni yunu tahatuũ dahu uũŋa ginna ka.

Moliĩ:

- Amma guru hatigi : « urrudunnoo ka ši ! » yindiŋa na.

Coziĩ:

- Mêdi te jire ši. Urrudiĩ yindiŋa ka kôi kûro dîda wu ndûrtu. Amma ka hundaa hakindu urruyindaa, yuna hunda munda guraatu: nigina hunda ye, ngiša hunda ye, yunu gusuũ ye, tigisinnaã ye, tigisiŋa ye ginna urruyindu hûtoo de, amma adda saga cikaa, kîzei dutunne di, bo busu cikii di, yuna kañindaa ginna hanayinduũ de, kûro waa bes jeeyindigi. Nigine amma gadda wa ŋa, busu di, karayindu hikinduũ de, mara kîzei amma ta wu ŋa dutunni. Te kege di, amma hakindu ka hundaa urruga hikindaa ginna kûro dîdii tirtigi. Hakindu urruyindinnaã na saga dîdii tirtigi.

  Noko nahara Cad gañidu urduũ, niya kuda Afîrik waa, duro amma yeska cikii gôyindaa ŋa di, « yuna yeska ada ôrozaa hunnoo amma ši ! », yundu. Ôrozi kegoo, adagaa, kaa, kînjigaa, ammaa danne jilla, mara amma ôroza kaga hakundide, njika ye, ka ye hundaa wasaga cendigide yercindu. Te jini, aũ yesku kegoo nasigoo kîdi nasigide ŋa di dîduũ hunnoo, aũ kege di, owor tigirtinni. Amma guru, gona ŋa di, tîna zuku tigandigi. Guru di daha bîdu, taya hundaa daha aka sûrupcindu, tertii catoo, hakindu hetu, amma yeska kuda dîdu, daha tirka ammaa sûrupcindu tirtigi. Yuna yeskaa amma gor di dutinnaã jilla, saã yîgi addiĩ na dîdinni. Tê wu jini, dûzaa ndiraa, aũ di saã yîgi danni, owor tigirtinni, zundu, yindigoo : « šen ai êrdi nahar kege ! » yindigi. Nahara wôki te, amma daha bîdu tigandii cataa di, wilendu hûtigi. Yurusa amma yeskaa sîdirayindinni. Didi agahur kîdu-ũ kege di dîdii.

Moliĩ:

- Yuna ada hadĩgaa ginna Naharaa 1950 ngirigeã na gisidii ciki yee? Injii, niĩ hunduũ Hurãs, niĩyã ginna di, « niĩ duro hag aũ-ũ ciĩ » yindiŋa na ?

Coziĩ:

- Hei ! Aũ yundoo înni kege dahu muĩ ci ? Amma inda amma niigaa ginna amma guru lau amma ši. Tê wu jini, Hurãs amma taya goru cidii, niĩya hundaa wûni cenii, noko tee de suru niĩya ginna di niĩ hag aũ wu guraade wu dirigi. Noko te aũ yeskuũ, nahara lau hag aũ wu danni. Unnu na ginna dînaa zaga tedii ciŋa lan ! Êdinge di, nahara Hurãs wa, êreis niĩ tê wu ŋa huu dîa, niĩ ai Cad ŋa, Abêše duro, iŋaa mundu ginna wûyindii tidadaa, mara ta hag Hurãsu wu hakunduũ, iŋaa wûdidea hakundu de bêi. Iŋaa ta di hinum, « niĩ ai amma wûda ada « Ark de Zoê », waa môgiriĩ hag aũ wu dii da ? » numoo, mara tai hag te balig dutinni. Iña numoo, iŋaa wûdidaa ye, amma wûyindidea ye duro amma wûdaa hag Hurãs ŋa hakundu.

Moliĩ :

- Noko gidde di nahara urduũ, amma yeskaa di ôroza ŋa di gôyinduũ, kînjiga amma yeska wa ye, ka amma yeska wa ye di înni kege gusu ?

Coziĩ :

- Naharaa noko urduũ, amma mara wu hûi busaa guru di, ka hunda ye, kînjiga hunta ye ginna wasaga cendu. Kôi te di, layindoo, yuna yeska ada ôroza yindigaa, mara duro nûkundigi, tira tira di na dahu uũgi. Undoo gañidu ada ôroza ka dîdinni

yindide jilla « yuna nûkindigaa ka yundoo amma tigisigi » yunduũ de, « yuna nûkindigaa patowa (patois). Te hunnoo 'dialega' naharaŋa-ã ! » yundu.

Moliĩ :

- Patowa yundoo înni ?

Coziĩ :

- Patowa nda, bîrigã nda yindigaa amma guru, Êrop di giddedi, nahara unnu cikaa yutu gûdu ni, mara di citu gidesida. Saga mîndiya cikaa, ka hunda wa di na kawili gisida. Aũ aũ di, niĩ nahara ŋa duro, bîrigã num ye, patuwa nûŋiigi ye, nume kugoo, wudu hadime. Dîaleg yundoo, ka amma guru wa, ammaa šiša di cikoo, zaga nûkindigaa šišayindiŋa kege. Te înni numoo, amma « gã » yindigaa, mara na yuna hatigaa šiša. Landu : dazaga ye, karaŋa ye, tidega ye, ginna addira šiša. Dazaga duro na gûro wa ye, burku wa ye, jirab wa ye, murca wa ye na ginna addiĩ addiĩ di šiša. Ŋînesi tee de, Naharaŋa di, « ka ye, dîalega hunã ye » yindigi.

- Mara amma aša na catinni, owoni amma yeskaa di amma di dîdinne hunnoo, yercindu, « yuna yeska kîɲjiga kudosurda ada, ka dîdinni, yuna nûkindigaa dîalega ka tinda wa, naharaŋa wa dîalega ! » yundu. Mara zaga hatuũ kugoo, amma « gã » ndirigaa na dîalega naharaŋa wa nûŋgurii yiki de kege. Dûzoa ndira di, nahara wûna di citu, wuda ûũguũ jini, ka ndiraa « gã » ndirigaa na, ka nahara Hurãs sopu ni, nûkundii ka hundaa na, ka kuda tigisidaa ka ŋa di gôyindu. « Migiziĩ kee numa amma dîdu cîi numa daha njaapug» yindiŋa ai de. Êredie Cad, giddedi, ka ada duro nûkindigaa di, naharaŋa ye, arãga ye hunnoo kudaa ginna di « dîyalega » yinigi. Unnu yunu te zundu gor hanayinduũ de, sopu. Unnu « ka nime-ã » yindigi. Tupuriŋa wa, dazaga wa, saraŋa wa, bulalaŋa wa ... ta di aũ dîyalega (naharaŋa wa) yunoo, hanayinnoo na wudu hadii cii.

Moliĩ:

- Yoo ! Mêdi undoo, iŋaã kisar huma daha urruda hêliga wa dîi yindiŋa ŋa hata. Mêdi te, sagahan ai 1994, yindiŋa, Jamena duro budi ejeb ŋa di tahatu. Amma mûsuluwã ye, lêjina islamiã ye, amma addaa ye, kubaa ye, ginna, yunu ejeb di dutigi, owoni kûro hatigi. Aũ duduũ dunnaã di gudosiŋa te înni ndumoo : kisar aũ wu daha, dêdi hêlige di, urruda mûsuluwã cikiĩ, yunu êski ni, wasal Ala wu kege di gôyindu. Yunu tê wu daha, maluwã dîn mûsuluwã ŋa ngadi bu gisidige tigandii cikii. Niya ada mûsuluwã kudaa duro na mêdi te iŋaa ŋa budi tiganu. Ammaa hatiŋa kugoo, turka na urdu. Ai yunu Jamena duro noko te tahatu, ejeb di godin ni, duturuũ. Amma maluwã ye, ilimaa (nigine bu dîdaa), ngayindu, amma kudaa di kuu busu, gudosu.

Coziĩ :

- Tinda, mêda dînã wa duro yunu bu hanandirigi de bêi. Yunu tigisiŋa ginna di « ai înni ? ai iña ? » ndirigaa, ejeb buũ saga cide ŋa di dutur. Yunu mara hatiŋa, amma mûsuluwã ejeb di dutiŋa, tinda yunu dahu yaapudeã, mêdi hatiŋa jire kugoo, amma Cad waa lau bes na ši, mûsuluwã lau bes na ši, dînã ginna lau ejeb tigisigi.

Moliĩ :

- Te înni ?

Coziĩ :

- Dînaã cii unnu daha irriĩ ginna, aũ yuna Ala-i jeeyinaã daha layi, yunu ai jeeyinig , te jeeyinigi. Yunu guru na mere lau sûru dîi, njike huma cusu gisigi de jeeyinigi. Yunu guru na, yunu gusu tugusuũ hanayinni, hiyinigi de barayinniĩ jeeyinigi. Te yunu dînaã da tigisii ciĩ. Unnu daha ngirigeã ginna, yunu awiĩ jeeyine tira tûrtu êski di hêligtide, aũ dude bêi. Aũ mũtir nda, êrediyã nda, ordinater nda, ôwiã nda, wôtir... hêligtida awĩ dude bêi. Te kege di, urrudaa na êlifa amma-i jeeyindide jilla, sa nda de kege, yuna ammaa captindu, busuũ de « ai bini di ôtuũ "êlif" ndaa, ai na unnu di kuroã "ba"… » yunduũ de arãga urruyindu.

Moliĩ :

- Unnu tinda duusu « ai 'ŋ', ai 'c', ai 'j' », ndiriŋa kege da ?

Coziĩ :

- Êlifa arãga urruyindigaa na ginna, yuna amma tinda kega jeeyindida. Yunu dazaga urrudiniŋa yutu šiša dîĩ de, dazaga na êski di urrudindii cikii, arãgaa na kubu di jedida. Iŋa ai, ônu di tuũsudeã daha, kôi hêlikiniŋa di, kiši aya huma ŋa duro, Ala-i kisar huma daha urruyi jeeyine kugoo, yunu budi êski, owoni budi ejebuũ de tee de. Unnu urruda hêligaa aranga di gurukugoo, garturoo berke urruda hêligaa dazaga di na gurukugi. Hêši urrudaa hêligaa kugoo, niĩ nduruũ Cad, gidde di Tûmai dîi, unnu iŋa ai urruda hêligaa dîĩ dîyoo, kôya cûu di dînaã kôi duro hûi buzudeã tigisigi. Kôi tira na aũ amma ginna dûzou hunduũ Tûmai kaadi hêlikine. Unnu na niĩ duro Ala-i yuna aũ-ĩ jeeyinaã kega êski di hêligheduũ, tigisigi.

Moliĩ :

- Gartir berke landa, hêšinoo înni ! Urruda hêligaa yindigaa mara berke garcindigi da ? Niĩ nduruũ Cad na suru durugoo suru ngiša huna wu ši da ?

Coziĩ :

- Hêi ! Jire wo jirei ni, berke mere na mu wu girside.

Labar ngide wu ŋa

Sagahan tira 1993, Moliĩ, kôi ai Jamena duro cii. Mere aũ addi, karayi, cakine. Dîplom bu gôyi irride. Hidime gursa gôyinide danni ciidi, iŋaa dêdi karahedigi. Dêdi yîsu ñakinni. Lîse di ye, ûnibersite di ye ginna karahedigi.
Nime duro, noko te, amma Cad wa, cikaa ginna, ônu di ye, yala di ye, ma di ye, ji di ye, amma nubu dîdaa ye, nubu barayindigaa ye, amma niĩ hunduũ Cad, yunu gusu kûro dîiŋa dakaa ginna, captindii cikii. Cau noko te, jeeyindii cikiĩ, suru huma : gîrki cadienã ginna ŋa, naharaŋa di « conférence nationale » yindigi.
Gîrki te daha, amma Cad wa ginna irdii cikii : mûsuluã yoo, kiretiã yoo, dîn dîdinnaã woo, magada woo, jigida woo, kûkuida woo, ônua woo, yalaa yoo, dazagada yoo, araã woo, sara yoo, bûduma yoo, hajaraa yoo, zagawa yoo, waddaa yoo... jila ammaa ginna irdii cikii.
Amma hakuã kubaa duro hidimnjindidaa yoo, suwara yoo, amma bûguda adaga dîdaa yoo, amma dêdi captida « asosiasiũ » yindiŋa dîdaa yoo, amma hidima nigine dîdaa yoo, yuna guru jega miginaa yoo, ginna kûlidida.
Kôi tê wu daha, amma gidde di mara duro girsida na irdii cikii, mara duro tirrakinna na cikii, gûdda na cikii. Mara duro « Cad duro tinda hoda di duuse. » yindiga na cikii. Amma, « Te ši, nime girta. Tinda amma šiša ada haŋgir hoda di yikinni, aũ naana ginna busauma addi goru gôyi nani, hun ni buze ! » yindiga na cikii.
Nime na, kôiya guru duro ammaa gûdii cikii. Wû na cii. Aũ ndîdi nda, ngilaha-ndanni nda, ginna cikii.
Tê wu jini, amma captundu ni, dahu turoñidu : « Niĩ nduruũ înni kege kisidirigi ? », yindigide captindii cikii.
« Cad duro amma yikaa hokdundu, jedundu, duuse ! », yindigoo, « te ši ! Tinda amma šiša, tatardinde. Aũ naana ginna kôi huma goru gôyi hun ni buze ! », yindigoo, yunu gîrki tê wu daha, amma Cad waa dûli yinduũ tigisigide captindii cikii.
Amma Cad waa zaga daha šišaa kege di, niya kuda Cad yutu alaka (hôkti wu woo, nêdi wu woo ginna) dîdaa, guru naa, « zaga Cadiyena di turkundir, jedundu, cusu di busuŋa înni ? » yindigi. Gura na : « Hêi ! Cadiyena ngilaha hakindoo, tinda înni haŋirigi ? Zaga mara duro kidekir nêdindig, catig, migizayindiŋa înni ? » yindigi.
Noko tee de, ôwuri ôwuraa di gaddeã « yãbîe », yindiŋa duro captindiŋa na êdinge tigiside. Aũ kerre (dazagade) tira dĩĩzir, hura hunã Jamena kulo giida. Aũ boodĩ niĩ irrede. Dêdi yuna wûdewudegaa layinniĩ ciyoo, huraa šîliyi hûdu. ôrozaa hilidindiĩ, mere gidaunne di, wonu bûriye wu, ma Digel di cide tira duro huraa tuũsu. Mara ŋahaliĩ (ŋahali bûrĩã) di wudu.
Wonu môgiriĩ, arã ada, Jamena kulo hilla cikaa, môgiraa tira. Ai, wonu môgiriĩ, bûriye huma sagahan ginna urrudu, daha yala guũgai ciĩ, hurai wude di haki. Huraa cuši, bulama huma ŋa wowu tedii ciyoo, hura môgiriĩ daha irri. Hura huna êdige dôwaa, ariã hundaa cak-ka, dêdi ãuwĩ cuš-ši tedii cii. Mere aũ wonu môgiriĩ lau hadigi :

- Hêi ! Inda hura taŋã hû ! Cuzummi ! yi.
- Wôyii ! Tani ôrozi yee « Hêi ! » yiniŋa ...Huraa hûdurdi ! Wonu taŋuũ wudu ! yi.

Mere wonu huma daha kînjiga hunaã ginna hedigai ciĩ tuwudeã di na ginna « Hêi ! » ai dazagadeã haduũ daginni. Dazagada aũ biri nakugoo « Hêi ! » yindiŋa hunnoo, arã « Hêi! » di kawili ŋa di dîdii. Mara kîdi di hatigi. Aũ di hatinni.
Kôi te daha, ai na hura hunã hûnni, ai hura wonu huma wudaa hûdu tirtinni, jana hundaa hetu, gôyindu, turrupu tilendu. Yara na bêki. « Girsu yara curukide di tuwa ! » yindiŋa mara yara hakundude bêi. Wuddi, aũ naana ginna amma hunã labar hakunduũ de gôyindu.
Arã na hille hunduũ di êhidindu. Karraa na tirkige hunduũ di êhidindu. Amma adda lau ai da wa ye, lau te da wa ye kûi na sahu addi yerci.

Arã na hilla môša hunda kûliyindu; karra na tirkiga lau hunda labarcindu. Êda wîliyi, aska partapci, aiyã kûiya tududa, kôi te lau ginna nawuši tugusu.
Niĩ Jamena di kôiyĩ êdinge jilla, polisaa ye, yãdarmaa ye, eskeraa ye ginna basuũ de, kirdu watu. Girsuũ tusdirtu. Amma aŋgalla kûi kûduũsu, yuna bibidindaa gideku. Amma wudaa na je hetu. Mêdi ai wonuũ ŋa na jeeyindu.
Noko te, nime duro yunu tahatiŋa ginna tahatigi. Nawuši benne tigiside. Amma guru ginna « yûrnala » hunda jeeyindide. Yûrnala yundoo wôtige labara daha urruyindigide.
Noko te, gîrki ai naharaŋa di « conférence nationale » yindiŋa captinii cide jilla, êrediã ai « R.F.I. » yindiŋa, êrediã hakum Hurãs ŋa wu, yunu amma guruu ši, siyasa niĩ huma ŋa wu ye, hokum Hurãs ŋa wu ye, jeeyinigi. Wôki te, Cad duro yurnalista RFI wa budi urdu cikii. Labara ada amma ôroza hiliyindigaa waa ye, wonu urrutigaa waa ye kûi duro Digel di amma cûu gûduũ na basu. Înni na jûrusudunni, înni na sosolcindinni, êrediã hunduũ duro hatigide : « Amma dazagada ye, arã ye, Cad duro sahu nakii cikii. » yundu.
Labar ai, yum kadihi ginna RFI, addiĩ buzii ginna, hadii cii. Hurãs mere, niĩ gidde di Cad di hakumnjine jilla, amma dazagada di na hanayinig, arã di na hanayinigi.
Amma dazagada yindigaa mara « gorane » yindig, duro (teda ye, karra ye, dazagada ye, ginna hoda) amma bini, Burku ye, Ennedi ye, Tibesti (Tu) ye, Kanem ye, Chari Baguirmi lau tira ye, Waddai lau tira ye, Biltine lau tira ye, Batha lau tira ye, ginna duro mara hadida. Owoni niya ada Cad wa, baa ginna duro hadida cikii. Owoni mara Lîbye lau ônu huma môgira. Niger, cirri Cad lauma ye, Darhur ai Sudan ŋa ye duro na cikii. Niya ada cad wa baa ginna duro hadida.Te ginna di kudiĩ, dazagada bini kôi duro bekinne bêi.
Amma arã yindigaa na tee de kege. Cad kûi huma ginna mara môgira yoo, duro yoo, cikii: Batha nda, Biltin lau huma nda, Waddai lau huma nda, Salamat lau huma nda, Gera lau huma nda, Chari Bagirmi lau huma nda, ginna niya hunda. Mara na niya baa ginna duro hadida. Ada arã Cad waa.
Aga niya ada arã cikaa ginna, noko jili kûlidinoo ginna turonu: Sudan nda, Lîbye nda, Masar nda, Marok nda, Saudia nda..., niya ada arã ginna.
Jila cûu ada, RFI sahu nakide yinigaa, bini Cad buũ ginna bî hundu. Cad aguzuu di naam girdimoo, cûu waa ginna mara wu niĩ.
Hurãs yunu tira na hanayinigi. Amma dazagada yindigaa ye, arã yindigaa ye, Cad duro amma kuda cikaa ginna di mara hoda: Êniriĩ di na yiga ye, dooga ye na hoda. Mara duro na budi yaridida. Mara guru na dîha, mara guru na dîgiša. Niyaa duro na môša. Iŋaa hundaa na hodadi, êkol nda, mêsig nda, mederasa nda tirtigi. Mara aga di na kînjiga turona. Mara ginna ôroza hiliyindigi. Owoni mara ginna dîn turona. Niyã duro gîrki turonu tirtigi. Buge di ginna, niyaã duro kartia turonu hayindigi.
Owoni yunu Hurãs hanayigide kudiĩ, noko êradia huma RFI duro dunu : « dazagada ye, arã ye sahu jeeyindii cikii. », yunoo, dazagade ye, aram ye, naana ginna kôi ciĩ di, tira tira di bursayinne tigisigi. Aũ ginna, zaga mere tuhuu, yala hunã huu, bahina hunã huuŋa barayinigi. Ngilau ciyoo, ngisarduu ciyoo, yunu dazagade ye, aram ye, ginna hokiniŋa ginna saga nakuũ de, labar ai sahuũ ŋa dahu uũgugide garcindigi.
Noko te, têlehuna ada môbilaa na bêki. Ĩternet na bêi. Labaruũ jire ye, mû ye kûi laniiŋa gor unuũ tedigi. Yuna êska ada unnu ammaa di budi turkuyundu.
Amma arã ye, dazagada ye, Cad duro zaga munduũ jilla yuna mara tira tira di awuši bursayinne tugusoo, bibidindigaa mundu. Tani bini « ai, te » nirdi. Yuna guru hasabtindinni : Aũ sarduu numa di awuzim hayinniĩŋa nda kege.
Moliĩ, noko te Jamena cii. Yunu ai Digel duro tugusu, Hurãsii gôyi : « dazagada ye, arã ye, ginna sahu nakii cikii ! » yiniŋa labar huma dîi. Mêdi jireã na hanayinigi.
Kartie Klemat duro kôi hayi ciŋa di, môša arã na dîi. Mara duro sarduwa na dîi. Êkol iŋaa karahediŋa di, êleva arã na cikii.

Amma ada ginna kôi ai Jamena duro cikaa na ginna, labar ai RFI hadiŋa, gîyikida. Amma addaa ye, ba ciidi aŋgala dîdinaã ye, amma wûreida « hešinoo koo ! » yindigaa ginna aũ di bursayindinni.
Moliĩ dahu wawuma de, hatigide : « Injii, amma labar RFI hadiŋa mu gor hanayindigaa ai kege di, tira tira di bursayinnaã, amma dogu cikaa, nîkege (înni kege) gisidigi ? » tuŋosu. ŋîši layinoo de, labar Hurãs, êradia huma RFI duro dunideã, wunniĩ, wôki « conférence nationale » cabtiniĩ ciĩ, amma dazagada ye, arã ye ginesigide barayinigide, labar ai kege terkigiyine gor hanayi.
Mere gidde di esker « Frolina wu » jilla (Frolina yundoo suura ai Cad duro yerci, hokum Hurãs noko Cad di nôogiri ceniŋa, sowu teduũ di girsu cen ni, galcima teede), labara ada RFI hadigaa, dêdi amma di yuna tigisaa hadii benne gor na hanayinigi. RFI yunu hadigoo, te yunu Hurãs Cadiyena basoo daguũ ye, yunu tigisoo daguũ ye bes.
Ŋîzimoo na, Hurãs gursa hedu, satelita cobu, yurnalista karahedu, ôwori cen « Cadiyena di, labara yenaã ! », yinne gor hanadinigi.
Noko te, yunu Moliĩ hanayinnaã de : « Iña Hurãs amma arã ye, dazagada ye, Cad waa duro ndirragini bu ai gor, irrigoo daguũ ? »
Moliĩ kôi te daha zenduũ de, wôtige cuwu tira ye, bîk ye gôyi, owor kizenge huma urruyi : « Hurãs kîši wudu. Arã ye, dazagada ye gideugoo dagu. Mara duro gûdu catigoo dagu. Cad duro ngilaha ciyoo na daginni. Cadiyena ngilaha hunduũ na daginni. Amma aŋgalla arã ye, dazagadaa ye cikaa ginna yertu. Mêdi ai na kuraatu. Saga na niĩ ai Hurãs yindiŋa yidakinne gor yandu dîdu ! …» yi.
Wôtige huma daha kee nawu, yurnala Cad duro gurukugaa, daha urruyinduũ de, ammaa ginna di gudosigide barayinig (bubliêyindigide barayinig).
Berke hîc-cini, yurnalaa ginna di buũ ŋa kiri. Ai mere yurnal amma budi doona di uwugi. wununni aũ biri naugide benne ŋa di cii.
Direkter, yurnal buũ ŋa ŋa kiri. Wôtige huma jaak-ki cen. Mere te karayi, layima de, saga biri huma daha kusu cen, hadigide :

- Tinda RFI ši ! Yunu tahatuũ mu kisĩgide dagumoo, RFI ŋa usu. Mêre-i « yunu haduruũ mu yine » yi.

Moliĩ mere di hadigi :

- Yunuũ te kege ši. RFI labar durrude, niĩ nduruũ Cad zundirigide, amma arã ye, dazagada ye gideugide hade. Amma aŋgalla Cad waa ginna, inda na duro njii, yertum cîrri yendiĩgide baranirigi. Owoni yunu ai urrunumoo aŋgalla arã ye, dazagada ye ginna yercindu amma hundaa di orro dûtu cendigi. Inda na « kadr » nîme wu, ai kusumoo tîri ... yi hadii ciidi, dekduru.

Direkteruũ hadigi :

- Ninda zunda !

Nahara kubaa hitigi : « Afîrikena zunda.» yindiŋa kege di, mere na owoni aŋgala hundaa dîi. Mere hadigi :

- Labar duro kenzenge bêi. Nûke numa na zundu. Hurãs niĩ dogu ciŋa hadiĩŋa, iña amma ndumã gûdigaa wadumaa ! Wôki taŋ kidesiĩ njii, urug ! yi.

Moliĩ budi nêdebtide di aga curuu. Owor di : « Injii, amma karadida Cad wa ada, nime girsa ye, nigiza ye dîi, cen hokum lau urdude bêi, owoni tirdoo, « Cadiyena hoŋgirigi ! Cad jendirigi ! Nime kûro dîigi ! » yindigaa, mara wu duro, aũ budi yuna ta urruyine ai, arã ye, dazagada ye kûi, Hurãsii bursandanni dunideã haki dirigide kege di ceduũ na ! Gidde di de wundii hatiŋa dudimmei ! », yi, tuŋosu.

Wôtige huma gôyi. Yurnala ada Cad duro urruyingaa ginna ŋa, tira tira di kiri. Yurnal kiriŋa kabcidii kuudi uũgugi. Wundinni, zunda Cadiyenã ye, êšira ammaã ye hedigide irrii cide ŋa di dîdii. Moliĩ, nahara ada mara hûi busu, amma deleyundu cendii cikaa di, mêda zunda jeeyindigaa aga gehedigide gor hanayindinni. Mara ginna yurnala hundaa duro urruyindiŋa cetu. yunu jini cetiŋa hataa šiša ciidi, hûi turonu. Mara duro jireã hataa, ai yundu : « yurnal taŋ yuna nahara, niĩ Hurãs gor waa dakinna urrunirigoo, haki curuunni, topu na yenni, mara na turkuda taŋa ! », yundu.
Kîzei ai na dudu, yunu gisii ciĩ na tigisinne tugusu ciidi, Moliĩ yuna cûu mûhima hûi (dahu) uũ.
Tiraã : yurnala ada noko te Cad duro gurukugaa ginna, yurnala naharaŋa di hatigi : « d'opinion », yindigi.
Te înni kege ndumoo, amma yurnal te môgiraa, yuna Cad duro tigisidii cikaa daha, cirri mara gôyindideã hanadide :Mêdi amma yala wa wu ye, ônu wa wu ye, kûi wu yoo, mêdi mûsuluã ye kiretiã ye kûi ciyoo, nime girtiu ye nduronuu ye wu yoo, mêdi eskera wu yoo, suara wu yoo, mêdi hokuwa wu yoo, mêdi je wu yoo, ada ginna, amma yurnal dîdaa yunu hatiŋa hanadide. Te kege jini, yunu nime duro tigisuũ ginna, mara yunu tigisuũ ammaa di labar cendinni. Ganji, yurnalista aŋgal yurnal huma ŋa, mêdi tugusuũ yutu ndûrtu dĩĩ, urruyinigi. Urruyinii dee noko mêdi huma domoo de, êski di, amma mere di berke karayindigaa di, ngudoske ŋa di, « Hêi ! Yunu nahatiriŋa jire gor landu : Undoo yunu ai na tugusu. » yinigi.
Tê wu jini, yurnalista « d'opinion »ŋa yindiŋa, mere amma di labara cenigide hidimayinĩ bêi. Mere amma cušima de, mêdi huma jire gisigai cii. Te hunnoo, mêdi tahatide tira di mu gisigai cii.
Yuna ada nime di tigisigaa ginna mere gôyi, amma ngudoske gisigide « Hêi ! Ai na landu, yunu nahatiriŋa jire hunnoo... » yi urruyinigi.
Tê wu jini, mere amma labar ndenu-ũ di bêi. Amma jidu, aŋgal huma wuda ndûĩ wu di cii.
Yunu nûnjuu Moliĩ hanayima, te amma ada yurnalista « d'opinion » yindigaa, yuna gura amma di nga hetigide cikide jilla, amma mara yutu mêdi turonaa di, zundu hunduũ didi hatinna na cikii. Amma mara kôuli dakinni, zundu hunduũ barayindii cikide na cikii. Amma ta wu lau, yunu nime duro tigisuũ ginna duro, yunĩ addiĩ nuzundu hunduũ gudosiŋa ginna urruyindigi.
Moliĩ yunu te ginna hûi êski di uũ. Layinoo de, amma Cad waa, noko te, mara tira tira di deleyinii ciĩ hunnoo, nahara lau kineci, "yunu hatiĩŋa zundu woo, tîri woo" yinigide bêi. Ada amma êkol karadida, yurnala urruyindigaa dêdi kee nahara wu di cikii. Mara-i turkuyindu dîdii. Tê wu jini zunda nahara wa hatinni. Dazagada ye, arã ye nahara gideku citigoo yurnalistaa mara aya dîdinni.
Agu Moliĩ wôtige huma gôyima de, munda gisu. (Hôtokopi jeeyi). Ambasada ada Cad duro cikaa ginna duro wûlenu hûdu. Ambasad Hurãs ŋa mere duro na tira galci. Kôiya kuda Jamena duro, araki guduugaa ginna duro na guduu.
Yunu te, noko te Moliĩ urruyima, amma cinihetudu. Turonu ai mere orroyima na cunou-ĩ uwi.
Ciidi, RFI lau balig wura tugusu cen. Yum te di lau ai diĩ, labara durruda ai kega hanne di « conférence nationale »-ũ tuzu. Noko da tugusoo, mêda gîneã hadigoo na ginna, êrediã guru mêre wu daha tupuda ada « africa n°1 », yindigi Gabon ciŋa ye, « Medi 1 SAT», yindigi Marok ŋa ye duro hadigi.
Moliĩ yandinigide « Hêi ! RFI di dektir, yusopu « conférence nationale » Cad ŋa gali di jedin » yi.
Gidde di na ginna, šiden na noko hûrcinigaa yima, têhi daha ciĩ lau hadigide : « Hêi ! Yerdirigai yii, gali di suus ! yi. » yundu hatinnei.

Amma mûsuluã duro « întegrîsta » yindigaa

Sagahan 1987 di yerci sagahan 1992 ngirigeã ginna, Moliĩ niĩ ai Jazaîr yindiŋa duro cii. Niĩ te mere karadie tede. Noko te, nime duro yunu tira Naharaŋa di « démocratie » yindiŋa, kirii cii. Te înni kege ndumoo, amma nubu barayindigaa ginna captunduũ de, hoktunduũ de, ba dûtuũ de, mara nubu hundu barayindigi. Yuna ta sura hundaa naharaŋa di « partis politiques », yindigi. Araga di na « hizib sîyasi » yindigi. Partî naana ginna noko « wote » tugusoo, ammaa mere di ûrruku gôyindigi. Partî amma mundu hakuma ginna bu nime wu tigisigi.
Wôki ai mere Jazaîr ciĩ, partîa ta kega budi jedindu. Partîa ta duro, nubu haŋguroo : « Dîn mûsuluã-ŋa bes jendirigi.» yindiga na cikii. Partîa dîn islam ŋaa mara na šiša. Dînuu turonu ciidi na, mara zaga dînuu daha bîdu niĩ hokumnjidigai cikiaa šiša.
Yum tira, ôtu di ciyoo, amma ba ada partîa ada dîn îslam ŋaa ginna di baa cûu di, yurnalista têleviziũ nime ŋa duro kûliyundu. Irdii kûi, yurnalistã, aliga amma ta masudu dîdaa daha layinoo de, mara duro tira eršen kore dîi, wogirĩ dîi, hedege huma dahu saga cen kalayi dîi, iza papa dîi. Kudiĩ kostuma ada aguzuu hoda, naharaŋa di « trois pièces », yindigaa dîi. Iza kandara yeska dîi. Zaga amma êreisa aliga masidiŋa kege di maside.
Yurnalistã hadigide:

- Ninda amma ba ndugusoo, "dîn îslam ŋa daha nakir niĩ hokumbaa" ndiĩgaa, dînuu soo turonu, zaga aliga ndumã ai kege di šišaa, wasaga têindu. Amma nimeã na dahu uũge. yi.

Ai aliga koreã hadigi :

- Tani dîn islam ŋa nganirde jilla, zaga ôrosul aliga masuũ kege di masirigi ! » yi.

Oodi hadigi :

- Islam dîn ndîri wu. Dîn njusu wu. Noko ôrosul nîri ciĩ, aliga ginna di gala cikaa ta unnu aũ ai ûũ dîyaa. Unnu, undoo ôrosul nîri ciyoo, « gidde di gona di tiganuũ jilla, gona di unnu tiganigi ! » yinni. Aviũ Boîn 747, klas ginna di galiĩ duro buzu êrišayinigi. Aliga naa, unnu aliga cikaa ginna di kostuma ada 'trois pièces' yindigaa gala, yi.

Yunu te Moliĩ bazide. Owoni, nime duro, amma kutuhoa hikindida ye, karatê migina ye, murta murta di, hoktunduũ de, tigandigi. Amma ta ginna kutuho nda, karatê nda, ginna « huruj » curuku hikindida. « Huruj » yindiŋa amma, hidima nduã ginna hûtum, dugusa woo, ôwura yoo, kortum gondum, hidime Ala wu bes jendiĩgide, jamia ai ndirtig, te ndirtig, aga niya kuda na ndirtigi. Kôi amma huruj curukuũ di, kutuho nda, karatê nda...ginna hikidigi. Te dînu wu di daha.
Moliĩ Yuna ta na dude. Amma ta, karatê migina, kutuho migina, owoni mara mundu hoda di tigandigaa, aũ nime duro zaga dakuũ kege hinne di tiganiĩ dutuũ ginna, zûpcindu awusdirtu torowo dakuũ daha nakigi. Polisaa na mara di awušindigi. Polis buzunni, « amma citiŋa wadirigi ! » yinoo na daha kee nakigi. Te kege di nime duro cikii.
Amma ta, noko moliĩ ciŋa, yuna bibiyinda budi cikii : Dôwĩ tira, mara di hagirci, aligi nahara wu tira « minijupe » yindiŋa masu, torowa daha guruwoo de, mara dîdu, biri huma daha bôbori di harcindu, harcindu, daha ladinne tûrtu gusudu sopu.
Adii ôgu tira, iŋa môidu dîi, nime di ciyoo de, mara bokundu yegeã di dirtigaa yundoo de, cedoo de, yege huma daha, wûni naku sopu. Adime ye, iŋa môiduũ ye ginna wûnii uwi. Labar te na jûrnalaa daha urrudide. Jurnalaa noko te nôogiri dîdoo na nawuši na dîdii.

Noko Moliĩ, saga kôi ai Jamena irriĩ (1992), amma sarduwa huna, lau huna , Mahamat ye, Yandi ye mara na, yunu ai « huruj », yindigi, mere awušineã, curukii cikii. Mara yunuũ budi dakude di dîdii. « Nîe numa budi bu gisig ! » yindigi.
Mere di na, sardua hunã hatigi:

- Yiri ! Yutu urukaa. Dugusa aguzuu woo, tûdusuu woo, murta tuzoo woo, ôwura tuzoo woo, araŋiiŋa ginna gon. Dugusa gonumaa haki kûi hûdummi ! yundu.

Moliĩ nawuši kubu dîi « Aã - aã, tani denni ! » yunoo gîyikinne jilla « Gartu ! Gartu ! » yinii ciyoo, yum tira, Yandi yege huma daha wûni yerci. Êzi kaharaba tira, ôruwi mas cema de, wûnii jidu. Adii huma ye, iŋaa ye kayindu. Tînaã ginna wûnii uwi. Adime, Yandi benne jilla, cawii kiriĩ de, Moliĩ di labarci.
Yandi mere, dugusa murta tuzoo huruj gôyine. Moliĩ lugaã huma tîriĩ, sarduu huma nime duro cirri tira di cii. Moliĩ yerci, Yandi di barayinii, sa tuzoo gora tiganude wudi, jamia tira duro haki.
Noko kiriŋa, Yandi mêdi cîi di dîi, masala lau hunã di hadii cii. Mêda kuba ndûrta huskiyindiga dîda cîi di dîi. Noko Moliĩ jamia duro kûduũhuũ, yandi lercima de, mêda hunã turcima de, sarduu huma lau kabkiyi. Mere wuninni moliĩ di huruj curuugide irride yinigi.
Noko Moliĩ labar wudu ai yege huma wûni wudeã ŋa hadu cenigide, hadigi :

- Hei ! Yerdu. Yege numa wûnii uwi. Yala numã hurama daha busu cikii. Kumanu kurug ! yima,

Yandi, nûkinne di saga zaptima de, masala hunã ndahadi di buzu. Yunu undoo gisii ciŋa gisii cii. Moliĩ yunu gisiŋa hanayinne tugusu : « bo dedoo na adime di înni hadirigi ? » yima de, kulo buzu. Buzu cii ciidi, owor huma haki masala ta gîyuude bêi. Dahu mêdi duro tuũsu : « injii, abba iŋaa hunã ai kega di cikii di hûdu, labara ŋila dûbu di kuu tigisidaa hadiŋa înni kege ? yunu jazair di tigisii ciĩ de aideã dudimmei ? « Nê numa bu gis ! » yindiŋa de ai de da ? » yi tuŋosu. mere dêdi Yandi daha layinii ciyoo de, ai masala hunã hadii galapcima de, êski di Moliĩ lau nûki :

- Kîyig ! Tani Ala wu jini dugusa murta tuzoo gonuroo, nîgedi yuna dinaã jilla kûi hûdurigi ?

Moliĩ nûkuniŋa goruũ mere hadigi :

- Yîri ! Inda na huruj kurugi. Dîn jenu ! yi.

Moliĩ, dahu huma ŋîšinoo de, nigine hun kitabaa ŋa bu ši. Ciidi dugusa guru korum gonum « saga hûzurdi ! » niiŋa Kuran duro na bêi, suna ôrosul waa duro na bêi. Mere Yandi lau oworcima de hadigi :

- Ai yunu numa dîn ši ! Tani huruj urrurdi ! yima de, curuu zîrtin tedu.

Yum te di lau ai diĩ, sardua hunã naa huruj dirtigide barayindigi. Moliĩ na mara di wadigide barayinigi. Mara na didi zalcindinni. Mere na yum tira na curuunni.
Cad, noko te, amma huruj curukuda budi irdigi. Amma Pakistã di na irdigi. Niya arã ginna di na irdigi. Afîrik nda, Êrop nda, Azî nda, ginna di irdigi. Mara kôi huruj curukuŋa di, aũ ka moliĩ nûkunigaa bazigide hakinduũ ginna, kôi Moliĩ ciĩ gurtidigi. Te ginna mere di torowo daha nakigide.
Yum tira, aũ mara aguzuũ ginna sarduu hundu tira « Bûro » wôu (klimatizer dîide) dîi. Wôki ôzum, dûski, duro Moliĩ ciyoo, Yandi ye, Mahamat ye, aũ « Manazama alamiã – ONU » yindiŋa duro hidimayinigide tira gurtudu. Bûroã duro, Moliĩ ye, aũ bûro môgiriĩ ye, Yandi ye,

Mahamat, aũ ôsurdeã ye, hoo ginna kôi wôu yalke ai, bî wûnigi daha, ôzuma hakindu duro busu. Kilahadunduũ de kege di, aũ ôsurdeã nûki. Hadigide :

- Ninda ada jire di mûsuluã ši ! Dêdi cîidi mûsuluã ndiĩŋa hunnoo ! yi.

Mara cûu undoo ganjidu cikaa ye, ada wudi ôsurdeã yutu irdaa ye, ginna yîk-kindu unuu busu. Aũ aũ di daha layi. Cikoo, Moliĩ mêdi gaŋane dugusu nûki. Hadigide nani :

- Injii, munummoo, tinda unnu ôzuma. Šêlindirigi. Tinda duro cûu waa hajiyindida. Šahada gondirig! Yunu tira tîziroo amma migizaa yutu buzurigi. Êrezi bu tîzirdoo na ginna, hêši haŋguroo zaka tirtirigi. Owoni, tani malum ši ciidi, yunu lanum, aũ mûsulum di 'inda mûsulum ši !' niiŋa, yunu budi bu..., yinii cii di, mere cîi goruũ de, ôsurdeã nûki :

- Hei ! Dîn îslam ŋa ai bes ši ! yi.

Daha lanumoo de, kôi huruj curuuŋa duro, mere aũ gidde di dee amma jôrropcinii hikine. Amma unuu di yuna ada Moliĩ hiyinigaa kega hiyindide. Yunu hadiŋa nawu dîi.

- Tani dugusa tûdusuu di niĩ ai tiride. Kôi diganu, nime laniriŋa di, ôwuri ai ôwuraa di tîriĩ ôzum ŋa duro, dûski ize šada di, bara landida. Duro êgiši cidigi. Owoni adia ndumã, Cad waa, bira hundaa lancindu tigandigi. Mara guru tuguã hundaa na aga cikii. Amma guru mîskina, hurama daha amma landayindigi. Wuda, yunu wudiŋa dîdinni ... yiniĩ !

Kôi îĩši diriŋa daha, aũ bûro môgiriĩ kûi nûki. Hadigide :

- Nime duro nigiza woo, zunda woo, amma mûsuluã hinna woo, cikii duduma, tinda horda Ala-i gusudu yinaa kisidirii yikii. Nime duro zunda cikiĩ jilla tinda nîgedi mûsuluã hinna digisidigi ? yi.

Kadr ai ONU ŋa, « bakãs » huma gôyi huruj curruudeã hadigi.

- « Horda jenduroo, halas ! » ndiĩŋa, te kege ši ! Yunu ndûrtu ai landu ! yi. Te înni ndumoo : Aũ yege tomiĩ de duala hoo kubu mûum. Daha hundaa tunumoo, îyi di wadigida ? yi.

- Wanni ! yundu.

- Owonu di wadigida ? yi.

- Wanni !

- Kîri di wadigida ? yi.

- Wanni !

- Ize wadigida ? yi.

- Wanni !

- Warkagai di wadigida ? yi.

- Wanni ! yundu.

Mere hadigide :

- Ai de kege. Islam na, dêdi šahada goniigi, šeliniigi, ôzummiigi, ôroza tamoo zaka tiriĩgi, araŋumoo haji ndediŋa bes gisim njiyoo, aũ yege hûi nawudeã de kege. Islam na, zaga yegeã dahu naaĩgide na barayinig, cirra hunã daha gôru cidiĩgide na barayiniŋa de kege. Horda hoo waa bes jenigide jilla inda mûsulum ši ! Amma dûski ôzum duro hûtum, êgiši cîdigi, adia ôruwa hûtum nime duro tigandigi, amma wudaa hûtum torowo daha busu cikii. Êgii cidigi... yinii cii di, Moliĩ di dahu mêdii cema de, yunu amma hadiŋa bazinne tugusu.

Moliĩ mere yunu dahu wawudeã înni ndumoo : « Islam ai mara hanayidigŋa hinne di kudi cida ? » tuŋosu. Mere dîn hanayiniŋa kugoo, ngiske numa-i wûniu woo, jene woo, tira njuguduugi. « Yunu addiĩ gigir gor tîri gisimoo na num di hasabtinigi. Zundu te gor gisimoo na num di hasabtinigi.». Dîn Kuran duro urrudide. Amma Cad wa, islam hanayindiŋa ginna tee de.
Aũ êski, huruj curu irride ai, yunu haduũ kugoo, ngiša amma nime duro êgiši cidigaa waa ye, adia ôruwa tigandigaa ye, amma bizida hurama daha busu cikaa ye, ginna Moliĩ di wûniya gudukugide ŋa di hadii cii.
« Injii, tîra Ala-i dagaa ginna kisiroo na amma êgišidaa, adia ôruwaa, amma bizidaa nime duro cikoo, tani wûni di kanirdeã dudimmei ! » yi tuŋosuũ de, Moliĩ mere yunu ai hiyi :

- Dîn îslam ŋa soo urrudide, yunu dudum ni, tinda di, nime duro bara landide, êgišida cikii, wuda cikii, mîskina cikii, adia ôruwa tigandigi de jilla, tinda amma dêdi yikaa mûsuluã hinne digisiŋa koo? Mêdi te kuno di urrudide? Aya Kuranuu yee suna?

Owoni orro di yunu tira na yadin cen : « ôrosul na gidde di kôi mere ciĩ di, amma mûsuluã hinnea di gidesude bênne kege di tahatide. »
Aũ ai, Kitab (Kuran) ye, suna ye ginna duro nigine budi dîide jilla, « dêlila » yindigaa, ta ngišada urrudida, Kuran duro ye, suna duro ye, ginna mara di hadu cema de, mere tedu.
Mara saga busaa duro amma nigine Kuranuũ dîdaa hatigide :

- Dêlila aũ ai giidaa ginna maã ši ! Yuna aũ ai haddea ginna maã ši ! Yuna aũ niĩ njiŋa ŋa gisiŋa ye, adia wa aliga masidiŋa ye, nime duro hokum ciiŋa ye... ginna daha nûke taĩ. yundu.

Mara guru hatigide :

- Injii, cirri tira di naa “yunu gigir gor tîri kisumoo, zundu kisimoo, yunu te inda di jene woo, wûniya woo njuguduug“, kôi tira di urrudide; kôi kudi di “êgišidea, bara landidaa, aliga adia wa, amma mîskinaa, ginna haki wadummo wûniya ndedigoo“, zaga cûu di dahu tuũginni da ? yundu.

Tinda duro maluã na hakindu dahu dirtinne tugusu. Mara guru hatigi :

- Aũ ai êski aga di irriĩ hunnoo, Cad duro amma cikaa, aũ « amma guru êgiši cîdiŋa wadirdoo wûniya dedig ! » yinigide bêi. Te nime lau tîri. Ciidi, ôodi ciyoo, amma cad

wa mûsuluã, islam duro kôi mara wu lau tîrĩ gôyindide ši da ? Injii, islam duro lanum, kôi niĩ numa lau tîrĩ jeniigoo tigisigi da ?

Ciidi, yunu tira Moliĩ yum te di lau ai dĩ, hûi uũ. Te înni ndumoo : « Amma aga cikaa, mûsuluã hinneã, mara amma mûsuluã di, koya cûu di dûtu dîdii : mûsuluã cîige tira wu waa, ta amma Cad waa kegaa « Ada amma mûsuluã ngilahaa ! » yindigi. Ta amma tinda kegaa, mêdi aũ wu di aũ tedigide bêi. « Zundu ye, tîri ye gigir gor kisimoo, berke num di hasabtinigi ! » yindigide jilla, mara wu kulo amma mûsuluã hinna na busugi. Yunu dakuũ na jeeyindigi.

Amma cîige nûnjuu waa « Ada mûsuluã ĩtegristaa ! » yindigi. Yunu ai « Amma mûsuluã duro ĩtegrista cikii » yindiŋa ginna, aũ ai yutu yôayundude wuddi hanayi. Amma ada jiredi mûsuluã kugoo na mere mara yutu šiša gor na êski di hanayi. Mara, amma ta « yunu zundu dudiĩ tigisig ciidi wadummoo, inda nduwutig » yindigide jilla, adia zaga aliga masidiŋa daha na nûke dîdii, nime duro bara landide woo, amma guru êgiši cîdigoo, ginna watigide tigandigi.

Tê wu jini, amma mûsuluã hinneã yutu ye, amma « yunu dakuruũ ginna kisizirig ! » yindigaa yutu ye, ginna hakindu busunne tigisigi.

Mara na « Amma zunda gisidiŋa watirdoo, ala yuwutigi. Wûniya yugudukugi. » yindigi. Ooda na « Ada mara keleke hunduũ înni ? Wûniĩ soo tinda di yuwudigi, mara iña ? Amma ada ĩtêgrista ! » yindigi.

« Šîi tiganuu huši gôyinigi.» yindiŋa kege di, aũ ai tiganu irriĩ de, wošawoša ada ginna duro yûũgu tedu.

Yege tînede

Dadi yege tînede di hayi cii. Yum tira, Sugu ye, Yandi, Wôji ye, yege huma kurdu cendu. Dadi, budi lertide di, mara naana ginna di kapala cenii kapci kuu di wowu. « Duro yûrdu ! Cãgu ! » yima de, yegaã cĩĩ lau kee jaaki.
Yege huma cûrou, hûi di lahar dîi, gûša cûu tugortide, kûi di ôsurou cii. Gûši tira na yegeã kûi-ĩ, kôi ôsurou ciĩ ye, laharuũ ye gîneside. Gûši kudiĩ, yegeã cîi kôi šîniĩ ciĩ ye, yegeã kûi-ĩ ye gîneside. Amma yegeã kûi-ĩ di cikaa hakundu kôi šîniĩ cii dutinni.
Dadi ôsurda kapcinigoo budi dagu jilla, biri cuwu di kuu di wowii cii, ciidi Wôji addira buzugoo daginni.

- Tinda kandirii yikii. Unnu duusugoo tugusu yendinni. Noko kudi turdu nindirigi, yi.
- Hêi ! Šahi yîdimme di ndirtinni. Êski di nurdu, ai kege di zapnundoo, šîgei di tendiĩ.

Ôsurdaa busuŋa di kuu, Suguye, adii Dadi ŋa, betu huma duro undoo de cii, yuna ammaã hatii cikiĩ ginna gîyuwii cii, gurĩ wûni da nawu, hûi wûni hûyi, duro imbi dowu, basal tira gôyi tataki gogoru addimia gusu, imbi wûnii da cirawii cii duro cucinoo de “Pau wu !“ yi. Te aĩ-ã na gali di basu. Mara wu jini guriĩ wûni da buzude gor hanayundu. Agu mara hakundu wudinne di tirtinni.
Suguye dîĩ damurke, kûdou duro dîi, duru gôyi. Damurke te, noke yege cendiŋa, ŋahala ômbuga hunã wu di jeeyindide. Noko te, Dadi ŋahali budi gurti. Gona aguzuu tuzukuda giidu haki. Suguye aya huma adia nime-ã ginna capci, ŋahalaa hûruši, damurke ûũ, saga hedu, tarci. Wuddi adia gîndu cendu. dîĩ te di, tîi jeeyinii, yege di curuku. Unnu owoni, gapcima kûdou duro dîi.
Bîĩ addira wôu. ôsurdaa, yegeã kûi ôsurouma kulo busu. Dadi mere na wûni hûyi. Sakan duro îyi dowu, tîma ûũ, markab daha, wûni maduũ duro lôyi. Addi buzuũ, tîmaã bapu lila tugusu. Kile nur-ke hôli kege guruu. Aligi bôli addi dîi, girtuu, daha topci. Kilaã duru gôyi, barran duro dowu, daha šahi dunu. Eke šili tira di, ôsurouma di tagaa caši, cirri di hedu, daha barrama nawu. Ai ginna Dadi kumayi jeeyinii cii.
Suguye na, betu huma duro, kumayi tîi jeeyinii cii. Amma ôsurda ada turtoo hêši hatigoo na ši. Bî hunduũ di kugoo, šahi cûu ai-ĩ dowunne di, adii tîi gurtoo, adii te budi kali. Šahi aguzuu tudosiŋa ginna adii tîi gurtunnoo, adii te zundu. Ai-ĩ na tîi irriŋa ginna haki šahi babdirinnoo, mere de hurgi. Amma urdu cendu de lau ai diĩ, hatunnoo na ginna, Dadi ye, Suguye ye, mara na kiši di madadida. Tê wu jini, Dadi yôayiniĩ ciyoo na ginna, kumayi hidime huma jeeyinii cii.
Noko aime ye, adime ye hidimayindii cikiĩ, ôsurdaa yôayindii cikii. Mara wu duro Wôji aũ yôa cusu hanadide. Mere yôayinigoo, ammaã gasii bes cikii. Yunu haduũ ginna kîni. Dadi, noko da tugusoo, yutu gazu na gazigi, yuna guru na hiyinigi, ciidi Suguye keleke nûkunigide danni. Kineci gazu na gazinni. Hêši kînii budi cîdoo, cîi daha kee nawu, ammaã basinne di gazigi. Mere na yunu tahatiŋa ginna bazii cii, owoni gîyuwii cii, ciidi adii sudur huma keleke ôsurda-i basigide danni.
Wôji, kôi yôyiniŋa duro, mêdi aũ nime wu, mara ginna hanayindigide tira wu cûki. Mere hadiŋa kugoo, aũ te aligi huma ginna adii huma-i dîi. Adime mere aligi ai-ĩ huma ŋa dîi de gor didi jirayinni, hadii tiganigi. “Ai-ĩ taŋuũ cîi taŋ di kanjinni !“ yinigi.
Wôji tee de bazide. Adime “Ai gisigi, te gisigi” yinii dee, yunu hun ginna sowu cenii cide bêi. Mara kudaa na, noko da, gîyikii cikoo na ginna, yuna mara basigaa na hatii cikii. Dadi na šahi huma jeeyinii, noko guru duro nûkunii cii. Mara ginna aime di deleyindii cikii. Suguye na, tîi huma jeeyinii ciyoo na ginna gîyuwii cii. Wôji ai yôadideã, “ai” yiniĩ “te” yiniĩ hadigi: “Ai-ĩ te cîi adii huma wu dannoo, haki awaã na tenni.“ yi.
Dadi kôi šahi huma jeeyinii ciŋa di zendu, hadigi : « Hêi ! Tani adii di soor yunu ai kege yigisinni. Adii yindiŋa înni ? Mere înni wu aĩ wa umura ceniŋa. Ho hoo ! Adii di izi šîi nduruũ ŋa di tîdirii …» yi ni, owoni hadoo ginna daha hadii cii. cîi huma dekinne tugusu.

ôsurdaa awustida yîk-kundu cii, « hêši adii ai betuũ duro ciĩ yunu tira gusoo koo » yindigi.
Dadi na cîi huma meters kege, adia deleyiniŋa sozunne tugusu. Te kege di unuu busude agu, yunu tira “Pûluff !“ yi. Ai sudur îyi wûni duro tûdoside wu. Gîri yuna šiša wu kaniĩyi. Izi gîriši irri, yegeã ginna di dîi. Te wo na, adime gurime zûnii duro tûmji sowuma de, wûwul kalkalci dunuũ de, yege ai duro cikiĩ kûriyinii cii.
Ôsurdaa na ŋêdida, yunu gisiŋa hanayindinni, owoni yîkindu cikii. Dadi mere te ginna šahi huma jeeyinii cii. Šahiĩ agu jeeyine, kôi damuŋa daha kiride. Mere hunjal tira dowu, mere môgiri cîi. kudi tira dowu, cîi. Naguzuu dozuma de, êski di amma ôsurdaa di hiyi : « Aũ šahi hakinne cii da? » yi.
Mara cîi turunjindu hatu : « Inda hunnoo aũ kudi hakinne bêi. » yundu.
Dadi hunjal hun naguzuu ŋa daha cîi. Ôsurdaa na owoni ŋêdida, yîkindu cikii.
Noko te ginna, Suguye wûwul kalkal-ke, kowa yegeã waa hîdii cii. Asin ai barci dirig, te barci dirig, õŋgodi kowa guru bîde wulenide. Yegeã cirri guru di lanumoo, amma duro busu cikaa hušindigi.
Amma môšaa, yege Dadi ŋa di wûwul basida, carkii kurdoo, dêdi, adime yegeã hîdii cii. Mara kûi tûũsu watu. Suguye aya huma na irri, dôu huma uũ tedu.
Ôsurda ada šada ni, owoni jini môguraa, Dadi di hatigi : « Nowor ai mêdi bêrke wu kisimmi. Unnu de, tigeã daha jenu ! » yundu.
Dadi hadigi : « Dî tãŋ šen doo durru di tirde. Yari kûlindu, adii tãŋ unnu de zapci yene. » yi.

Kalli ye, Galĩ ye

Dôu Galĩ noko girauma, niŋala huma suru tede. Hêi ! niŋala yindiŋa jedi ši. Yêŋga ndumaska na ši. Aliga bekinnaã, tunusa amma catidaa, wûda ôrozaa, yuna ta na ši. Owoni yunu zundu tira unnu guruude, kisar hilikdirig, nooša bekinna giidig, suru huma « ambi » yindiŋa na turuside ši.
Amma kubaa hatigi : « Adii ginna di haŋum gali di dudum lanumaa ŋila ! » yindiŋa kege di « ai-ĩ adii barayinĩ benneã, saã wôtur wa cûu biri adime ŋa daha wastida kugoo na dunni. Ciidi, ai-ĩ adii barayiniŋa, kûrbulo kogoya wu duro adii ciyoo na dudigi. » yindigi.
Amma adda guru ginna Galĩ di doona cendigi. Abba huma na sopunni, abbada hunã ye, dîha hunã ye di na hûtinni, êriši daha na suru huma cûktinig bes. Awiĩ daha: « Ai-ĩ aŋgir aya di tenum, tuwunni bursuũ juwe di tenum, gûnuk-keã hurau niĩ di tenum. » yindigi. Aũ munummoo, êriši ginna mêre wu jilla jediniĩ cide kege.
Amma borkomadaa na, adia bo dîdaa ginna wayindida ŋa di, hatigide: « Aligi tai di taruũ dedii nasu, wûdewudegeã iza taŋa sadi tara na dedii catu de ši dii ! » yindigi.
Abba huma di na hatigide: « Kîdei ciidi na kida dunni, jire ŋa gali ciidi gala bazinneã doo, niĩ nduma kina girdigi? » yindigi. Owoni: « kunjode kiriĩ di dî cenigi, abbai numa Koreã Kide gêile kiriĩ di tana ceniŋa doo… » yindigi. Niĩ huma di, niĩ amma buruwa wu yindigide: « Gûrguši wuga kamaluũ, lêšigeã nda ŋa niĩ kîda kamaluũ… » yindigi.
Aũ addi aruu, sagahan nahara martazigaa urduũ (martaziga ada nahar tira Degol yindiŋa gurduu dazagada noko: « kehenu di kuruã bodu ! » yundu suura jeeyinduũ jilla cidu gidesigide barayumma) martaziga ta mere di wûni maduũ duro dundu, « nasîde » yundu, yurusuũ galcindu sopoo de, mere saã aruptide di kayi. Mere te na galiĩ di, dunne di, doona cen ; doona ta ada da : « Ôruwaa duro tudunum, ôrka dîdinneã duro, wudaa duro tudunum juwe dîdinneã duro, bahadala guru tîra ciidi, aũ kee di currukinneã duro tudunum » yi.
Aũ kîni tira šîi huma mîna ada libyenã, (eskara Gadafi wa) noko urdu, niya dazagadaa ye, tidaa ye, anagadaa ye, duro uwũgu hûtaa, ta tira mêre wu daha yerci. Amma kuda daha mîn yercinã mundaa ginna wûnii wui catii cikii ciidi mere lûgã huma tîri. Šîi huma bes tugortuũ de, kuruã di kayi. Mere te na doona duro hadigide : «Amma orro godida garke numa garke tuwutidaa duro tudunum. Amma woša guru kadi dîdinneã duro tudunum. Dugušinoo na tayinne tugusu. Tani ñêliĩ, haŋir bîdi mahada duwayinne tugusu. » yinigi.
Te ginna hatiŋa, yunu tîri ye, zundu ye tigiside kugoo, Galĩ wu jini ammaa kîzei dutii giside kege di hatu yandindigi.
Te kege jini, Dowime mere na niŋila huma šiĩ di bazide. Acaa mêre wu kulo busu hatigide: « Hêi ! Galĩ ai-ĩ turonu wu ši. Aũ gurtiŋa landirigide hunnoo. Buruwe gurtigi yee, wor gurtigi ? » yindigi.
Mêda ta dowime di dahubo dirtu.
Kali mere, aũ addi, êski di bogolji kôi ai-ã ŋa daha kiride. Iŋa lûhi di garcine. Aya huma acayine. Noko addiĩ ciĩ, mere ye, aya huma ye sôwa huzayinduũ de, kileã dirtu cîdigi. Sowaa daha mere bîigi. Sowa hedu aya huma di cenoo de, ayaã ši kileã ŋa duru gôyinigi. Šime cuci sowugi. Noko te gûrguši hunduũ daha šiĩ sôu wu hudakinni. Olaa ye, nêrga ye, korba ye na huzayinigi. Wuddi bu tigisuũ na ginna, mere owoni bizide. Dêdi êriša jeeyiniŋa hunnoo ôroza danni.
Ciidi mere, aĩ wa kala, nai dîdaa tira. Dahu huma budi dagu. Mêdi di yoo, êdi di yoo, ngiši di yoo, ginna ai-ĩ di gînji cenni. Gini gidde di wudu di garcima ladi danni. Njika huna kubaa ammaa hanayindigoo na ginna, unnu ammaa mere di wirekigi. Aũ zundu hun dagude bêi. Êrši di « Aũ zundu hun kubu danne bêi ! » yindiŋa kege di, « Tani wudu di gardir ! » yi, aũ di saã wilenu cenni.
Kali noko Galĩ di barayima, Galĩ abba huma amma ôrudidaa ginna boki, Kali di cen. Amma ôrudidaa mundaa ginna budi dahu kirdenni. Galĩ di doona cendiŋa na sopunni. Kali ye, aya

huma ye, ba Kalia ye, ginna di doona di wudigi. « Gûrguši wuga munduũ nda ŋa ndedu, Galiĩ niĩ kîda munduũ nda ŋa ndedu. Gûrguši daha galliĩŋa na šiĩ, agir daha goniiŋa na sôu. » yindigi. Owoni daha: « Iŋai hûrti duro gonummoo laniĩ da ! Inda saga di, agir izi di baammoo na laniĩ da. » yundu.
Owoni cêgeni di dunduũ de: « Galĩ bizi kurtum, bizi bizi gor bo kurtum. Bizi îĩ gor, bizi hadai gor, bizi cige gor kurtum...» yindigi.
Dowime na wuda ta ginna bazide. Mere di wayi. Ma bûrcinĩ, ji bûrcinĩ cii di, Kali wawu adii huma gôyi. Yege yîsu. Te na, amma guru cilamnjindii cikiĩ sopunni.
Galĩ na orro nawu buzude ši. Ciidi, iŋai tira na tuũsu. Sagahan tigisenne di, iŋa kudi tira na kîši di kanji. Te na ginna, dôwime orro nawude ši.
Aũ tira-i didi sowunne tugusu. Kôi naana ginna di, Kali di doona di uwugi. Owoni aya huma na cûki. Hadigide nani : « Dûŋou jilla sowa dirga biigi, aciĩmi kiši tîri jilla kila kida cîigi. Bûroniiŋa na sôu, lûbmiiŋa na sôu, aciĩ ai Galĩ gurtiĩ, gazoo na kôhuda hunã sôudira owoniĩ sawuheda ŋa di palpalcindigi. » yima, Kali aya huma mêre-i bazu. Aciĩ kawili te bazuũ haki gûzurcinne tugusuũ de, wošiyima de, nasu.
Kali aya huma wûnedu. Sagada huna cidu cen.
Aya huma, noko Galĩ di uũŋa de, dahu kiride ši. « Adii ŋila ye, buruwe ye, tirã ai-ĩ lau sûru danni ! » yinĩ, Kali cedu. Galĩ di uũ. Unnu na Galĩ mêre-i yunu gusude bennoo na jîni hun ni, mere ye, aya huma ye, ginna di doona di wudigoo, ayaã nasugoo ginna, jiniĩ Galĩ wu.
Gidde di ciŋa ginna « Jini adii wu di, aũ yîdirdi ! » yiniĩ cii ciidi, unnu aũ ai aya huma di owor kizen cen, cîduũ kizenge hun tugusu cen. Yunu tê wu jini, dugusu tugusoo buzu ciidi tayinigi. Yuna kubu di tigisa tibitoo de, amma kehenu ai gor dîdinne di aũ cîta cikii : « Ciidi kuruwã hûi ngilaha bêi. » yindiŋa bazigi. Înni di na ginna, aũ ndîdi tusu. Yîdimoo na ginna, inda ye, amma numã ye, ginna muske nduwatigi. Owoni, “aũ girede sã madu“ yindiŋa aũ dagude bêi.
Aũ tira, dugusu êriši di bo huma irroo, adii huma, ai-ĩ hanayinigide, owoni mere bahin tira yutu yîsida. Gali di ñakidii cikii. Tirek waši layinoo, gurãtinni. Aga curu, tedii aũ aŋgalle hun tira wu ŋa kiri. Aũ bagadarsideã di suru kûliyima de :

- Šen adii taŋuũ ŋa kiri. Unnu yutu yîsu cikii. înni kege kusuroo gali ? yi.

Coziĩ kôi ciĩ di zendu. Biri huma šibcima de hadigi :

- Hêi ! Šen te gusu di ? Jîkenjine ši di ! Inda dudumoo iña soom niriĩ ? Usu yî ! Kehenu kugoo kuruwã sûru. Dînã daha muzu înni tam, eba ai kega goniiŋa. yi.

Amma zaptin, bo huma kiroo, owoni ñakindii cikii. Janai huma jewu gôyi, gû amma ŋa daha goš-ši nawoo de, owor di « Injii, iña sen di gû koriŋa? Adii yindiŋa înni ? Nîri yiyoo, adii kudi na muurdi da ? » yi.
Kôi te daha, aũ ñakinnii ciŋa, gurãdoo, gû huma daha janai buzude. Ai-ĩ adii môgiriĩ mere di arraki dîide. Orro di : « Gû taŋ tugortuũ dudimmei ! » yiniŋa goruũ, ai-ĩ adii môgiriĩ nûki :

- Hêi inda kîyig ! Inda ai kisim ciidi na, tani inda di nîzirdi. Ciidi, hici tugusoo, tani adii ai di soorigi. Inda daguma de uũg, muummoo tudidiĩgi ! yi.

Hiciĩ huma de, adime di sowu. Mere ôodi adime di uũ. Ai-ĩ gaddeã niĩ kudi teduũ de, adii hun kudi uũ, buzu.
Unuu busude agu, ai-ĩ adii tusopudeã uũdeã, êriši tedu, saga bo irroo, adii huma ai-ĩ yutu yîsu cikii di haki. Înni na ŋîšinne di, janai huma jewu gôyi, aĩme di cubu cîdu. Gira buk-ki, adime cîrri kaãki, amma môšaa hûdurundundu. Mere cawu. Amma aũ môgiraa huyindu dîdii dee niĩ aũ ai gaddeã ŋa kirdu. Yege ai-ĩ tê wu ŋa duro cûluk-ki tûunsu, jiradinigide barayi.
Ai-ĩ te hadigide :

- Ai inda šen ši yêi ? Iña ye taŋ duro ? Adii taŋu ai na soom teniĩgai mêi da ? yi.

- Hêi ! Te kege ši, banir taŋ, tizir ! Ammaa yîtii cikii. Aũ yîdirde, gire gonirde. yi.

- Aã-ã ! Iña ? yi.

- Aũ adii taŋ daha kuwãnir yîdir. Amma gire-konneã irdii cikii, yîtigi. yi.

Adime di suru kûliyima de :

- Šen jini aũ yîdiĩŋa, iña tani gidde di inda di nîzirdeã ? Urug ! yi.

Kôi aga guruuma de, giredeã di amma aũ môgiraa dutuũ de, cîtu sopu. Kali, labara aũ tê wu waa na bazide.
Koya tibitigaa duro, ngiša aũ tira tirĩ jilla aũ cîdeã waa na bazu : te înni ndumoo, aũ addi, halagan, yega dôwa ôgaa na kiri yôayinigide tira ciyoo, yum tira tîma budi uwi. Tîma kuha guru bûrunowa yindigaa, aũ budi bumoo, labar tamme di tirĩ tirĩgi. Te kege di, dugusu tira, kallaa, dôwaa kûi buzu, « aã !, ...», yinĩ cii di :

- Pîip ! yi.

Sawuyinĩ, mere hurci. Owoni daha nududuũ kaniiyi. Aũ ginna yîk-ki buzu. Înši gortu, bira cabcindu, aũ kineci, nududuũ turcinigide, kee huma ca da nawude na bêi. Te kege di wôki bu dêgige tira lau gor ginna busude agu, amma adda cûu guru wûyindu, yegeã hûi duro jiradundu zûgula halaganã gîyikii cika :

- Kušig ! Kušig! yundu.

Te munummoo kîni tuwatinne. Kîni te amma ginna gas-heduũ de, ginna tar hedu.
Yum kudi tira, mere gîrki kirigaa yunoo, aũ mere yutu tirrakinne tira cii, hadigide :

- Hêi ! Ai tirĩdeã iña ai-ã capdindoo irriŋa ? Saga tireĩ num agahur gîriyiniŋa dowiyã di too-ĩgai nji di ? yi.

Mere, ordi zundu. Kee kualle. Owoni kee kalaude turonu. Amime dekiniŋa di, bok-ki wawuma de, taannĩ bôrbolu kege. Kidekundu layindoo, orro cirruude.
Tami di, kidaami di yindii, mere giredeã ye, amma hunã ye ginna carku curuku. Niĩ sopu. Kôi ai « šen tirĩdeã », hanayindiŋa ginna di, gire gôyinduũ de, dogu bî kudi tirtu. Kôi cikiĩ di, unuũ busude wuddi, amma moša hunda êskaa, labar tîrime ŋa basu.
Yum te di lau ai (laa) diĩ, niĩ hundu êskiĩ di, «niĩ šen tîrĩ giredeã ŋa » yundu. Kehenu jini aũ cîduũ di wuddeã boyi.
Kali mêdi ai na bazu. Ciidi orro tira « yî ! », yinigi. Orro tira « Kehenuũ jilla aũ yîdimmi ! Kehena kuda tedi ba goniigi. » yiniĩ cii di, yum tira, yigeã cîi, mere ye, aũ mere di doona di ûwũŋa ye turrutoo de, aũ te ammaa kûi tuzuũ de, cahuni gôyima de, Kali daha layima de « ndee, kôi sou gîriyiniŋa kuno? » yi ni dekiniŋa goruũ, Kali tôtou tira tara wayi gôyi, sirab-ci cen.
Ai amĩ zidime hunnoo, migiziĩ. Owoni bûšine jilla tôtoma adaŋa huma daha hakima de, taanĩ mîši.
Kali cawu. Ammaa aŋgaltindiŋa goruũ, bo huma kiri. Adii huma ye, baa hun tira ye, iŋaa hunã ye, bogoljiĩ ebede huma wu mi tira ye, wowu hadai bîi. Mere gire gôyi niĩ sowude jilla, hanna hunã dîi, hadai daha niĩ hun jeeyi. Iŋaã hunã na dagizira, mere na kee turone, hayi ciyoo, noko da tugusoo ginna, êriša tedigi. Bo di baa huma ye, adii huma ye, ebede huma miĩ ye, iŋaa ye, hannaa ye, ginna hûdu tedigi.
Yum tira êrišayinigide, kai huma zuu curuugide tugusoo de, baa huma mere di kûliyi:

- Inda, mi taŋ !

Ebedeã miĩ di suru kûliyima de:

- Šen ni uũg yutu êrišandu. Kaa di (koi ai di) soom ndenni ! yi.

Mere yîki cii dee unuũ buzuũ de, nûkinne di, aciĩ yunu hadiŋa mêdi di gôyine kege hinne tugusuũ de, kôi tediŋa lau geze-eyi tedu.
Tedii, budi dogu tede agu. Tirki duru cii dee dugusu tege, ciĩ ye, curuuma ye, kûi tîriza tugusoo de, mala wayi, šîi hadai daha nawu, amma ginna ñakindii saga irri.
Kôi layima di, adii huma ye, ebede huma miĩ ye hoda di yîsu cikii.
Kîyai di, adime di halaki duruũ de, janai dîi, gû huma talaš-ši goru sowu. Amma kudaa labar dîdinne di, zaga irriĩ ŋa di, sawuyinne di, curuuma de, êriši huma tedu.
Amma bo cikaa, berke yercinduũ, adime gû tugortide, naside di hakundu.
Yunu cîduũ hanayindinni. Ebedeã miĩ ye, baã ye, hoktunduũ de sîdirayindu. Iŋaa dîdiũ de abba hunduũ garcindii cikii.
Kali, êriši huma di unuũ buzu. Yum bo irri, yege huma cîi tirki dirigide cakima, aũ girekone tira yege huma hanayinne, mere benneã na labar dîi, hoyi, somme buzu, garcinĩ, cii. Aũ te, êdi ôdubu dîi, têlak-kiyi, Kali di cubu. Turci buzu.
Ebede huma miĩ, layinoo, Kali irride. Auwĩ mere di êdi di cubude duduũ, jana dîi, « pat-ci » jewu gôyi, amma di cubu daha duru cen.
Kali ye, baã ye, iŋaa ye, ôrozaa ye ginna gôyi êrdaa di hedu.
Kali noko, aŋgaltin, aci baã mere di adii huma naside gor hadige barayinnoo de, Kali cîi huma daha kee nawu hadigide nani :
Baa taŋ kîyig ! Tinda noko aŋgira hûtur, êda yitiriŋa de yuna ai kega cikiĩ hanandirig, yi.